

33

Term.

33

THE
 UNIVERSITY OF
 THE STATE OF NEW YORK
 LIBRARY
 ALBANY, N. Y.

156

Floquentia
 seu

Institutiones oratoriae

Deo optimo maximo
 Soli oratori perfectissimo

Floquentia
 animorum Regina

artium omnium, disciplinarum, scientiarum
 et facultatum

Triumphatrix

Ingeniorum Imperatrix et voluntatis humanae
 domina

Se sistit Supplex

à tanto fonte Imploratura
 ut acque bonos ac disertos

Edat oratores

quippe oportet prius animas
 postea linguas fieri Eruditas

Trifolium

Trifolium repens L.
 Trifolium pratense L.
 Trifolium arvense L.
 Trifolium hybridum L.
 Trifolium medium L.
 Trifolium dactyloides L.
 Trifolium montanum L.
 Trifolium vesiculosum Savi.
 Trifolium incarnatum L.
 Trifolium alexandrinum L.
 Trifolium arvense L.
 Trifolium repens L.
 Trifolium pratense L.
 Trifolium arvense L.
 Trifolium hybridum L.
 Trifolium medium L.
 Trifolium dactyloides L.
 Trifolium montanum L.
 Trifolium vesiculosum Savi.
 Trifolium incarnatum L.
 Trifolium alexandrinum L.

Trifolium repens L.

Trifolium repens L.
 Trifolium pratense L.
 Trifolium arvense L.
 Trifolium hybridum L.
 Trifolium medium L.
 Trifolium dactyloides L.
 Trifolium montanum L.
 Trifolium vesiculosum Savi.
 Trifolium incarnatum L.
 Trifolium alexandrinum L.
 Trifolium arvense L.
 Trifolium repens L.
 Trifolium pratense L.
 Trifolium arvense L.
 Trifolium hybridum L.
 Trifolium medium L.
 Trifolium dactyloides L.
 Trifolium montanum L.
 Trifolium vesiculosum Savi.
 Trifolium incarnatum L.
 Trifolium alexandrinum L.

Prefatio

Sucepturis artem ut nobilissimam ita Labori
 osissimam opus vobis adolescentes charissimi Indose
 multo, inderupta opera et fidei Sedulitate, sed abut
 ad hostes vos ut immonda Coligatis in castis vestris
 precepta: non hoc penne firmas disertis et eloquen
 tes in memorie cellula reponenda penitus, et se
 pitimes hinc extrahenda ad vnum et exersationem
 omnium rerum fidelissimam magistram adite li
 cupitis precepta adite bibliopolas bibliotecas et sci
 entiam scriptura ab his veneunt immonda; in his se
 guntur potius videntur summa et Laboriosa et hanc
 en nulli sunt de hac materia editi Libri; quidam
 sunt alii obscuro syronibus aut defuti nimis, aut bre
 ves ideoque vestris contulendum est tenuibus visi
 bus. ad hec, cum mos sit dare discipulis scripta et cum
 rhetorica cum iude comparetur, quod in utraque
 videri quidem et suscipi magna cum admiratione.

Colores potius numerari non possunt quisque etiam
 rhetor velut alter proteus in varias transit f
 ormas, seu varias dat illius Scientia ideas et mu
 ltiplices aspectus. Sequat ergo hunc morem, et in
 eas Lucubrationes vestrae utilitati elaboratas fru
 ctibus, eo quo de vobis animo accipite.

Libor 1
De Rhetorica
et Prima eius Parte, nempe
Inuentione

Caput 1
Articulus 1

De Natura Rhetorices

¶ Dicenda primo quadam de Rhetorices mat-
ria, nec in ipso erremus vestigio quippe pudet ignorare
quod tractare debemus. rhetorica est ars bene dicen-
di sibi et facultas quadam certis quibusdam preceptis

Comprehensa in eorum finem spectantibus. ex
 natura seu eloquentie naturalij animadvertione
 nata est illa facultas que bene dicit. dum optimis
 sententijs verbisque sectissimis dicit, et si opposite ad
 persuadendum dicit et se ipsa perthuet dictione,
 sum et huius officium et huius finem attingitur.
 cum ceteris artibus hoc habet commune, quod pre
 cepta quaedam complectatur que si quis diligent
 er observet, ac sequatur errare minime possit, a
 reliquis autem distinet, quod illi vni bene dicere con
 gruat vel cogitata preclare eloqui et conceptum ar
 rone sermonem distincte abundanter ornate profere
 et tantum Iusta et utilia.

Idem cum vel optima possint fieri pessima. Cauen
 dum ne facultas illa utamini uti fallendi artes in
 omnibus ut potero vobis que sequenda et que eulan
 da erunt ostendant non debetis portentosa mendacia
 ingerere auditorij auribus, nec fusca vanissima orationis
 colorata magnifice lactare hanc indigna sthetorica

nostra veritatis amara fugit, et aduersariis non
 male feriat, ille qui vitia rhetorum in ipsam
 eloquentiam desinat preclare fab. L. 2 c. 16 hoc
 quidem modo nec duces erunt utiles, neque magis
 fructus nec medicina nec ipsa denique sapientia
 nam in medicina venena est quae nescit ignes et
 aquas, haec quibus nulla sit vita, et solem et lunam
 praecipua siderum sepiissime nocere et obesse

Articulus II

De utilitate Rhetorices

numquid ille male aget, qui tam utilis, tam
 que prestanti facultate uteretur, ut male et iniuste
 loqueretur. pra omnibus utilis est haec ars, quae in
 rebus publicis, in pacatis et tranquillissimis Ciuitati-
 bus praecipue semper floruit semperque domina-
 bit, quod enim aut tam iucundum cognita atque
 audita, quam sapientissimis sententiis grauidiusque

verbis ornata oratio et perpolitata aut quod tam
 potens tamque magnificentum, quam hominum ani-
 mos unius oratore conuertit: quod admirabilis quon-
 res splendore illustrata verborum? ad haec orator
 languentem excitat populum et efrenatum aliqua-
 modo moderate frangit choortatur ad virtutem erden-
 tiam a vitiis actus reuocat, vituperat improbos as-
 perius Laudat bonos ornatus, cupiditatem ve-
 hementius frangit auidam metorem Leual mit-
 ius Contolando

Sed Considerate hanc vtilitatem Contineri-
 maxime in oratoris moderatione et sapientia quo
 maior est eloquentiae vtilitas hoc est magis cum
 probitate iungenda, Summaque prudentia
 quarum virtutum expertibus siq ornata-
 dicendi Copiam tradiderimus non eos quidem-
 oratores efecerimus sed fuscibus quoddam arma
 dederimus

Articulus III

De vi et magestate Rhetorices

Ex his clarum est magnam esse vim et mage-
statem Rhetorices quam his paucis ostendemus
Sic in auditorum mentes fere semper sensus
oratorij perfecti transfunditur, ut eo exultante;
Subtiliant; Comoderante ingemiscant: ornate-
Suspiciant: fremant: inuolente pollicente, et
anhu horreant Comminante, exprobanter in-
ignentur: Commendant diligant; irascent
exardescant remittente subito Conquiescant sic
plane; ut existimes unum oratorij ingenium vel
delatum voce vel vibratum oculis vel manu mi-
stum tot Corporibus indere, tot regere, tot
animare mentes quot auditorij presentes habet.

quod cum aple efficit vulnera infligit, quot
oculorum Canicethy tot vela intorquet quot Conduy
voicy, 7 oties p[er]l[ic]am metit quoties manum mouet,
nec plura verba, quam victorias Loquitur p[er]is
onem eximium oratorem Commendat Lucanus
vinq[ue] eius verborum eiusque eloquentie exprimit

tu quoque p[er]iso

Judicij affectum potestaque pectora Ducis
victor sponda sua sequitur quocumque vocasti
flet si flere Subes gaudet gaudere contris
et te dante capis Tudeas, quam non dubitarem
quis regit ipse Lucam nisi per tua p[er]onera me
hoc est in homine maximum, et nobis cum
angelis, cum deo ipso quodammodo commune in
ea leticij exeret in ea delectatur in ea Tritu
mphet inquit augustinus dum nos sine ite
pitu verborum intus alloquitur quod deus silentio
hoc magno verborum apparatus agit orator

sed pia divina et nostra religioni Conuenie
ntia persuadeat, si velit ad illum vnum oratorem
perfectissimum, deum scilicet accedere.

Articulus IV

De Materia et questionibus Rhetoricis

Videamus Jam nota est quænam sit rhetorica
 de omnibus quæ sub questionem cadere possunt,
 bene dicere possumus, ideoque omnia propterea quæ
 in mundo sunt pertinet ad materiam disputationem
 rhetorica, tunc orator naturam, virtutes, qualitatesque
 rerum omnium scire debet, et de singulis etiam
 viscerare.

De omnibus tamen rebus duplex sanctum potest
 fieri questio: infinita, quæ thetici et finita, quæ hypo-
 thetici vocatur. infinita ea est quæ generaliter proponitur
 sine ulla circumstantiæ Loc, Temporis, aut personæ ut
 queratur, an sit vobis marienda marij, finita est, quæ
 proponitur cum certis circumstantiis personæ, Loc, Temp-
 oris, ut, an Sparta sit marienda marij motu pestarum

finita magis quidem a rhetoricam pertinet, sed utriusque
 que tamen magnus est usus, nec finita sine-
 infinita Commode tractari potestis verbi gratia, non
 recte probabilis. Sp. melius a senectute talia iure-
 interfectum fuisse, nisi probata thesi, licet homi-
 nem occidere qui populari Lavatione frumenti, aut
 quousq; alio modo Tyrannidem affectavit.

Triplex est genus questionis finita, Demonstrativum,
 deliberativum et Iudiciale. Sed de his alibi futurus

hic addam quinque esse rhetorice partes, inven-
 tionem scilicet dispositionem, elocutionem, memoriam
 pronuntiationem primum enim invenire est recte
 que sunt dicenda: deinde invenita disponere sum-
 ornate eloqui, memoria complecti, et recte pronun-
 ciare. De his singulis partibus ayam modo. Sed
 antea de honore rhetorum dicamus primum

Articulus. v. ∞

De Nomine et honoribus Rhetorum.

Rhetores dicti sunt omnes qui qualicumque de
 num dicendi facultate pollebant. mox cum dise-
 rti illi et facundi homines athenis maxime qua-
 vros eloquentia fuit, domicilium omnia regerent, et
 pro arbitrio concionum fluctus moderarentur, bella
 conficerent, exercitus, navas comعات, vectigalia, leges
 denique et iura omnia administrarent. Speciosissi-
 mum fuit nomen rhetorum. nam vocabantur nam
 vocabantur principes conciliaris duces populi quidam
 postea saepe sunt artificiosae orationis delicias sermonu-
 mque illicebrosi quidam et veluti Sirenulas affec-
 tare et dicti loquaces, quia fors et acerbis negotiis
 abstinere et omnibus eloquentia doctores degenerarent.

hi postea in consularum litigatos atares, ad
 lumem, ut per omnia paulatim deflectunt in peius,
 illa doctorum eloquentia gloria, que prius florea
 titima existerat in vides retorquitos defluat, quos
 deosito Senatus constat esse damnatos, et qui frigidas
 vestibus, et stolidam facundiam huculentem docent.
 Satis hinc de nomine pauca de illorum honoribus
 dicamus

Sicut imperatorum honoribus laurea sunt pecu-
 liari quadam ratione consecrata; sic etiam palma
 oratoribus consecrata; quarum meminit Martius -
 epig. 27. L. 7 ad fuscum

Sic fora mirantur sic le pallatia laudent
 exolat et geminas plurima palma forey
 hinc autem ratio honoris fuit quod palma victoria
 semper intigne estilit deoque victricem et dominam
 perquam oportune dicebat eloquentiam. dabantur etiam
 oratoribus sphinges, quod interioris sapientia hinc sym-
 bolum, ex quo pro templorum forme onsiu dmine
 cernebantur sphinges, qua diuina sapientia vici-
 reconditam eamque multy difficultatibus implicitam

Significarent attributa verbo rhetoribus fierent
quod ea que in locis hinc et illuc collocata,
satis indicent idque et mellem orationis suavitatem

honor. Itaque pene vulgarij quod ipsos
oratores fuit. Legationes, ^{et} magistratus et prefecturas
sunt demandata rhetoribus, hi sunt et alii inueneri
eloquentia honores de quibus satis iam locutus sum
veniamus nunc ad singulas rhetorice partes

Caput II.

Articulus. I.

De Inventione et Locis

Tanta est triumphantis orationis pompa, que
a locis emanat ut in his omnes eloquentia thesauri inclu-
dantur. Illorum firmiter solidantur dubia, illorum
amenitate ornantur inculta illorum tandem amplitu-
dine cuncta augentur hinc videre est quam sit
vberior et affluentior inventio Locorum

Inuentio est rerum verarum aut veritumilium et
 cogitatio quae causam probabilem reddant hinc -
 oratorij et excogitare, quae conciliandi animi principia
 sententiae ad delectandum argutae ad docendum acutas.
 ad mouendum graues. non tantum illi inuenienda sunt
 argumenta. sed illorum explicatioes atque auxilia
 quae ad motum valeant et auditorum vel reprobantem
 eo rapiant, quocumque dicendo bonus ipse orator.
 inueniet quae omnia e Loij hauriet abund
 antius

Argumenta omnia in Communes quoddam
 Loij distinguuntur ut hinc Communi ad Cuiuslibet
 quationem seu ad Confirmationem, seu Confutatio
 nem promantur. Loij est id videlicet ad propositionem qua
 thionem conueniens trahitur argumentum sola argu
 mentorum seu Locorum clari diuiditur in locos -
 Intrinsecos seu insitos, ex quibus decuntur argumenta
 quae rei naturam et proprietates explicat: et in
 extrinsecos unde ducta argumenta sunt extra rei natu
 ram ad eam tamen ornandam et locupletandam

ab oratore adhibentur sed decem vulgo numerantur
 intrinseci definitio, enumeratio partium, notatio, conjugata,
 geny, forma, similitudo, dissimilitudo, contraria, adju-
 ta, antecedentia, consequentia, significationa, causa,
 effecta, comparatio et extrinseci sex praejudicia scilicet
 fabula, iustitiam, tormenta, verba, de quibus singulis
 agemus

Sed cavendum ne impudenter huc obamini;
 copia omnia sunt diligentis studio consideranda nec-
 enim semper, nec in omnibus causis, ex eisdem, eadem
 argumentorum monumenta sunt.

Articulus. II

De definitione

Debent oratores accurata definitionis tenere rationem
 discant definitionem, esse orationem, quae rei alicuius pro-
 priam amplectitur potestatem breviter et absolute. Cuius partes
 sunt genus et differentia: ut homo, primum occurrit animalis,
 deinde rationalis, hinc abest illius genus et differentiam

ornatissima definiendi ratio fit per causas, a quibus
 effecta profluunt, ad pleniorum rei cognitionem mentibus
 ingenerandam a materiali, gigantes virgilius definit

Fera progenis durum caput exultans artibus.
 ab efficiente hominem eximium vocamus, opus a humo-
 rerum opifera deo, ad huius similitudinem eformatum. a
 formali anima dicitur a Trismegisto, imago dicitur magis
 Iohis. a finali, ducimus hominem esse, animat ad motum
 salutarem naturam si. Constat ex quadruplici causa, sub-
 ilior et perfectior est. Telegonitima definitionis species est
 ab effectis. audite Iulium. 8. phub. Calenum arguentem,
 qui panem optaret. Sed quid calens. quid? In telegonitima
 pacem vocat maiores quidem nostri non modo, ut
 Liberi essent, sed etiam ut imperarent arma Capiebant
 ab arma abjiciendo centes, ut tenuimus.

Definitur aliquando res per accidentia, vana
 dicitur et dubia definitione. audite definitionem amicitiae
 apud Plautum in Trinummus.

blandi loquens, haereticus, mendax, cupes, auarus,
 elegans, dispolitor, labebri colatorum hominum corruptor,
 blandus inops nam ab eo quod amat

quem ex templo laus sagittis percutit, et ille res, foras,
 Labitur, liquitur, da mihi hoc, mal meum si me tuam, sed est.

Articulus III

De definitione Per negationem. et affirmationem et per Similitudinem

Optimum orationis instrumentum cum a probandum
 est, et occidendum tum et iam ad amplificandum, ut
 primum dicamus id quod non est tum veram rei-
 naturam asseramus. pro domo sua Cicero illustri defi-
 nitione et primo docet quod non sit populus. n. sg.
 an tu popo. romanum esse illum putas, qui constat ex his
 qui merceda conducuntur qui impelluntur ut auri asserant
 magistratibus. et obsequant senatum optent quoties de
 dem incendia rapinas quem tu tandem populum ricti debet
 ris clausis frequentare non poteris. Cui populo duces Lentis
 hos, Celsus, Sergius, praefereat. o speciem dignita tempore
 populi romanam. quam nationes ceterae quam gentes ultra

pestimequunt, multitudinem hominum ex seruis et leuis
 Conditi, ex fauorosis et egentibus Congregatam illa fuit
 preterea populi romani illa forma, quam in Campo vidisti,
 tum cum etiam tibi contra senatus totiusque auctoritate
 et iudicium dicendi potestas fuit tandem subiicit quod illi popo
 ulus ille ille proprius est. Dominus regum: victor atque
 imperator omnium gentium, quem illo (pariter modo) scela
 raste vidisti, tum cum omnes principes Civitatis, omnes ordi
 nem atque statum omnium subtergum se non de Civitate
 sed de Civitate salute ferre censebant: cum denique homines
 in Campum non Tabernis sed mancipij clavis venerunt

illi non magnam ad probandum vim defensionis per
 similitudinem inerte puto, speciem tandem aliquam, et verus
 latem in ea reperio. ut pueris nexu belli dicuntur
 vitara rei publicae hoc melius magistratus, senatusque
 eius statij adolecentia prima, ver: qua est utendum ad
 suavitatem aliquoties

Articulus IV De Definitione Per Contraria et Per Partes

quamvis non sit frequens, ut vix contrariorum dixerit aliquis
 esse potest, qui maxime locum habet in exortatione, hinc
 cum defendere potest, sicut ne se frons illa, ne vultus homi-
 nijs atque simulationi in fraudem impellat, intellexit aliqua-
 do variam hominij huiusmodi multiplicem naturam, dicit
 ancipitem, fraudulentum ingenium commutabile. Studiosus
 est in speciem divini cultus ad se vera prestat, omni reli-
 gionis: vestis, crimina exagitat, scelus delectatur, alios
 ab omni laquei atque infamia; et in animo flagrant vitia
 Libidinum addit oculis ignibus exstant cupiditas et ad om-
 nem vitia impudicem inflamata deponit, deponenda
 suam hanc fetale monstrum quod bonos viros spreis
 virtutis stimulat, tenet prius et impius, prudeas et impudens
 innocens idem et sceleratus cum intus verum formos tanta
 obcordia humanij ingenij natura vallans, variis

Definendi modus. Coguntur indagare ipsi oratores quos vidisti
 Jam nulli alio hunc de sanctum definitionem per partes
 pauca abstraham. haec definitio propria descriptio dicitur
 quae singulas partes vel breues vel omnibus amplectitur
 in quo genere definitionis deest hinc Lilius claudianus
 in epigramate de archimedis sphaera

Jupiter in pasao cum cerneret aethera vitro,
 vixit, et ad huiusmodi talia verba dedit
 tueneae mortalijs propria potentia cura?

Jam meum in fragili ludetur arte labor
 Jura potius, rerumque fidem. Legesque decorum
 ecce hyacintibus frangit hinc arte tenax:
 melibus varijs famulatur spiritibus aethris

et rivum ceteris motibus inq. et opus
 percurit propriam mentibus signifer annum
 et humulata novo cyathia meale vidit

Jamque tuum volens audax industria mundum
 gaudet et humera hinc mentis regit

proci prius partes descripta ac sp. expressit hinc poeta
 vitrum, spiritum, deinde solem lunam, Hellos, valentia
 xione haec definitiones in rebus corporeis singulas partes
 enucleate persequendo

Capitulum III
 Articulus I

De Notatione Nominis

Ex vi nominis simpliciter aliquando argumentum maxime
 dignitatis nomina enim cum sint vere splendide glorie
 premia vel scelesum insignes nota sapere magnam dicendi
 legem oratori superstant, cuiusmodi Laudes in genere dem
 oratorio frequentes sunt sed frigida nisi magno cum
 artificio tractentur amplificari potest vniuersi nominis
 commendatio per comparationem. Secundo si multa attribu-
 antur nomina ac deputalem amplificationem ex singulorum
 interrelationes per speciem quandam distributionis red-
 dicit aliqua commendatio si Ludovicum XIV.
 merito dixery belli fulmen, pacis dispensum, deus imperii
 galici, orbis gloriam, hereticorum terrorem, mundi
 ornamentum, hoc laus amplissima sic maxime di-
 latari poterit odium et stimulem laudem vis-
 christiana respublica barbarorum coerere audaciam

hereticorum furorem frangere? belli fulmen im-
 morum terror et Ludovicus rex christianos.
 principes Communi fœderis Societate deuncire? pauci
 clipeus et Ludovicus rex gallicum populum ceteris
 nationibus, amplitudine, gloria, dignitate præcellere? -
 decus imperii gallici et Ludovicus rex totum orbem
 nouæ maiestatis splendore etiam vltimis carere?
 temporibus obij gloria et Ludovicus rex naturam
 hanc rerum aspectabilem pulchritudinem cernere et
 orationem? mundi ornamentum et Ludovicus.
 tolle hoc fulmen pæce cælorum dicam; sacra
 bella Languebrunt tolle hunc clipeum nulla salu
 firma pax, tolle hoc decus sic

ad intemperatorem vellet etiam hic locus (v)
 4 vers. multy ad dignitatem Compotij sacra-
 verrea exagitat at vero præclarum diem reprohasti
 verrea ut agerent et ut ad eum quid sacri expulsi
 opustelles, in Compulsiq; anno locarentur Jam in tanta
 istius impudentia remittendum aliquid videtur ne
 omnia contendant ne omnia cum dolore agere videri
 meum nam meos vos latera deficiant. h. hoc

nunc vociferari velim quam miserum indignumque
 sit istius nominis apud eos diem festum esse qui illa
 istius operis funditus extinet et esse arbitranda, et
 vestra preclara quoquam si accepisti, quibus quon
 non atuleris tecum illum diem etenim quam tu
 domum quam urbem didisti, quod sanum denique
 quod non eversum atque exteritum reliquimus quare
 appellentur Sane ista vestra, que non ex nomine,
 sed ex manibus naturaque tua constituta esse videa
 retur

Locus iste feracissimus est ad Sales et vobanitates
 ut Cicero versem prouincia dicit curriculum aculat. s. quod
 nunquam Indies, huiusmodi curriculum vlla in prouincia
 fuit.

valet non parum ad doctrinam ingenique studentij
 et ostentationem in reuonem matriculam tuis postea
 bonis

quis neget eneadum magna degente reuonem
 sustulit hinc matrem sustulit ille partem
 sequemini in his omnibus notacionibus Consilium
 istud
 nominibus credam nec nunquam nec neque tempus

nec nunquam verum nec neque semper habet
 clara agatha, ambrosius, stephanus, vincentius, agnes,
 conveniunt sancti nomina pulchra huius
 barbara, cecilia, vitinus, lupus, orsola, adella
 conveniunt sancti nomina parva huius

Articulus II

De anagrammate

Ad illustrationem nominum addimus nonnum
 quam anagrammatismi sed tamen sunt laboriosi
 magis, quam ingeniosi patitur ut potius quoddam for-
 entum ingenii sunt varii generis de quibus omnibus
 nihil dicam sed tantum paucas de vno communiori
 abstruam potius exemplis demonstrabo hoc precipue
 in honorem clementis et pontificis maximi cla-
 boratum

Rospilosus

anagramma mutato p. ind.

Idus Iovis

clementi claves dantur clementias regnet
 Rospilosus ab hinc Idus Iovis erit

Nomen ad omen habet, nam p. dum vestitus in d.

Demphurus populo est non potiturus oris

Aliud anagrama peruen

Julius cardinalis Rospiethy pistorienly

cij Sicut stary pastor pax in Sena vlling

vero nostrati inter galicos huius aeri poetas cele
berimode anagramate scribenti facile aucthor
hie abbe ad menagium

Jayme micua Sans Comparaison
menage fixer a la rame

que daller chercher La raison

Dans les vesty dune anagramme

et exercice monacal

ne troue son point vertical

que dans une telle fletche

et sur paronalle nous tenoy

que lors les venuesseus Denoms

ont La Coselle venuessee

Constit anagrama ut videty exemply in inuesti
one vel in Transpithone nominij alicuius extra
vel inuestione vel Transpithone nouum vocabulum
enascatur, quod vel Laudet vel vituperet et logica

Caligo calvinus Lucianus. cum Christus a platis inter-
gatur quid est veritas vix est qui adest

Caput. IV.

Articulus. I.

De Partium enumeratione

Nihil ornatius nihil ad persuadendum ef-
ficacius quam se bene et exade tractetur partium
enumeratio qua est oratio, qua aliquod genus seu
totum in duas partes distribuitur

Duplex est partium enumeratio, una qua vocat
ut proprie partium partitio, altera diuisio prima.
Species est cum singulis membri proprium aliquod
tribuitur. Plinius Junior in panegyrico quem
imperator Trajano dixit, eisdemque Fortibus
haurit in orbem Ingretum, hac descriptione po-
puli spectandi eius gratia undique bellis efund-
entis cohortat. ego non alas quemquam nec
validudo non seaus retardavit quomius oculos
intolulo spectante impleverit. se parvuli notare
ostentare. Juvenes, mirari Senes, agri quoque
neglecto medentium imperio, ad conspectum hui, &
quasi ad salutem salutemque proropere. inde
alibi se latij vixisse de viro se reperto ~

alii non magis esse vivendum predicabant & minas
 etiam tunc (acciditatis) suae maxima voluptas
 subit (cum) cernerent (qui) principi (cives) (qui) in
 peratori milites peperissent videres referta tuta
 ac laborantia imo ne dum quidem vocantem
 locum qui non nisi suspensum et instabilem
 vestigium caperet oppletas undique vias angustam
 que tramitem relictum, tibi atacrem tunc inde
 oculum, ubique per gaudium paremque la-
 morem. tam aequaliter ab omnibus ex adven-
 tu tuo latitio percepta est quam omnibus venisti,
 qua tamen ipsa cum ingre-
 tu tuo crevit ac
 prope in singulos gradus exacta audacis est
 audite martialem in huj multum L. 5

Calidus extracta numos fur auferet arca,
 prothronet patrios impia flama lares.
 Debitos vlturam pariter totlemque negabit,
 non reddet Heribz temora tacta leges.
 Dispensa loxem falax sperabit amica,
 mercibus extractas obruet vnda sales.
 extra fortunam est quicquid donatus amicis
 quos dederis totas semper habebeby opes.
 Altera partium enumeratio est diuisio quae diuidit
 genus in species, sibi subiectas, quae singula generis

32
appellationem sortiantur. Secus accidit in partem
o, nam partes, seu membra lingua totius no-
men non obtinent. bellius propterea gratitu-
dinem non solum maximam, sed etiam matrem
omnium virtutum esse contendit. cum omnibus
virtutibus me affectum esse copiam tamen nihil est quod
malim quam me et gratum esse et videri. haec est enim
una virtus non solum maxima, sed etiam mater
virtutum omnium reliquarum. quid est pietas nisi
voluntas grata in parentes? qui sunt boni? quid
qui belli qui domi, de patria bene merentes, nisi
qui patriae beneficia meminere? qui sancti qui
religionem colentes nisi qui meritum diis immortalibus
et gratiam. Suique honoribus et memori mente, postulant?
qua potest esse lucunditas vitae, huiusmodi amicitia?
qua potest amicitia potest esse, inter ingratos? qui est
nostrum liberaliter educatus? cui non educatori,
cui non magistro sui, atque doctores, cui non locus
ille matris, ubi ipse alter, aut doctus est, cum gra-
ta recordatione in mentes vestretur? cuius op-
eris tanta esse possunt, aut unquam fuerunt, quae sine
multorum amicorum officio stare possint.

est etiam totum integrale, quod corpus est
aliquid respectu partium quantitatis. homo con-
sistit capite, membris, oculis ceterisque membris.
hoc ut illo modo conformatur. Lucianus praeter
quam in athenis ad eundem facit hic habito vobis
in admirationem te rapit, adeo praestanti

Corpore vitandis est et modesta quadam forma
sereny et amabilis quod si etiam ore solito loqui
inceperit dicit de reuinctum auribus, tantum
dicendi venosam et verborum hauritatem suam in
lingua hanc possidet

Articulus II De Mixtura figurarum (cum enumeratione)

Amat ornamenta et figuras hic locus et tractari
potest per omnes fere figuras et omnibus ferme
ornamentis amplificari
ornatur per distributionem. Sic in testamento
sanctis augustinus de laude charitatis. charitas
in abel per sacrificium datus in moes per orde
vium leuara in abraha peregrinatione fidelitatem
in moyle inter injurias lenissima in dauid tribu
latronibus mitissima, in tribus pueris blandos
ignes innocenter spectat, in machabes sauos ignes
innocenter tolerat, casta in susana supra virum
in anna post virum, in maria proter virum
libera in paulo ad arguendum, humilis in
petro ad obedendum, humana in christiano ad
confidendum, diuina in christo ad exortendum.

Illustratur per Subjectionem de elegantibus Proso
 in oratione de prouincij Confularibus man-
 iples Colares, quod ut cur in prouincia Commorati
 uelut amencos Cum credo locorum orbem pul-
 chritudo, hominum nationumque illorem huma-
 nitas, et leges, ueloxa cupiditas, finium imperii
 nostri propagatio retinet. Deinde ad singula sepe
 uidet. quid illis horis asperius. quid multius oppidij
 que nationibus immariis. quid porro tot uictorijs
 praestabilis. quid oceano Longius inueniri potest. an
 reditus in patriam habet aliquam offentionem. an
 abram apud populum, a quo multus est. an ad tendam
 a quo ornatus est. an dies augeat eius desiderium. an ma-
 gis obliuionem. an laurea illa magnij periculis parata
 amittit. Longo intervallo an orientalem.

Amplificatur per Conjeriem idem Curo prima
 in catilinam quidem Catilina est quod de hanc
 in hac uoce delectare potuit. in qua non uel extra
 istam Conseruationem perdetorum hominum, qui
 te non metuit. nemo qui te non odit. quod nota-
 domestica suspitionis non inusta uicta tua est. quod
 priuaturam rerum dedecus non habet infamia. quod
 libido ab oculis. quod facinus a manibus inquamibus
 quod flagitium atolo Corpore abfuit. Cui te adole-
 centulo quem Corruptulorum illecebris irretitit non
 ad audaciam ferrum aut ad Libidinem facem prodehulit.

quod vero nuper, cum morte superioris uxoris novis
 nuptiis domum vacuum fecisset, non est etiam alio inveni-
 dibili scelere hoc scelus committenti? quod ego pretermisso
 et facile peccator sceleri, nec in hac civitate tanti scilicet
 novis invidiosus aut exstabilis aut non vindicata esse videtur
 pretermisso nunquam fortunarum tuarum, quae omnes imp-
 endere tibi proximis idibus sentis ad alta venis quod
 non ad privam ignominiam veterum tuorum, non
 ad domesticam tuam difficultatem ac turpitudinem
 sed ad summam atque ad omnium vestram vitam tale
 tempus pertinet.

Floridus et per antheleas fraudulentis homi-
 nibus, quorum ea est ars amare vitia principum et
 amantur, tametsi inter ipsa laesum praedictis motibus
 animas praedari soleant, si ad fauorem tuum adire se
 velint. tam enim difficile latere prudentiam tuam
 quam placere pietati: gratentur adulationes modesti-
 am: offendunt: amorem simulant. Latet et trahet
 prudentia calumnia. Laqueos struant solertia. Deprehendit
 et terrores ac metus metum fortitudo repellit. Ita
 innocentia aditum habet ad gratiam principis nec
 capit quod quam animus tuus, nisi volueris, nec
 capitur, nisi volueris.

Longum est omnia recensere, satis fuerit
 dixisse hunc locum ad omnem amplificationem
 esse a comodati huiusmodi et de tractationem orationem
 et illustres figuras desiderare.

Caput 6° v

Articulus vnicus

De Coniugatis

Magnam Locis hic suppeditat dicendi Copiam ad rem non solum argumentis probandam sed etiam varietate sermonis elegantem illustriandam Coniugata quae hinc ab uno ortu vocabula varias Comitantibus ep. fiunt hoc modo ut si quis dicat regnum non ex patendum esse cum regibus sed vndeque pericula imminere tot solitudines aut doctrinam summo studio acquirendam cum viri docti tanta horat etia opes et ad dignitates praecipua praemia aut omniam esse fugiendam quot militibus tot sunt Laboris exortiones tot aecunda mortis pericula; aut latius exo. Literis quam mercatura operam dare quod viri Literati magis sibi honore quam mercatores hoc enim Coniugata sunt omnia regna reges: doctrina docti milites in Literis Literati mercatores mercatores amplificationibus seruiunt Coniugata. quod tu militem cum opibus cui nondum peractum militem licet: quod equitem voces, qui nunquam nisi in arundines longa equitavit quod imperatorem omnia quibus et Cupiditate. Cuius non imperat de primo militem nomen Hispania faciat militari disciplina laboribus exerceatur, a.

armis et equis apte uti dicat, petulantibus animi motus
coercere, Longo virtutis usu abnuascit, tum militem
fortissimum, equitem expertissimum Imperatorem
sq. regium aspallabilij

In poesti sinceritatem facit propebrijs

Libertis quoniam nulli iam vestat amanti
nullus libes erit si quis amare velit

Caput. vi

Articulus Unicus

De genere

Magna vis est huius Loci et ingens utilitas cum
vix ulla causa proponatur; oratori tractanda, quae
non ex genere vel tota majori saltem ex parte pata
tus genus est quoddam totum plures continens partes,
communiones quaedam sibi similes species tamen disti
ctas. v. g. virtus est genus Complectens suo ambitu
quatuor species distinctas Iustitiam, temperantiam,
fortitudinem, et prudentiam. dicitur Iustitia est
virtus temperantia est virtus &c. unde fit ut laudato
genere, non possit non redundare laus in species,
vituperato vero non possit non vituperari species

In hoc loco nihil illustrius quam si fiat ~
 hipotiposis ad thesaurum abentis quod preteritum celebri-
 mum est inter rhetores. ut si, in calvinisticam inuerti-
 adueris, qua est species hereticos recurre ad genus quod
 est hereticus et qua ex ea orientur mala enumeratis.

huius tamen Loci Latitas prudentia Senatibus
 est restringenda quia qui Longos amat orationis circu-
 tus, statim seu in thesaurum Conspicit. etiam si minus
 res postulare videatur et quae res forte consuetudo multo
 nunquam tota restituitur etiam habere dicitur ex quo fit
 ut antequam ad hipotiposim deueniat totum san-
 dicendi tempus consumpserit.

Si muscam martialis in electo motuam et legit-
 tam memoret illi. Confestim illi dicendum erit de
 Bebebut principe muscarum de variis muscarum
 generibus de parasitis adulatoribus de parasitis Curibus
 qui nomine muscarum feruntur, de pueris muscarum
 abactoribus in Conuicio de muscarum seu flabellii ad
 abigenda muscas Compositis de quo eorum uti etiam ad
 altare nunquam haec sunt iuuentia et iuuentia.

Caendum igitur ne orator vegetus Longius
 quam ratio caute postulet nihil facilius presto oratori quam
 illos quos Commune respicit quibus ca. praeferat pro-
 caute sed tumidi videbare ex communi infamia iuuentibus
 aliquam inuidiam caute velle. Conflare itaque onere
 illud silentium quod est orationi tributum tunc fuit ob
 eam causam que vno meo proposito de multorum vitii
 cogitabamus facile est auitare Luxuriam dies ore lan-

deficiet si qua dicitur in eam sententiam possunt coram
 exponere de corruptelis de adultariis de potestatis
 de humilibus immensa est oratio, ubi tibi herem neminem
 proponas ad vitia nos tamen ipsa quos et graviter
 accusari potest sed vestra sapientia est non ad ducis
 ab reo nec quos accusat habeat levitatis gravitasque
 vestra Cum eos accusator exeat in ~~stipem~~ in vicia
 in more in tempore embere hominum et in reum
 Cum y non hoc crimine sed multorum vitio huius
 odium in vultum excutit

Caput VII

Articulus unicus

De Specie

Species est pars generis subjecta cum genere conjuncta
 et aullo saepe confunditur quia unum plerumque
 pro altero ponitur, sed plerumque utramque distinguere, et
 utraque clarior et aliis uno exemplo omnes fere huius-
 usus patebit sed obiter argumenta huius loci non
 vix tractanda est. sed figurata et magno nonum
 quam verborum ambitus

erigentes unum a se habere quam stricta fidelit
 me habet ab hominum locustate se parat ari uno
 tant quam occulta non modo facta sed etiam
 publica rapina saepe iudicium potestati tradiderunt

metasium non illam dicitur hominem quem neque
sanctus templorum a Sacrilegio venocavit neque sen
piterna mortis Certa duplicia abollointo detentes
potuerunt

Caput. VIII

Articulus Primus

De Similitudine

Hic Locus habet et plurimum utilitatis quod Lu
cem rebus vim argumentis afferat, motumque in animis
conitet voluptatis quod rerum variis imaginibus motum
in modum auctoritate reficiat atque rectet

Triplicem faciunt magistri eloquentie Locum -
hunc qui est oratio que dicitur rem quamquam ad
aliquid ex re di pari simile compare ducunt in pra
botam inductionem et exemplum

parabola proprie est rerum aliqui dictionum
in ora aut pluribus affectionibus collatis dicitur dicitur
sum nam genus est aliquid similitudinis quod ultra
at illam descriptionem mutam ex rebus penne pui
bus alter parit. quales sunt exemplorum Comparationes
ut si conferatur orator cum oratore cum dicitur.
Indica imperator cum imperatore. et parabola
ingeniosior est et cres que Comparationes, ut ait quon
hanus longius repetere solet

E docentibus parabola partim a rebus natura
 libus ut a Caelo syderibus elementis meteoris animantibus
 plantis lapidibus et caeteris huiusmodi partim ab actibus
 et sentiendis rebus moralibus et similibus animantibus mani
 nis profanis sacris humanis divinis nihil est denique
 in rerum natura quod in similitudinem conformationemque
 aliquam trahi non possit ex quo patet quam varia
 sit et locuplex parabola, qua Latitantes per totius
 mundi universitatem

habent venerabilis plurimorum hoc preciumque
 ab alysole inter probationis oratoriae exempla referunt
 qua atque fertur apud Latinos verum reipublica principem
 reprehensarum accersitum in famoso Capitiy Trerimone
 defendente. Aristoteles Rh. L. 2 Ca. 19

vulpes inquit dum fluitem transiret, in quo
 undam voraginem rapido aquarum cursu detrita est
 cumque illine non posset emergere diu afflictus
 & a Canis nullis stimulata tacuit. Cum ecce hinc
 deus forte transiens misericordia commotus quae
 a vulpe an illy Canis mureas auferret, ut molles
 molestias expediret, minime inquit quae enim videri
 Canis murea tam plena turbae sanguinis coque
 parvo contenta si vero eas abstuleris, alia venient
 famelicis quae reliquum sanguinem ebibent sic
 an inquit ille viri lamii, hic quidem homo nihil
 amplius potest est enim dives si vero hunc insti
 ciatis, hudent alii eturientes, qui vos et fortunae vestry
 penitus exurgent

Inductio est locupletitionum similitudinis generis,
in quo varia similia coarctati ad aliquam proprieta-
torem colligendam solent ut.

effeminat animos amicitia nimia nec dubes alia
vid ad corumpendum vigorem potest regio quamlibet
viam patiuntur iumenta, quorum durata in aspero
vixula est. in molli palus siquae pascuis saginata
silo subteritur et folios mitat ex confreyto ven-
it, segnis est urbanus et verma nullum laborem ve-
culari manus, quae ab arma ab aratra frant serantur in
primo deficit pulvere ille virehy et mirdus

Inductio ut videt a parabola et exemplis non dicitur
est nisi quod alia uno duntaxat claudi haec non nisi
multis similibus perfici comprehendique potest

Similitudo saepe estat inlymder in exemplis
collatis atque confectis (vero pro habito

hic inveni pompai beneficium vel potius sua
viciam et factum infirmare Conatij qui fecit
quod Caium maxium facta auctoritas fecit
quod publicum Crathem quod Lucium
Syllam quod quentium mettellum quod
Denique Domestium auctorem patrem suum
facere videtur

Articulus II

Similitudinis Notæ et usus

Investigari possunt similia 1.º postquam intelle-
xeris quæ probandum sit in rerum natura quæ res ali-
quæ quod simili sit natura cum eo quod explicandum
hinc: exempli causa dicitur legiones defecerunt a Calane,
personæque oburgandæ sunt probandumque nihil ac disctio
ne maiestatem imminui quæret aliquis ex rerum natura
quod ex defectu alicuius rei minuetur reperiet Solem cuius
splendori idem est etiam noctales, lucem eius clausis oculis
videre refrugiant. ita procedet similes: Ille trans fugi aspensa
mini Calanem an idcirco eius splendor ex defectu vestro obs-
curabitur an hoc non lucent hi omnes Calantur?

Si vult animi constantiam ostendere, quæret quod percutit
retulit erit: in promptu rupes et adamas

2.º Plurimum Invenit ad investiganda similia metaphori-
cas nolle locutiones quæ magnam similitudinem Copiam in-
pediunt. Sit exemplum quia dicimus ardere amorem
similitudines ignis volumus ad eum Laudandum quod ignis illa
libet aut vituperandum quod inflamat

Causa varianda est similitudinem: neque enim
eandem coloris et formæ ad quamlibet materiam adhiberi
par est: Laudandum aliquid est: Splendens sit similitudo, vitu-
perandum sordida, exstenuata magnifica.

Nolim, quod plerique præputere eodemem facient, pro

poetarum fabulæ ad fidei nostræ mysteria transferre dicor
 nam pastor sapiens cum miseræ Confeser virginem
 marianam cum Danae auri cælestis nave facta: Castor et polux
 ex ouj terra emergentes, cum Christo nascente naturæ huius
 anam hospitibus potui beneficio in plenam libertatem
 alteram, cum andromeda a peste Liberata que onori et
 ait Iustini martyr' apost. 2. p. 187. Dæmon sacerdotum semina
 in peruersum mutandum excogitauit et Chorthæus reli
 gionis illud et q. heticos homines infanti hyperthomida
 irretinet

Caput. 1x.

Articulus Vnicus

De dissimilitudine

Optimum est hic locus ad Laudationes et hyperationes
 nam ut bonis esse dissimilem turpes est sui improbis esse
 dissimilem honestum

Similitudo est quæ res aliquas dissimile colligit in
 defectu a superiori quod similitudo semper affirmans
 procedat dissimilitudo vero negationem semper habet
 rationandi causa sine omni tantum adhibetur

triumphum machabeorum et Lathiana magna
 illorum malis subicit diuus ambrosius de Jacob. 6. vult
 non sic illi celestis Cantus Syrenium alba reserit auri
 exteri illi enim ad naufragium trahunt, isti ad loci
 ficium victoriam non sic ignea. Caminas aures animarum
 mulcent: Cigni enim naturalis solus moriuntur isti mo
 ebant amore prelati non hec rauca resonant he
 vela in remore, columba murmurat et abhina verba
 morientium cum demora hautes resonabant. nec

Sic Luna inter Helas refulget ut inter filios mater, dantes
 ad nathrium illuminatura deducet, et cum amplexata
 victores in matris filiorum. Jaceat, o vera mater adaman
 tes fortior, melle dulcor flore fragantior

Nota dissimilitudinis plerumque nulla adhibetur et
 dissimilitudo plerumque explicatur. Catullus

Soles occidere et redire possunt
 nobis cum lenet occidit brevis lux,
 nox est perpetuo una dormienda

Caput. x.

De Contrariis seu Apositis

Articulus. I

De Aduersis

Magna res est huius Loci adhibeturque grata cum
 venustate et ad probandum et ad amplificandum nam
 maxima pars aucto dictorum in Contrariis probata est, adde
 quod contrariis antequam nihil patet, incidunt, propter mu
 nam et Contentorem quibus desiderium quoddam motu
 trum animi natura ipsa insuevit sunt dalem contraria
 quadruplus generis aduerta, relata, priuatiua et Contra
 dictoria de huiusmodi pauca dicam.

aduerta dicuntur quae sub eodem genere probata, plu
 rimum distant ac se mutuo expellunt uti corum alterum
 subiecto Congenitum sit ut calor igni naturalis est; ita
 fit ut vobis eluitium quae sub affectionis et habitus gener
 probata sunt aduerta dici debeant quod propriis inter

de differentij pugnent: virtus et habitus bonos efficiens et
 laudabilis, vitium malos et infames

Uberissimus et elegantissimus est hic locus, ut experientia
 patebit: praesertim si aduersorum aduersi effectus ad instar
 aduersorum militum in aciem producantur: ut olim reges
 et in animis pudicitias, nunc proh dolor libido. Dominus
 maioris nostri paruo erant. Contenti nunc terrore ipsi non
 sufficiunt. quaerenda. Loca in mari, et submersenda litora, et
 quantum illi virtutes, nos tantum vitio emineve contendimus
 Libertati. Inestit. Securius honestis artibus infames. Co
 porij voluptatis temperantia gula parsimonia Luxuria
 religione Insuperitas. quid caetera prolequeat dicitur vider
 est popora templum itaque cum in illis est, caetera sobri
 etas tranquillitatem mentis, Lumen ingenij vim prudent
 tia honestatem affabilem temperantiam sermonij studium sa
 pientia in rebus agendis industriam, in sumptibus faeren
 dit moderatorem in nobis gula perpetuas animi agita
 tiones procreat laetitia Inuenio indicia, prudentiam
 extinguit ineptas sermonij efficit. Insuperitas ad rem cordata
 in rebus agendis impediam gignit et in sumptibus libi
 dinem immodicam

Tull. 2 in Catil. n. 25 ex hac parte quid or puy
 nat illius pehulantia; hinc fides illius fraudatio; hinc
 pietas illius scelus; hinc Constantia illius furor; hinc
 honestas illius turpitudine hinc continentia illius
 Libido. Denique aequitas temperantia fortitudo vs
 uidentia virtutes omnes cessant cum iniquitate, cum
 Luxuria cum ignavia cum lemeritate cum vitij
 omnibus

Articulus II

De Relatis

Relatus dicuntur quorum esse est ad aliud id est quorum natura in hoc posita est, ut ad illud se referatur filius natus alicuius est quam patris filius, ut restatque hunc respectum ad patrem includat. Et sic sicut pater dicitur ordinem ad filium sic dominus ad servum dicitur pulchrum ad magistram miles ad ducem quisquam intelligat filium sine patre pater sine filio

hinc quorundam exempla illius sicut eos ad seculatam ad hortare conjugales oculos in se invicem de miramini doctrinarum illum fontem videri tota eloquentia torrentes tot et tam impudica facivida flumina in vineis vhetorice campum jam extensa vident suspicamini nisi falor nequaquam ei per igna riam aut locorum id obtigeret ut dentem oratoriam presentis munus obtineret infamini ut auctoritatem et vultu et oculis et fronte diligentiam praefert resolent partes eius omnes nescio quid iniquitate singulari que in studio contentions.

maestus ille nobilit inos quales estis studiosos eos ut ad omnem liberalem disciplinam commoverent informaret ut tam suaves eloquentia dantes libenter vobis propinaret nihil non egit nihil non laboravit vos qui nobili ad eo et faceret do preceptorum alligatas aures datus venite leguntque doctus eius praedicationes excipitis, ne glaucum ille ad multam doctem, vos ad multum diem formidistis ad avertit ille ac cham notacionem referendo

Corpori tempus intrahis fuerit, nos in vota delicabili
 ambula bitij, et quantum esse laboribus dedit, mol
 libris animorum dominis voluptatibus tribuetis. arde
 te, et mecum diligenter exspectate, ut quam illi
 fuit honorificum tot te. Cautela nostra laboribus con
 feicte. Jam nobis attentionem et diligentem operam
 habet ea collocata, ut gloriam

Articulus III

De Priuatis.

Priuationes oportet se habent ad habitus et priua
 tio seu ut forma in subjecto apto et eiusdem abis
 entia, qually est aspectus et cecitas in oculis, auditus et hu
 ditus in auribus; vita et mors in animali. Sicut in huius
 cetero apto: nam ut si priuatio debet subjectum forma
 et priuationis Capax esse, itaque non debet huiusmodi aut
 Capax esse Lapidem; quia nec auditus, nec huiusmodi, nec
 aspectus, nec Capax est.

M. art. l. i. ep. 13. ingenole argumentatione in
 gulum Caudium bipedum negationem eius perica
 lam exponit quod ob reuocem reles, porticus qua per
 deprehentibus est meus, simulque docet esse pro uocationem

Ihuri ad horulei gelidaj qua huius arces
 Cauaque delphuraj albata fremat aquis
 rura nemusque taenem dalectaque iura nupij
 Signat vitana quatunab dorbe lapis
 huc rudij ethicaj proclabat porticus umbros
 huc quam peme nouum porticus aulsa nefas

Nam libelo. Collypā vult cum molle lubilla
 gestatū bigūq; regulū etel equū
 Nimirum simul nos tres fortuna querelas
 quid pars. Jam magna non erat inuidia
 nare et dāna iucant sunt ipse pericula tanti
 Mantia non poterant teila probare Deum

Articulus IX De Contradictoriis

Contradictoria sunt quorum alterum afir-
 mat alterum negat ac proinde nunquam possunt
 esse vere eodem tempore propositiones Contradictoria ut
 si verum est dicere aliquem illa die et hora fructu ro-
 ma falsum est dicere eadem die et hora fructu Lu-
 tetiæ

• Martialis suam et didymi voluntates pugnantes
 et sineras naturas atque aduersarias esse docet

Insequis fugis fugis integror' hæc mihi mens est
 velle tuum noto didyme nolles volo

Suo Cueso Catibnd naturam verabilem Descripsit pro
 Celio numero 12 habuit ille huius meminites vos arbor
 ore per multa maximum non exprella hyras sed ad
 umbrata veritatum utebatur hominibus improby multy
 et quidem optimis de vixy deditum esse h'mu' talis erat
 apud illam illecebra delibidinem multa erant etiam di

In utriusque quidam Stimuli ac Laboris flagrabant
 vitia Libidinis apud illum regabant etiam Studiosi
 militarij. neque ego fuisse tale monstrum in terris ulli
 sum puto Nam ex Contrarij diuersisque Conflatione
 quis clarioribus quoddam tempore. Melioribus quis
 prioribus Coniunctior. quis Sui onchorum partem ali
 orum quis detrior hostij hinc Civilati. quis in volupta
 tibz iniquior. quis in laboribus patientior. quis
 in rapacitate auarior. quis in largitione opulior
 illa vero Iudices in illo homine mirabilia fuerunt
 comprehendere multos amulias. tueri obsequio Cum
 omnibus Comunicare. quod habebat. Seruire. Tempo
 ribz horum amorem pecunia gratia Labores Cor
 porij Sclerere. etiam si opus esset et audacia vertere. su
 am naturam et reserere ad tempus atque huc et illuc
 torquere. et flectere. Cum tristibus Leuere. Cum ven
 istis Inuolare. Cum lenibus grauior. Cum huiusmodi
 Camiter. Cum facinorosis fraudaciter. Cum Libidinosi
 Luxuriose. viuere.

Caput XI

Articulus I.

De adiunctis

Habet apud rhetores ut notat Bullius Cicero in Topicy
 Locum praecipuum hic. Locis nam et ii videntur. Sa
 pientis ad iunctis et delectationis impatiens. Sicut demon
 stratio generi aut delectationis quae datur diuisa et
 ornamenta. Sicut etiam illa quae ad forum contra
 rethoricae pertinent acceduntur.

251

Adiuncta igitur dicuntur ea quae vel rem non
componant aut necessario comitentur. Sicut. haec non
cum illa conjuncta

Adiuncta sunt triplicis generis alia personarum
quae vulgo qualitates alia factorum seu
actionum, quae circumstantiae alia denique rerum
quae proprietates appellantur adiuncta personarum
quae replices sunt generis alia ad naturam alia ad
fortunam; non nulla ad corpus, alia denique
ad animum pertinent

Adiuncta naturae sunt quae vel naturae
inherent nec ab ea dissociantur. ut dicitur mortalitas,
imbecillitas &c. vel ab ortu congenita sunt. sive
ad agendum aut non agendum aut proclivitas ad vari-
as corporis affectiones. itaque ab illa fit ut alii sint
ingeniosi acuti nonnulli caeteri tardiores dicuntur. item
de reliquis. Laudatius et illudatius qualitatibus ut alii
sunt. obliuisci bene memores alii; isti humani et
sibi officiosi, patientes et prudentes. illi vero imbecilli va-
tentes breues. Longi inturbani deformes, foetiosi.

Ad illam remocentur et natio et patria va-
riaque diversarum gentium mores quae multiplicem
argumentantur. Locum aperiant

ad remota fortuna sunt dignitates a fructu
tes, divitiae et huiusmodi contrariae unde dicitur argu-
entum pauper est; fecerit ergo furtum potius quam
huc qui dives est chorani est acceptam igitur injuriam
ferre maluit quam vulit

Aijuncta Corporis. hinc hinc proferuntur, alia
 robur, exercitatio, forma, nocentia, curata, et cetera
 eiusmodi, quae vel a natura data sunt vel cura et
 exercitatione exquiruntur: vel ad cultum paratae aut ad
 fides contracta hinc indiderunt Corporis cultum depin-
 ges ut procellis qua auctoritate ver vici, bono septi-
 ptenus, maculanti Coma, Compotio capillo, grauibyocu-
 tis, fluentibus buccis, pectus roce, ac leuulentia non res
 estos esse senectutis non pilos genae non dentes pulchros
 deciperent oculi hyperciliar frons, vultus denique totus
 qui sermo quidam tactus mentis est, hic in erroris
 homines impulit pauci ista hinc dulcissima vitia noce-
 ramus pauci leuulatem ingenii stuporem debilitatemque
 Linguae nonne istum Comit et turpissima penitentia
 abusa dore malitiam et clamulare in laetitiam
 videntur nonne ab iniis vnguiby itaque ad verticem
 humum hanc Conjecturam aperiit hominij
 facita corporis siquid ex fraude mendacij et
 falacij constare videtur

Aijuncta lacon animi sunt duplicis generis, alia
 ad mentem seu intellectum pertinent, et hinc artes et
 scientia alia ad voluntatem virtutes scilicet et vitia nihil
 crebrius quam ab hij argumenta debent hinc dem-
 onstrare philippum arguit nondum cum atheniensibus
 pacem habebatur quod nimis hyperbolic fasho animo
 datione intumesceret ac inuenta dominandi cupiditate
 obo flagraret

Articulus II De adjunctis factorum et rerum

Adjuncta seu circumstantia factorum sunt
triplicis generis alia actionem antecedunt alia
comitantur alia habentur, circumstantia quae
actionem praecedunt sunt ut plurimum Causa
Constitutiva facta eloquentia Confectio Coniunctio
in una mente promissa susceptum iter et omnia re-
liqua apparatus sine probat Cur Syllam non
Conjurasse numquam est igitur qui hunc dicit in
Campum aspirante Syllam atque sic cum Catil-
ina Societates scelery Conjurasset Cur ab ea dicit
erat Cur cum Anthonio non erat Cur in peris
Causa non paria signa Crimini inveniuntur
hoc tempore cum arderet aegerime Conjuratio
cum Catilina egredere ad exercitum Tentatus
in urbe relinquere Catilina incendii Cathegus dicit
proponeretur Anthonio ut occuparet Etruriam perdesi-
beretur cum omnia ordinarentur instruerentur et
pararentur ubi fuit Sulla Cornelii nam roma
imo longe abfuit nisi in ijs legionibus quos Catil-
referbat multo etiam longius dicit

Circumstantiae quae Comitia habent actionem hinc
 Locis, tempus, occasio, modus, facultas, instrumenta.

Locus habet haereticam circumscriptionem, et questi-
 ones, an sit sacer, an profanus, frequens infrequens,
 publicus, privatus, secretus, apertus, campus, mons, mare,
 latus, &c. quae omnia plerumque rem aut factam esse
 aut fieri potuisse, aut non potuisse arguunt. unde
 Tulius a Roscio patrem interfici non potuisse. Conde-
 dit, quod Roma occidit, cum in agro extra urbem
 esset filius.

In Italiam ingreditur Hannibal ex loco facit animos
 militibus suis apud Ticinum. vobis auster, pugandum est, qui-
 pe a legibus alpiibus ab utroque latere, maris clausi, estis ad nos
 vos habetis hostes quos nulla vestra spes restant effugias
 nisi vincatis.

a loco se purgat nuntius 3. Inst. eleg. 3

In qua viventes caeli non dicta Satius
 in qua desebat Barbaras terra fuit

Adiunctum tempus has habet Circumstantias, horan-
 dium, hebdomadam, mensam, annum, Sestum, Saeculum, pro-
 teus, Martii, Pompei, vitiorum, a celestiale, Commendat
 Orator. tantum bellum, tam diuturnum, tam longe
 Latine, disperdum, quo bello omnes gentes ac nationes
 praemebantur. Cn. Pompeius extrema hyeme apparuit in
 ante vere suscepit media attales Confevit.

Ad hoc referuntur varii temporum eventus ut
 si impudum fuerit, nubitem difficile, Sudum tempus
 tum, periculatum, Longum brevis, vel calore vel
 frigore, molestum, Tempus arandi, Severi, &c.

Ad occasionem hanc Circumstantiae pertinent oppor-
 tunitas seu quadam rerum contingentium concis

quae rei faciendae ansam praebent
 modus. Coniunct. Locum unyphilemum et Cognati-
 num, ad quem referuntur Coniuncta, finis, inuentio, gau-
 dia, propter quas et si dicamus aliquid factum esse, iuxta
 metu egestatis iniuria, iniuria odio, clam palam aut
 aperte, inderote scienter aut casu.

facultas amplectitur facultatem quandam qua
 facinus aliquod perpetramus. Sitiet Socios arma, quibus
 et furis et locos furis, stabeo. Crimen non esse
 perpetratum qui potestate. facultate, carnal, ac potes-
 tate illud committenti. Locos et excohibere esse occisos
 a pluribus pauciores a vigilantibus dormiantes, a para-
 tis imperatos, ac instrumenta referuntur gladius Lap-
 id et huius similia.

Circumstantiae quae rem sublequentur, sunt pu-
 llor, rigor, incestus, titubans, frequens anhelitus, haelit-
 atio, laeus clara parentis diuitia, suspis infamiae nota,
 reprehensio publica, excoctum patrimonium, clades,
 stultitium morbi, et huiusmodi sunt alia signa Coni-
 uationis et Conscientiae, propterea in istis iuris
 gladius creuitus, et quae facti suspitionem mouere
 possunt. Cic. in prisonem mirifice Coniulatum
 suum commendat et quae gestit in prouincia ab
 honores, quem a populo romano suscepit quid dicam
 aduentus meos quae efationes hominum ex oppidis
 quae concultum ex agris patrum familiae cum Con-
 iugibus ac liberis. quae eos dies qui quoti deorum
 immortalium festi ac solemnes sunt acceperunt meo regi-
 stris celebrati.

Illae omnia signa, aut nequaquam cum re gesta
 cohererent, ut praesens cum sustinere, aut probabiliter.
 tantum, et audite. mind tantum pallor de re

verisimile est eum, qui inconstanter locutus est, nihil
aut ex paluit salus admittit.

Ufus circumstantiarum eiusmodi plurimus est, pro
electim in statu conjecturali, cum de facti authenticitate
dubitatur exemplum afero de Sicilia qui se ipsum in
Sylva interfecerat doque vltis ibidem inuento (cum
gladio Ajacis cruentato

a circumstantiis procedentibus probatur Ajacem
ab vltis interfecitum fuisse, quod ajacis cruentatus illi
necesse vnde huius ille timebat a concomitantibus locis
erat quodammodo, desertissima Sylva, soli evant re
moti ab omni hominum aspectu a subsequente
bus inuentus est vltis in Sylva solus gladium
Ajacis cruentatum quodam spolio de vltis hostij-
gestariis ex paluit aduenta tenori ca quibus Congruet
vltis vltis conficitur probabiliter ajacem ab vltis
fuisse interfecitum.

Ad peneta rerum dicuntur proprietates seu
qualitates bonae vel male, naturae vel aduentitiae
cuiuscumque rei vnde sumitur laus vel vituperium
naturae sunt quae rei a natura datae, ut calor
igni aduentitiae quae rei aliunde adueniunt
ut calor aquae hinc petuntur descriptiones
rerum omnium quarum dignitas aut vtilitas
deformitas aut venustas demonstratur

• Caput XII Articulus unus De antecedentibus et Consequentibus

Plurimum valet in omni genere. dicendi ipse locus
multum utily et copiosus est.

Præcedunt a (ic. quæ cum res nescitiora chærent
ut illo antecedant hæc. Consequantur. utius (ordij mortem
antecedij prudentia, virtutem) arma bellum, culpa peccam,
peccata vero culpam sequitur, bellum arma, virtus prudentiam
hinc probat fuisse verrem iniquissimum futurum Consul
em ab antecedentibus quia peccatus fuit quatuor: inustus p
ctor, auarissimus, salubris reator.

valet multum ad suadendum vel dissuadendum si
si bellum. dissuades dices exhaustum in multis aratum fræ
tam dicitur in laboribus juvenibus ferro fame frigore
pestilentia exarsit, ex delatis populatis tegetes, abactus peccata
incentat peccatum vicos et vrbes, eversa maria, conculcadas domos
dissecta templa, parentes liberij orbatos, Liberas parentibus
virgines, matronas, nobiles viros indignè violatos, multas
funera multos luctus, multas lachrymas, iniqua exortibus
artes, oppreltas leges, obliteratum religionem, confusa Divi
na, humanaque iura omnia, corruptam civitatis disci
plinam et hujus similia.

ab antecedentibus sic amplexibus, nimirum si hæc
omnia prius habundè a dicens, quam fructum victoria
quis consequi possit. ita dissuaderi potuit ne Rom.

senatus senatus Cartaginem vellet auerti, cum id fieri non
 potuerit. Cum multa ante pericula vera. manes huius
 ventus multus sanguis funderetur, multa dimicationes
 cum hostibus haberentur.

Ceterum confundatur hunc locum cum ad iun-
 tis factorum, quae ad solam actionem pertinent. hic vero
 ad actiones, ad res, ad personas extenditur.

Caput XIII.

Articulus Unicus

De Repugnantibus

Legari est ad persuadendum et ad reffellendum.
 apud hic locus repugnantia sunt, quae hanc humilitate
 habere nequeunt, quia sunt amare et iniuria, a se
 diuile et laudare. Leges condere, et mortuum esse.
 hinc in probat Leges ab anthonio promulgatas, non
 esse. Leges a Caesare dadas, qui iam obiit. 10 philipp.
 De exilio reducti sunt a mortuo, Cirulas data non solum
 singulis, sed etiam nationibus, et prouincijs vniuersis a mor-
 tuo, immunitatibus infentis sublatas, vobis illas a mortuo.
 ergo haec vno vno optime auctore domo, modata defendi-
 mus: eas Leges quae ipse vobis impetantibus recitauit, et
 onerant, tulit, quibus satis gloriabatur, hisque Legibus
 rem publicam contineri putabat, de prouincijs, De sedi-
 uis, eas, inquam, Caesari Leges, nos, qui defendimus, vta
 Caesari quaerenda, putabimus. et

Jaycnotum est illud mortali ad Sextum L. 2.

vix. te lexte col. volebam amare.
 parendum est tibi quod Pubes colere
 Sed hi. te. colo. lexte. non a malo

Caput. XIV.
Articulus Unicus
De Causis et primo De
materiali

Loci Causarum creber est usus et necessaria Cognitio
ratio est enim fons omnis scientie; quippe tum demum
cum res bene creditur tum eius causa tenetur

Causa vel definit (Ar. S. de fato est que in efiat
causa est causa, ut vulnus mortis &c. Causa tandem est
eo ex qua vel per quod vel a quo vel propter quod fit
aliquid unde Quatuor Causarum genera Statuunt phlos
ophti que per se prodeunt effectum, vel adjuvant.
alia que mouet finalis; que mouetur efficiens; que
fungit formatis que formam induit, materialis quod
rebus pene omnibus Componendis prestant

Causa materialis triplex est ex qua Circa
quam materialis Causa ex qua ea est ex qua res
est seu ex qua inexistente fit aliquid. ut Lignum aut
Lapis ex quo fit statua &c. Sape Ordini 3 metam.

Regia Soly erat Sublimibus alta Columnis
clara micante auro flammisque imitante pyro
Cuius ebur nitidum fastigium summa tangebatur
argenti biforis raris abant lumine valde

Causa materialis in qua ea est qua recipit in se aliquam formam et pars est materia in qua alibi dicitur.

Causa materialis Circa quam ea est Circa quam ars vel facultas occupatur; et morbi sunt materiae circa quam medicinae &c.

Articulus II De Causa formali

Causa formalis est ratio rei, seu notam perquam res id quod est triplex Constitui solet essentialis seu substantialis, accidentalis, et artificialis

Essentialis dicitur perquam res quaelibet constituitur in naturam suam et est anima rationalis in homine per quam homo constituitur in naturam hominis anima equina per quam equus est equus non bos formae lapidis per quam lapis est non lignum

accidentalibus ea est quae rei constituta aduenit est quae vel propria vel communis propriae quae uni duntaxat speciei vel uni individuo convenit; et musica, Scientia artes quae soli homini conveniunt communis quae multorum diverse speciei rebus convenit ut albedo canis &c.

Artificialis ea est quae ab arte pendet et est forma domus, vestis (unde la briae hinc argumenta et descriptio), Encimae rerum quae ab arte vel quasi ab arte pendente artificiosa est ista virgilia l. d. ne.

Est in Secethe Longo Locus umbra post non
 efficit, objectu Laterum quibus omnia ab alto
 frangitur inque sinu Secedit Sella vnda redudat.
 hinc atque hinc vassa rupej gemisque migantur
 in celum Scopuli quosum subvestire late
 equosa vita silent: tum Sylvas Scana Conspex
 desuper, horrentique altum recessus unius umbra
 fronte, sub adueta Scopuli pendentibus artum
 intus atque dulces, vniouque Scordia laxo
 num pharum domus, hic festas non vincula nauis
 vlla tenent: vixco non abgat onerosa mortu

Articulus III

De Causa efficiendi

Amplissimam dicens: Logorem aperit Causa efficiens
 vixit nec vobis solum sed rebus etiam faciendam
 facit eloquentiam cum

Causa efficiens est principium unde actus proficit
 duplex: est generatim loquendo. alia sensus
 expert, et natura agens, ut vniuersum lignum comburens
 hec alia sensum habet et animata, et hominis.
 hec hi cum delectu agunt in illis rebus quas con
 tinent et ratione. administrant illa sine delectu con
 tinent et ratione. administrant illa sine delectu con
 tinent et ratione. vniuersa efficiens causa quoniam delectu et
 vel phisica que phisica effectum producit. et artificem
 cathedram et moralis quod impellit studentem hortatur
 ut si quis hortetur scolasticum ad strenu. studen
 dum ab efficiens causa seu laudes accedente.

amplificabit quod hominum admiratione dignius,
 quam procurari profectis ac proceribus turbulibus
 Juvenis. Creaturibus magistratus. Scholis doctores ad
 Juventutem informandam. Cuilibet domus patres
 familias eruditos tradere. ac si Sacrorum digni
 tatem veneramus, quis non id sperat que non
 exedris divini verbi proceres, canonicos, doctores pra
 sales, summi Sacerdotes pontifices donarentur? qui
 ille porro ager tam fertilis ac fecundus mellem
 hepatal. qui equas ille Trojanas, a cuius alio
 dices, et egregia Liferario bello principes extiterunt.
 In bene mecum rationari velueris sublati quoniam
 si et contrahere. Iustus carcerunt magistratibus Cui
 tates pontificibus templis, et omnis ille Liferarii
 ordinis splendor obscurus. Instabat tenebris vanis sed
 debet igitur orbis suae spes debent suam a bructi ani
 mantibus homines de secessionem simulat suam
 Splendorem advenit qui tam suam Scientias
 um neclare suos molles educant.

Articulus IV De Causa finali

Causa finalis ea est cuius gratia aliquid fit
 quomobrem prima est prima propositio atque
 institutio postrema vero effectu omnia enim agen
 tia agunt propter finem quem consequi cupi
 unt et eo obiecto quietant in omnibus artibus
 est finis extremus ut Sanctas medicinas victoria
 belli Scientias, Studii.

ab hoc loco Mart. Libro nono epistola
 angustina secunda patrem induit ut sibi pecc
 nas numeret.

Cuius ob hoc me pastor opes fortasse rogare
 propter quod multas ex ista que turba rogat
 ut letina meos confirmat et lela sigones,
 et lonel munera Comiter tuis ager
 ut mauri Libry Centum stent dentibus obis,
 et crispel in nobis aurea lamina toris,
 nec Labry nubi magna meis Crystalla ferantur
 et faciant nigras nostra fabrica nives,
 ut Camitabry nostro Syry afferre fides,
 et mea sit cultio sella cliente frequens
 ut Subulental Sinat tigris nubi mula Larem
 et massileum virga gubernat equum
 est nihil castis superos ac hoca tenor
 ergo quidat donem pastor ut edificem.

Valeat plurimum in hacone Caida finaly (io.
 mho de ofie. politico ob oculos filli sine ob quem
 Athena petisset illum hortatur ad sapientias Phi
 dimum nos homines ad puclorum amorem virtutis
 sapie. interby aliquando Cui le fini deus Con
 ditor in hanc Lucem emiserit Cui le fini rat
 rony radis illy travit, mentis praedij memoria
 subditio oculo layai et recto corpore pulchro et
 verba exornate, cui inquam fini non ut jam
 quam hies Circa in gava voluteis et subul
 ento voluptatum Cono les Conpures: non non
 ut tamquam formicas telrane terram fodias: non
 ut tamquam tigris aut Leo vel vltus Langues vic
 tui ingluvis ventrem impleat Imortalem et dei
 Capacem condidit, ut peribry ac puclibry vito
 huius reoty potit habibry mortales deus et gl
 oriam ambias.

Caput xv

Articulus vnicus

De effectis

Copiosissimus et abundantissimus est hic locus sicut et
in nobis effecta. nativitate Causis.

Effecta dicuntur quae hinc orta de Causis, ex quibus
ad omnia Causarum genera dicuntur argumenta
ubi se omnibus Causarum generibus ipsa demonstra-
ntur; investigari potest Causa efficiens ex his, ut
milibus augeat imperii dignitatem, rem publicam
conferat ceteris nationes atque provisiones ad ditionem
nostram adiungit, quae regitur maiora in republ.
dignitatem habere, reges militiam.

Ab effectis probatur Causa finalis. videmus ges-
tiones delectum habere multum, Conseribere legi-
ones magnum belli apparatus intrudere, relevans
evocare pecunias coalescere, itaque constat ad
bellum meditari.

Ab his etiam cognoscimus Causam formalem.
quod est ignis in homine, quo tanto per se propter
ceteris animantibus, quo scintillam Capax his,
calor penetret altissima mysteria sentitur.
nonne anima rationalis qua proprius accedit?

Haec nos ad Causam materialis cognitionem
adducuntur mixatione, homo, unde tot tibi mutatio-
es. adveniant unde tot morbi, tot dolores, tot
tormenta, et nunquam tibi constet, an necesse
habere Corpus omnibus Causis aeri que inusur

obnoxium.

Tam copiosus est inter ceteros hic locus, ut
 aliquando partes orationis integra in eo penes
 solo videntur. in Laudationibus valet protulimus
 ac vituperationibus, quae ex rerum bene reorale
 gestarum enumeratione constat. insignis est Locu-
 de Orat. L. primo ubi pluribus eloquentiam
 civis ne dignitatem, ne cetera quae tam suad
 dolentur. Commendat ab ceteris C. neque, vero
 meli quidquam praevalens videtur, quam posse
 dicendo tenere hominum Ceteris mentes adhaere,
 voluntates impellere quo meli, unde autem veli
 diducere. haec una res in omni Libero populo,
 maximeque in paratib, tam quibusque Civitatibus
 praecipue semper floruit tempusque dominata est
 quod enim est aut tam admirabile, quam ex
 infinita multitudine hominum existere unumquod
 id quod omnibus natura, ut datum est Cumparacij
 facere nullit aut tam suadum Cognitio atque aut
 ite quam Sapientibus Scientiis gravibusque verbis
 ornata oratio et perspicua aut tam potens tamque may
 nificum quam populi melius iudicium religionis
 denatus gravitatem omnia oratione Conventi. quid tam
 porro regium tam Libertate tam magnificentiam quam
 quem ferre Supplicibus excitare afflictos, dare salu-
 tem Libere periculis retinere homines in Civitate.
 quid autem tam necessarium, quam tenere semper
 arma quibus vel tectis ipse esse possit vel improbo
 provocare vel les. sicuti Lacethis

obrietatem paucis vituperat Horatius L. i. ep.
 6 ad Torquatum

Quid non ebrietas desynat operta recedat
 Ipsi subest esse ratas in proclia traditio mem.
 Solliciti animis omnes cecimil ad docet atq;
 facundi Calices quem non fecere dixerunt.
 Contracta quem non in paupertate soluturam

Caput. XVI.

Articulus primus

De comparatione

Maiorum

Frequens est huius loci in amplificationibus dum
 dicere nobis parva dicimus cum alii majora concessa
 sint sed ante aliquod de definitione et distributione
 huius loci dicemus
 Comparatio est unde argumentum seu oratio du-
 citur per analogiam res eisdem ordinis in quantitate com-
 parantur unde fit ut cum quantitas omnis sit aut major
 aut minor, aut equalis, triplex sit hic locus, maiorem
 minorem, et parium.

Comparatio maiorum ea est que maior alius
 quantitate collatione extolitur ut non potuit vobis pro-
 nari decem fortissimis Legionibus: ergo multo pro minores
 poterit una tantummodo et ceterarum hominum Legionem
 Hector summa sicut virtutes antiquas et corporis for-
 titudines viri troiani a grecorum armis non deperit
 molles et efeminatas parum tuebitur.

Cicero pro Sexto amecino probat Syllam non
 omnia animadvertere potuisse Cum suspectus ipse non
 possit tenim si Sulpicius opt. max. Cuius natus et re-

arbitrio Calum, terra mariaque regentur, saepe ventij
 vehementioribus, aut immoderatis tempestatibus, aut nim
 io Calore, aut intolerabili frigore, hominibus nocuit et
 bes. Delectat et riget perditur quorum nihil perniciosa
 Causa diuino Consilio Sed vi ipsa et magnitudine et
 rerum factum putamus, et Contra Commoda quibus
 utimur Lucemque qua fruimur, Spiritumque quem
 Quicimus ab eo nobis dari, atque impertiri dicimus;
 quod minime Lucem Syllam Cum Solus rempublicam
 regebat, orbemque terrarum gubernaret imperari, que majes
 tatem, quam avus receperat Legibus Confirmaret, aliqua
 animaduersere non potuisse? nisi hoc mirum est, quod
 est quod nisi diuinae, atque non possit si id mens hu
 mana adpta non sit

Orduis ocul probat irum Caesaris potes Leniri
 cum et dii hnt iphi mites et hostibus
 Cui ego potes negem Leniri Calaris iram
 cum videram miles hostibus exardet

Articulus II De Comparatione Minorum

Comparatio minorum ea est, qua minor alicuius
 Cui quantitas Collatione ostenditur.
 Locus hic est ad persuadendum et delectandum
 accommodatus; nam et delicias facit, et multam expectat
 elegantiam venustatem et ornamenta. pomp. Rom. ex hoc
 Loco multy hortatus ad imperii sui gloriam pertinaciam
 romanus orator pro lege manel. majores vestri sepe
 mercatoribus iniurijs tractatis belle ycherunt, vel ret
 fures romani milibus vno nuntio atque vno tempore

recati, quo tandem animo esse debetis Legati quod
 erant appellati Superbius Corothum patres vestri
 totius gratia Lumen extinctum esse viderunt, vos
 eam Regem multum esse patiamini, ipsi Legatum populi
 romani Condularem vinctis, ac verberibus atque omni
 supplicio excoeciatum necavit, illi libertatem Civium Rom.
 imminutam non tulerunt, vos vitam ereptam negligitis, sed
 Legationis verbo violatum illi persecuti sunt, vos Legatum
 populi romani omni hyphio infectum multum reli
 quistis

(Claudianus) Scamius et ingeniosus procta

nullos ab hoste metus, qui enim quem vincere solum
 non potuit tantum munitum nullum vincat
 quis fecit armatum quem non hyperavit in remon

Articulus III.

De Comparatione parium.

(Comparatio parium ea est quae paria inter se Comp
 arantur. Sicut quorum pars pro ratio ut heros omnes
 virtute belica, Laborum tolerantia, arte militari
 deus immortale sibi pepererunt, iidem nos ad tantum
 honoris fastigium gradibus oportet ascendere
 grauis est hic locus, Cuius & phil. Hanniboli
 Romanorum hosti infestissimo Comparit antonium
 25. quid ille fecit hostilibus quid hic aut non fac
 vit, aut non faciat, aut non molietur et Cogitell. totum
 ipse antonii. quid habuit nisi depopulationes, Cuius Ra
 pinas? quae non faciebat hannibal quia multa ad
 vhim suum reservabat est. illud mart. elegans et
 Ingeniosum l. 3. epigi. 25

Cum hinc hinc pavesque vicia
 vices pethona pethinus maribus
 musor non bene convenere vobis

Defert hic locus a similitudine quod in similibus
 non queruntur quantitas et exactus, sed tantum simili
 qualitas aut propositio nullas quantitatis habita rati
 one, per quam res una, altera major est aut minor
 aut illis aequalis

Caput. xvii.

Articulus 1

De Locis extrinsecis et primo De Divino

¶ Testimonio

¶ actemus dicitur et Intrinsecis Locis tam dicitur et
 quid de extrinsecis, qui extra assumuntur ad rei Confir
 mationem quare non pendunt ab arte vel excogitentur
 sed tantummodo ut huius Locis apte inferantur

Dividemus illos in sex septem numerum scilicet
 in prodigium, famam, tormenta, tabulas, Insuetudine
 um, testimonium, sed hic sequamur faciliorem Co
 divisionem Locorum assumptorum qui hunc leucium
 numerum unico testimonio comprehendit quod beati
 dividitur in divinum et humanum divinum continet
 oracula, nationes, auspicias, et auguria, res pta
 sacerdotum auspiciam coniectorem quaecumque tandem
 a deo per se aut etiam per homines divino afflata

Spiritu educuntur testimonium humanum quod ab homine sententiam verbo aliove signo declarante ~ profertur triplex pectus primo ex auctoritate secundum de ex voluntate deliberatione publicae principum aut senatus. 3. ex voluntate libera ut expellat ad primum genus reuocantur exempla sententiae proverbialia symbolica et alia id genus quae ex scriptorum libri erunt ad secundum genus leges, edicta praecipua, pertinent ad tertium vero testes, iurantium pacta coniectura fabulae tormenta et fama.

his satis liquet oratori christiano non adeo ~ sapere vni venire et habere locos tractat nam caelestium primum illa veterum delirica in profanis tantum tamen argumentis haec praegustat aliquando, testimonium illud quod est prolatum vel ab ipso deo vel per angelos vel per Concilia et pontifices est apud christianos summa auctoritatis quippe deus nec falli nec fallere potest testimonium vero humanum nullum valet apud ~ Rhetores, ornate tamen forensi illius disciplina.

Articulus II. De Oraculis

Oracula eorum aflatu diuinis in quibus inest deorum oratio demonum vere praestigium quo veram theomantiam, seu profetiam conati sunt imitari dum responsa petentibus, vel ex arboribus vel statuis aut ex arboribus ipsi, vel per les vel per homines, et animalia respondebant.

Vix ullam inuenias nationem quae haec non habuerit oracula, quibus eam fidem habebant, ut ait Cic. de Brut. et quacumque vestigia videri ~ volent oraculis compararent. multa ab his prodita

sunt ad res christianaſ pertinetia
 Optima fuerunt illa, ſum inuictus Ephod ſac
 erdos iſraeliticus deum interogaret atque ipſe
 poſenti reſponderet ex tabernaculo vel ex templo
 adyſis nos autem certum oraculum habemus in ſacro
 euangelio in quo ſalutis noſtræ reparator Chriſtus
 poſteris locutus eſt ea quæ vobis propoſuit credenda

Articulus III De vaticinationibus

Vaticinationes ſunt vatum et poelarum prædictiones
 quod ad futuras prædicenda diuina quidam agitatio
 mentis furor in mios fert, vel ex aſtris aut alijs manij
 re objectis, in hoc ab oraculis diſtunt quod in iſtis per
 ſe Deus loquatur vel homines aliquos rei reuend a
 deo ſuſcepta in illis vero nihil noui ſuſcipiatur
 ab hoc loco pompeii mortem niſiſica exorn
 at lucanus, l. 9

ſaud equidem inuito (umana carmine vati
 cantum re nihili peluſia tangeret ora
 heſperius miles ri poſtque etiales humentes.

Sed quam hæc vana ſint quam incerta quam viliſ
 fieriſſe debeant vera fietis nos docet multorumque
 imprudentum experientia, qui manibus hiſce fatuly
 ac figmentis multo plus fidentes fortunarum et e
 anime naufragium fecerunt

furorẽ inſanum vatum videt (io. 2 de
 diuinitate quid habet authoritatis furor ille quem diu
 inum vocatis vique ſaniens non videt ea videat enlar
 us, et hoc id qui humanos ſenſus amittit diuin
 os oblectus ſit et ſibile verbis obſeruaui quos ille furor
 fuerit dicitur, &c

Articulus. IV

De auspiciis

Vox hæc limitur pro observatione non tantum
animi sed etiam rerum omnium ex quibus ad cogniti-
onem futurorum vel occultorum venire potuimus

quinque sunt genera auspiorum primo cap-
tabantur a Cælo cum auguria designata Cæli reg-
ione captantur auspiciam nempe contram lineam
fulmen quod si in sinistra ad dextram emittitur
auspiciam erat optimum, hæc notas quæ quam
axi cum ignilo

Secunda ab oculis quarum alia dicitur hinc
deius, quæ contra lineam garrula augurium faceret
ut Corvus, Corvæ, rochus: præcipue alia quæ vola-
ta crederentur futura prædicere. Teatraque auspicia
per portendere dæmæ oportune prævolarent ut
aquila, vulture

Tertio ex tripudiis sumebantur etiam Cæcis
Secunda de divinationibus attulit en Causa nullas nulla
rins, hæc hinc augur inter nuncia scilicet quæ præcedunt
nec ne quæ refertur nihil ad auspicia: sed quia cum
præcedunt necesse est aliquid ex ore cadere, et hinc
venire, terripodium primo post tripudium dicitur
hoc quidem iam tripudium dicitur. Cum agitur offer
iam accidit ex ore pulli, tum auspiciam licti-
mum nuntiant.

quarto ex quadrupedibus et reptilibus quæ pedes
tria vocabantur ista hinc ab equis ab alis ab bobus.
a muribus a canibus a lupis

quinto ex divi seu omnibus: ut hinc pedes
lumen offendit

Articulus. v

De Responsis Sacerdotum

Qui rebus sacris præstant aut cum diis quorum vultu
 potates interpretantur familiariter vestari videntur
 nos ut antiqui omnes ita et recentiores æthe et hon
 ore venerati sunt Babilonij Caldeos per se magos,
 greci philosophos; æthiopes gimnotophistas; indiæ
 brachmanas; romani regem sacrorum pontifices;
 flamines; galli druidas agrubus dabantur rerum
 divinaram interpretatores. ut Mones Cæsar pro
 como huc cum multa divinitus pontifices a majoribus
 nobis inventas atque instituta sunt. nihil præclaris
 quam quod nos eorum et religionibus immoti. Deorum
 et summa reip. præca voluerunt: ut amplissimi et
 clarissimi Cuius temp. Contemnerent quod et velle tametsi
 magna causa bene gerendo religionis sapientia
 interpretatio temp. Contemnerent quod si nullo temp
 ore magna causa in sacerdotum pop. Rom. Præ
 cio ac potestas vestitas est hæc profecto tanta est ut
 omni reip. divinitus omnium Civium salutis vitæ sub
 ectas, ad, socii dii genatus bono fortuna, domicilia vestra
 sapientibus fidei potestatiq. Comissa creditaque esse
 videantur.

Articulus. vi.

De responsis Haruspicum

Ita divinandæ disciplina in sacrificiis vetera observatur
 et fuit multiplex.
 primo divinatio vincta ad huc vicimalis (ut
 sola observatio fuit lege seneca in adipe seneca
 2 act 2.
 placidones multa sacra et ad motu manus
 patitur Man. altum laurus atrolens caput

primos ad ortus nobis capax diem
 hinc hincque vultum solis et radios fugit
 Tib. vnoe terram vultuque affert, preterit
 Man. Inventa ferro semet opus hinc induit
 et vultu, vno Cecidi, at tauris duos
 per pectus ictus hinc et hinc dubius exit
 animamque felix vix relictam exprimit de

Secundo erat celsipicina qua motum ex. singulis.
 hostias iam maculae membris Sacerdotes rimab
 antus Cor, pulmonem, venes, maxima vero iacu,
 in hys Seno multus ibidem

non leui motu vident
 agitata respiciant calas ad totas manus
 quatunt, nouisque prohibet vens Cruor
 Cor mascul agnum penitus, ac. mectum fole.
 Si uantque vendi, magna pars fibry abest,
 et felle nigro tabidum spumat iacu. de.

3 ignis observatio maxima. Dabat hanc spicibus -
 diuinationis argumenta ibid. Sen

Tur obrumque clausus ignis et nitidus stetit
 Pectus ne purum vestrum calo tulit
 et summam in auray fides explicuit Comam
 anuletare. Circa legit in astra, vica
 et fluctuante suspensas summo labat de.

4 Seruabantur a sidibus et fumum qui ce
 uelimario ignes ascendebat

L. bata. Bachu dona permutat Cruor
 ambitque. dentis regium fumus cupit
 iploque Circa spithodior vultu et sedel
 et nubes denta lordinam rubem abdidit

Et ex manto thure, ex sacrificii cineribus et alijs
eiusmodi diuinebant uirga & arculos

Vidit thuricemis cum dona imponeret arij
horrendumque diebus laticis uigilaret Sacra
fulaque in altarium se vertere uina conuorem
hanc omnia refulat Cuius Secunda oratione de
diuinitate

Articulus VII.

De Responsis conectorum

Conectores esse Somni aristoteli Somnia aliquando
diuinitus accidant, ac proinde rerum euentum
pronuntiant interdum quoque a demone excitantur
tamen ut plurimum mare naturalis hinc ex fort
uito inquiete phantasmatum motu, Corpore affecti
one, seu ingenuo intemperamento uide uacundi
uicis, pugnas, incendia, Somniant melancholici
fumos, tenebras, solitudines, spectra, cardes, pitui
loti mare, aquas onera, grauantia, hanc em
fugam. quibus Copiosior est et purior Languis
solas, hostes, Coniunia, Proxas, uolatum, Lato
omnia. hinc armetij veterum ethnicorum et
hepenthionem, qui nullo discrimine Somnia omnia
anxi obseruabant

[Faint bleed-through text from the reverse side of the page]

Caput. xviii. De Testimonio humano Articulus 1. De exemplo ~~Oratorum~~

Cicero habet haec. De exemplis 5 in varrem cum
in crimine maximo dicit a defestore captum est
facilitatem esse aliquam expectanti qui audiunt
exempla ex veterum memoria et monumentis
ac Silisij plena dignitate plena antiquitate
haec enim plurimum solent et authoritatis habere
ad probandum et Inculpitatis ad audiendum.

quintilianus haec definit exemplum. va-
gesta aut ut gesta utilis ad persuadendum id
quod intenderis. Commemoratio; qua definitione
fabulas vides Comprehendi. non proponenda
nuda exempla sed sententis figuris verbisque
perspolitis, quantum res patitur ornanda sunt
gravissima sunt exitus habent inopinatos, et cum
animosorum suspensione ac tentatione affor-
antur.

accipite hanc illustrem exemplorum ideam.
Cicero et Catil. ait Scipio clarus ille cuius con-
silio atque virtute annibal in africanam redire
atque ex italia decedere coactus est orietur aliter
eximia laude africanus qui duces orbis huius
impesio infestissimas. Cartagenem numantiamque
delevit Habaalus vir syrogires S. paulus

ille cuius Curam rex potentissimus quondam
 et nobilissimus partes honestas sibi in terra
 gloria maris, qui Italiam oblidione, et metu
 servituti liberauit: anteposuit omnibus pompis
 cuius res gestae atque virtute iidem, quibus solis
 Cuius regioribus, ac terminis Continentur: est
 profecto inter horum laudes aliquis loci nostrae
 gloria: nisi forte magis est patefacere nobis pro
 uinciam, quo exire possimus, quam Curare, ut etiam
 illi qui abunt abeant quo victores reuertantur.

Articulus II. De Sententiis et De proverbiis

Nihil aliquando potest esse efficacius auctoritate
 virorum illustrium, idcirco oratori facile et
 expeditum erit a Communibus sociis, qui patrum
 habentur inonariibus aut ex propriis Commentariis
 veterum Sententias et testimonia promere que
 causa sua iustitiam videantur

proverbum defenditur Scelere dictum
 Sata quapiam noivitate inigne ut ne quis minus
 valent eius modi proverbia aliquando ad pertra
 dendum. quid enim potest adferri probabilis quam
 quod a vulgo receptum est quodque statim tot
 nationum Concerit, et veluti idem iustitiam
 Comprobavit. utitur etiam proverbiis ad ornatum

nam et majestatem antiquitatis conciliat orationi
et sermo Graecis figuram, facitque vero gratias
multum, et amentatibus aspergit

Articulus III.

De Symbolo, et De Caeteris huiusmodi

Symbolum potest definiti, occulta ac Latente rei
Signum seu imago ingeniosa, ac reconditam, habens
Similitudinem qualis est potest viliis vltimam a ven
tem legens atque inuibrans qua fidelem post
mortem amicum significat.

hieroglyphi fiunt per imitationem seu
similitudinem, vt, si cum roges Solem Compertueris
Sol pro rege graphice adumbrabitur altera
species fit per Tropos silices per aliquam Conuention
fian, vt, per oculum Deus exprimitur. Species
hieroglyphicorum aut humano Capite et Corpore
leonis hacten hoc est anigmatica, fit ex duobus
aliis Coniunctis vt Sphinx est humano Capite et
Corpore Leonis imago, templis altaribus aliisque
rebus sacris Intulpsitur. vt in eis discamus omnia
nobis anigmatica penitusque Latentia sub nat
rationibus obtusis

Emblema est, quod operari Cuiusdam ad
ornamentum adiectum est atque internum vt Clau
iculi gemae Caeteraque eiusmodi generis, quae pal
cis, vatis, pavietibus utmiculatis, Signis Segment
atis, vestibus, clipeis, gladiis, sigillisque in vestra
ac calata exant. hominem supra omnes latet

excitum meditatione Caelestium depingens Sic
 emblematica. ardea nubes et pluvias et flumina
 superuolans Cum hac cygraphae Sublimitate
 locurior

Articulus. IV.

De Frigmate

Aristoteles Libro 3. Rhet. C. 2. monst. anigma
 atque inter et metaphoras affinitatem esse quamdam
 fit metaphora si quis vocat senectilem stipulam
 aut vesperum atque Iuuentulem vesperum tem
 pus. idem dicitur De imaginibus quod de trans
 latione, si quis dicit achilem Leonem, facit
 metaphoram, imaginem vero si dicat achillem
 tuere et Leonem.

Plato dicit picturam esse loquentem
 poetam vero tacentem picturam, illa oculos haec
 mentem percipit ac recreat ita Liberatos, illa etiam
 eruditionis expertes oblectat sic annus anigmatis
 ac poeae describitur qui duodecim mensibus
 complebitur quorum quattuordecim quatuordecim
 nocte et luce distincte perficitur

Est unus generus cuius sunt ignota litterae
 haec quoque triginta nata sed duplici forma
 aspectu hinc nives, nigris et rubris inde
 sunt immortales omnes moriantur et omnes
 aliiq. eodem anigma galij propositi vestibis

un bon vieux pere a douze enfants
 ces douze en ont plus de troij cents
 ces troij cents en ont plus de mille
 ceux cy font plus de deux centz
 et par des mutuels Devoirs
 ont veus Eternel Dure en ceste famille

Qui seniores depinxit quem circumstant duo
 Decem filii lecti ornati in bigibus pro meritorum
 tempore salutaris rationes quorum quilibet triginta
 secum puellas statat bicoloris manibus Concesti
 lecte prudentes, et tibi unicum succedente, ille ari
 gna depinxerit.

magna est augmentation antiquitatis et maxima
 Commendatio, que a reprobis doctis poetis et philoso
 phis inter Coniuncta proponantur, et eodem tempore
 Cursus et animus diuersis omnino eibz Saginabar
 tur. tunc grauiora et amara proponuntur,
 et doctis quam Comestatoribus aptiora. adest his.
 etiam pictura ingenio hor, que omnia vel explicet
 et scrutetur animus, hanc et docto labore vacantur

Enigma desinitur sermo obtusus, et v
 pictura verum patentium et Cognitarum que
 exponenda offeruntur ad exercitium et delicias
 animi. hanc et nostri qui augmatur formas
 debent in augmaturum Comprehensione adhiberi
 omnis poetis figurat, figurata, antitheses, dilucida
 obscuritas, et ingeniosa tenebre, ut hanc et vere
 hanc, simul et scrutetur animus. Caueant aug
 mentata ne obscuras tenebris et umbra conf
 uent augmatur, quippe in del tunc humanum

ingenium tantam caliginem accipit. hinc
 quaedam brevia et precipua enigmatum regulas
 primo si nomen masculinum velout
 rum est ut elephas et eletrum tunc homo pingitur
 in tabella. Si vero femininum ut terra visis et
 femina pingitur, quippe generis differentia exigit
 etiam differentiam sexus

2. Si nomen enigmaticum notum et non
 barbarum hoc est non significat aliquam plantam
 animal sapientem, vel alias cuiusmodi paucis nota
 nova et in ultimis terrarum regionibus recent
 inventa

3. multa in tabella representantur quae
 explanaere saepe necesse est ut Caelum terra,
 arbores aeri crines et vestes vi ad rem et ad argu
 umentum faciant. ingenio huius famem ad homines
 aperire et in omnibus conferre personam cum
 nomine enigmatico, ut sanctus bartholomeus pin
 gitur cum excoriato latere et humi cubans illi
 gatus. hoc, fractura Librum significat tunc ca
 planator dicit Librum esse virtutem cum lon
 gitudinis et in iudicia Libros ad latere conuincunt
 de Libro dicitur in Capite Libri scriptum
 est de me, a fronte et a tergo plena pagina
 quod Caput demonstrat dicitur etiam de libro
 a fronte et a tergo plena pagina, umbilicus
 Libri quae omnia aliquas corporis humani partes
 ostendunt. Caractere p. Rubri quod aliquando
 in Libri sanguinem significant et sic de

Ceteris illud anigma non est secundum regulas
quas significat rem artificialem

4 vulgo dicitur aliquod dicitur esse inscribitur
in tabella quod debet attribui nomini aenigmatico

5 nomen aenigmaticum pro aliqua persona
representata ut si nomen est Columba, nullas
sit Columba in pictura, et Sic de Ceteris idemque
errant illes qui inauguratio nem regis representat
aret aenigmaticis pingendo regem ornato pulchre regio
Siliis distincto, cuius imaginis nomen aenigmaticum
est Silium

7 breviter sit explanatio et partem temporis
accomodatus. ut dilucida et roborata dictis scripturae
sacrae alchei Doctorum, veterum authorum Cetero
rumque Cuiusque aui scriptorum libet grata et
figuratas. potest fieri explanatio omni idem modo
Secundus Diversos regionum traches: sed in anglicis
nullis fiunt vel Latine sicut soluta vel
struata orationes: octaginta vel centum vestis huius
unt vel galice sed fere semper struata oratione

8 unicum anigma in tabella et simpliciter
persona nomini non persona conveniat.

9 nomen aenigmaticum significat rem natura
rales, ut animalia plantas, gemmas, ignem Colum
bam, hederae Laurum etc non vero artificia
les ut Sicut eodem nomen et ab acris modis
quod arte non natura fiunt

10 nomina affectuum animae et corporis
non possunt esse aenigmatica, ut amor, diem

voluptas penitentia ira animas

11 Pes cerebrum Caput, et alia Corporis partibus
et cetera venter oculus, et, de possunt representari
Enigmatice.

alia fortam sunt enigmatum regule, sed et
fautores proterco accipere modo album quorundam
aucthorum qui vobis nullam materiam supedit
abunt ad Confienda enigmata

epitheta raultii textoris
prieris de hieroglyphis
aduersaria tuonebi

Becanus de hieroglyphis
Cohus Rodiginus
plinius de historia naturali

Erudicorus de plantis (cum Commentatore
aristotelis de ambus plantis de cum Comentario
rosinus et Digenarid de antiquitatibus romanis
Natalis Comy o e fabulij
garatous de origine decorum

Hechoxarium noaticum et historicum
gnetherij medicus de plantis ambus quadrypedibus de
pancorolij et eius Comentarior Salmuti.

martialis et eius Comentarior
Sibri ex euicitationum de aligevi
agricola

Sibamus libri rerum Singularum
aristophany

Thaumoto graphis naturalij
aliciatris de emblematicis cum Comentario

Valerius maximus
 parthenius pro febrili
 Comenbarii apollonii
 regius

Drogues

adraandry de rebuy naturalibus
 index omnium poetarum vtilij
 Libri medicorum optimi

his adhibere infantes alios quo lacto

abdraea et diligens studium vobis ostendet

Jam proponamus exemplum ex omni parte
 perfectum sicut in tabella christi representatur in
 deserto, Haret et ex parte manibus orans patrem suam
 inter tenebras et sybas; Cum hac epigrapha et
 res pernoctans in oratione haec tabella
 significat sermulum lucidum qui noctes et
 inter tenebras lucet verbum divinum caro factum
 dedit lucem in tenebris nostrae humanitati suae
 hominum et lux in tenebris lucet ad haec verum
 divinarum meditationes homines sunt lucidi.
 Sic multa alia potest huius similia addere et
 explanator valde dantur ab enigmatista quodam
 casminea vel doctina vel galica vel alio idiom.
 ab hac accipies de tabella hic exposita

Lorsque la nature se met
 De se faire paroître mes beautés
 Que champ que le tout aqité

et grille pour une mesuelle
 Comme un estolle sans pareille
 mon feu brille de soul Costes
 et retient les ters a vestes
 tant que lames aux jeux le Costeille

Fris imites mes couleurs
 qui les ont tant delectés des fleurs,
 tant les hys de grace pourvue
 mais souvent son creit maprocher
 que le me derobe a la vuee
 et son ne seait ou me chercher

aliud dabo vobis exemplum potest pingi Ictus
 infans inter brachia matris, Cupiens amplecti paruum
 lum beaenam baptistam qui ad illum prope co-
 auctit matris hic significat terram, Infans -
 Ictus precipua persona nomen originarium sep-
 tental. illicet magnetem, Ianches vero Ioanes baptista
 ferrum demonstrat. potest addi etiam in hac
 tabella Stella navis quia pinxerit nautica res
 ita magnetem designat nauem semper Stellam
 septentrionalem respicit. nulla alia res pingi
 vel dici potest interibatur hoc dictum -
 Onca struam ad me et nomen illud origi-
 natum describatur his verbis galicy

Le plus cruel des enfans de la terre
 dont la fureur chesit le carnage et la guerre
 veut rendre omage a mon pouvois
 Omnia hinc licet Lenihene a barbare
 qui vend mon non si y loicux
 enfin pour dire tout mes merveilles soit telles
 que pour les contempler on mesprise les cieus
 et occupe aujourduy les yeux
 y ne puis taire de toy Des clastes inmortelles

fatakamur hanc ingeniam angustiam inventionem
 esse illustrem caecitatem, radiantem undequaque i
 caliginem, excitatorij genij aspirato fatalis,
 otium operatum, graves ludos, suavia deliramenta
 ventalem fictam et verum mendacium, opij stotum
 techas amabiles, futes tabellas, veres tabulas, et
 prudentissima mentij deliramenta. qui per dunt
 resipitur non capitur; dum legitur non imo
 illigitur; et dum agnoscitur ad huc tamen
 ignoscitur; a precelatum ingeniam
 hanc? a recandum ocularem exo' em

possunt rem nostram Conficere.

possunt retractari Leges, si ostendat orator
extincta in esse Jam causam Legij lata, proinde
Legij ipsius nullum amplius esse vigorem. Secu-
ndo injuste Latam fuisse testis necessitatem
aliquam fuisse faciend. Contra legem

Articulus VI De Præiudiciis

Præiudicia sunt anteriora quædam iudicia
quæ ad presentis rei iudicium aut Causæ defi-
nitionem momenti aliquod ad ferre possunt.
Superioribus enim iudiciis ad ferre possunt &
debent posteriora confirmari. Si recte instituta
sunt ac perfecte executata.

Tria sunt præiudiciorum genera primo
est earum rerum quæ ex paribus Causis aliquæ
andæ iudicabatur quæ rectis exemplis
dicuntur secundo in iudiciis ad ipsam causam
pertinentibus, tunc scilicet malis quæ Causæ
notitia annexa fuerant, tunc iudicatis sunt
testis est, cum decidam causa præiudicium
et factum est decretum.

Articulus VII De Testibus

Duo sunt testium genera, unum eorum quos scri-
ptores antiquos et illustres viros Continet, qui auctores
et sententiarum et appropheandarum sunt. alterum
eorum qui presentis vocis vel scripto fecerunt testimon-
ium. Sequitur ultimus est quatuor;

1 col. producere qui rem, quam testantur explor-
atam habeant, et eam non auribus tantum sed oculis
stupravit.

2 possunt defendi. testis huiusmodi dubitatur
fidei. Cum producuntur, si Iudices alij rebus
fecerit eorum testimonia, vel non coesceant
si ostendamus esse testimonium in rebus
in quibus etiam improbabiliter quatenus ment
iri non possit.

3 valet omnia testium genera, valet plu-
rimum illud oratorij arte ab adestario non
nunquam petitur.

4 valet testimonium a religione sacra
menti

et orator infirmus testium auctoritatem
debet ostendere

1 quam sit infirmum testimonium.

argumenta enim verum sunt propria.
testimonia voluntatem

- 2 si testes in partem periculi veniant.
- 3 si probaverit testem esse domesticum.

ridiculus est enim, ait Cicero qui in Lite. ait
in iudicio, domestico teste pugnat et sui ipsius
testimonio abuteri.

4 si ostendat testem esse lesium vel am
icum aculati.

5 rejiciendus omnino inimicus testis, hoc
in maritali videt.

6 Cum non solum ab vita splendore
fides testibus conalitur, sed etiam ab morum
integritate et sanctitate; testis infamij debet
rejici.

7 ab testes refutantur testes quia versy-
ant falsis testis cognosci potest ex confidentia
vel trepidatione, ex Constanti fronte, vel
mutato vultu, qui lesio quidam sacry mentis
est.

8 denique rogatur fides his testibus, inquit
illa cadunt, ira, vel odium, viciend. tim
um, dolor, injuria, honorij et gloria, pecunia
vel imperia Cupiditas, periculi timor, et alium
angustia rei familiaris, audacia precept, lentas

Cruelitas impotentia, stultitia, ebrietas
 amor animi mentisque perturbatio spes
 effluendi quodpiam & alia huiusmodi perturb
 ationes.

P Artivus VIII De Iureiurando

Quero Testis officina de fide et Constantia
 Reguli. Loquutus ostendit quanta debeat
 esse Iureiurandi fides ac religio nullum
 vinculum ad astringendam fidem Iureiuran
 do marores artibus esse voluerunt id indicant
 Sacra Iurcant Leges in or tabulis incant
 fœdera quibus etiam cum hostes deunatur
 fides indicant nationes animadversionesque
 centorem qui nulla de re diligentius quam
 de Iureiurando iudicabant

idem Cic. 2 test de offic. defunt Iure
 randum affirmatiorem religioſam quod autem
 affirmate quali deo teste promittens id bene
 idem est tam antiqua est Iureiurandi
 religio ad dirimendas quaslibet controversas
 omni interponetur

Articulus ix.

De Pactis et Tabulis

Definitio pactum a Cicerone 2 l. de Iur.
 id quod inter aliquod Conuenit ex qua defi-
 nitione patet huc pertinere quaecumque ho-
 mines hinc promiserint mutuo tantum est pac-
 torum momentum ut Creditur Cic. i. offic. fund
 amentum Iustitia esse dictorum Conuentorumque
 Constantiam et veritatem.

Tabulae sunt testimonia ac providenta
 bularum nomine continentur pacta conue-
 nta Syngraphae, codicilli testamenta et quidquid
 eisdem generis quod confirmari et infirmari
 solent hinc de Tabulis

- 1 si antiquae sint plures habent auctoritatem
 si nouae minus.
- 2 publicae et in publicis locis scriptae plures quam
 privatae.
- 3 plurimum Conchy confirmat silentio infirmat
- 4 in scriptis nec cancellata auctoritatem conui-
 liant hypothecae aut suspectae detrahunt
- 5 si in ueris probis magna auctorita-
 tis, fidei religionis Comperta aut scripta sint
 plurimum valent quae uero ab improbis et demer-
 itis reijciuntur.

Articulus. x. De Tormentis et fama.

Tormenta sunt quibus rei ad sceleris confessionem adiguntur duplex est animi et Corporis animi tormenta sunt perturbaciones, Contentio, Timor, Corporis Cruciatu multiplicitate generis a Iudicibus inueniuntur. utramque speciem Cicero comprehendit in topicis. sunt etiam reuelatae fides, quae hinc a Corporibus tam ab animi nascitur nam et verberibus totum igni lahgiati, quae dicunt ea videtur veritas ipsa dicere: et quae a perturbacionibus animi sunt dolore, cupiditate, iracundia metu, quia reuelatae vim habent affertur auctoritatem et fidem.

fama est Contentio quidam Civitatis et velut publicum testimonium rionos vero lesno hinc illo acto. auctore de pestis Cui malignitatis initium dedit incrementum. Cruelitas inquit quibuscumque dicere autem pro fama et contra faule est.

omnia quae de testamento humano dixi potius ad fori contentiones et huius scientiam quam ad vltim orationis pertineti opera proctium tamem duxi hoc mihi tractanda breuiter ne videret omnes ab hanc nauis rem totam Cuius reuelatorium affigi quod inter vos sit fortan aliquis futurus patronus ideoque debet omnia quae ad forum pertinet scire. hoc sunt quae vobis de loci intinccij et catinccij haberi dicendas

Caput: XIX.
De argumentatione
Articulus I
De Ratiocinatione

habet in argumentatione, orator ut vincat ut imbecill
imo quidque, roborat ut alienissimos quotque persuadat
in hanc sententiam. materiam argumentationem supradictam
Soci argumentatio formam dabit argumentum
argumentatio est oratio, qua argumenta rationesque e
Soci petites tractamus

Duplex est argumentatio Syllogismus seu ratiocina
tio et inducitur ad illam divisionem cetera facile veniunt
notantur

Syllogismus seu ratiocinatio est argumentatio constans
tribus propositionibus quarum prima dicitur maior seu
propositio secunda minor seu assumptio tertia conclusio
conclusio vel consequens propositio est oratio in qua unum
ab altero firmatur aut negatur et constat vulgo tres
partes subjectum predicatum et copulam subjectum est obij
ctum propositio; estque id de quo aliquid dicitur vel
dicitur id quod de subiecto dicitur aut negatur Copu
la id quod subiectum cum predicato coniungit v.g.
in hac propositione pietas necessaria pietas barba est
quia de ea affirmatur quod necessaria sit necessaria
predicatum quia pietati attribuitur est copula quia s
obremque coniungit

Syllogismus confirmatur assumpto medio seu ratione
qua mediante probatur id quod proponitur h. h. de pro
positio probanda adolecenti retinenda est continentia
quod rite quare retinenda sit quia conclusio ad stanti
diuina amicitiam ratio illa vocatur medium seu
hoc confirmari potest syllogismus

quod diuinam amittam Concilia
omnibus modis reuerendum est
Pro Continentia Concilii adolecenti
diuinam amittam

major
Minor

ergo omnibus modis est reuerenda

Conclusio

Amplificatur deinde Syllogismus probando Singulorum
partes et propositiones et propositionum rationes (confirmando
si necesse sit

hic haec propositio probanda mundus optime guber-
natur quod veranda primum ratio qua ea probatur propositi-
tio et haec occurret ab adiunctis, quia certa ratione Concilio
et prudentia gubernatur unde hec confirmatur Syllogismus.

illud optime gubernatur quod certa quadam
ratione Concilio prudentia gubernatur.
atque mundus certa quadam ratione et
concilio et prudentia gubernatur

major
minor

ergo optime gubernatur

Conclusio

Ita potest amplificari hic Syllogismus primo ponet
orator maiorem hinc modo illud hinc subie gubernatur
optime, quod certa quadam ratione Concilio et prou-
dentia gubernatur

Et haec probabitur quoniam neget ea melius et aucto-
ritas regi quae Concilio reguntur, quam quae hinc
Concilio administrantur. nisi forte dubitet aut retardet
eam domum quae rationes regitur omnibus rebus
instruere et nulla Concilio administratur, aut exercitum
illum cui propositus est Sapienter et Callidus imperator
omnibus partibus Commodius regi, quam cum qui illi
libera et benemerita alicuius imperit. Ducis gubernatur
aut eam nauum optime custodiam conficere quae si
sicut ultimo gubernatore videtur

3 Decendit ad minorem quod cum ita sit notabile est mundum istum quem videmus totius partibus divisi-
 sibi Composition, cetera quadam ratione Consilio et
 providentia gubernari

4 probabit minorem enim quod aliud dicitur
 definitur ille ordo, quem servant signorum ortus et obitus
 quod aliud annua dubitationes Commutationes quae non
 modo quadam notabiles semper eodem modo fiunt,
 verum ad utilitates quaeque rerum omnium hinc ac
 ondate? Diurna nocturnaque vicissitudines nulla in se
 unquam mutabiles nocuerunt quod hinc sunt omnia
 non mediocri quadam Consilio et providentia naturae
 mundi administrari.

5 Subjungit Conclusionem itaque timor et certus gasulor
 et reguntur ea quae Consilio et quadam Sine Consilio administrari
 quis dubitare potest quin optime gubernentur

non est suspensio. meditando aqua propositione ratio
 anatione datur incertum cum liberum sit nunc alteram propo-
 sitionem omittere alias a Conclusionem modo a minori non nunquam a pro-
 positionibus inchoare quin et una tantum singulari licet esse conclusio
 aut minor aut majori

Articulus II

De entymemate, ceterisque Argumentationis formis.

Entymema est imperfectus Syllogismus constans duabus tantum
 propositionibus antecedente et consequente, ut propositio est hinc
 ergo est fugienda per generem argumentationis frequentius dicitur
 tur oratione

entymema capitur et dilatabitur multipliciter sed praesertim
 sunt quatuor scilicet seu Collatione, quaeque, partibus, scilicet.

1 propositione seu antecedente

2 ratione propositionis

3 confirmatione rationis

4 confirmatione confirmationis

5 complexione

propositio est res quam ostendimus summatim quod sit quod

probare, volumus ratio est propositio, seu veri propositio, a probate confirmatio
rationis, et ea que uno vel pluribus argumentis corroborat breuitate expo
nitam rationem assernata est, qua ratiocinatio rei honestate et lictu, et lictando
causa denique complexio est, qua breuiter concludit colligens partem argu
mentationis

trahatur exemplum quod tradit C. S. 2 ad heren. aia ab vltis
interfectis et ratio que eandem habuit vltis interfectis unde in confiteri
causa prima

causa fuit vltis aut interfectis a iacem pariter.

ergo ratiocinatio est ab eo fuisse interfectum Conf

1 probatur propositio hoc ratio aia interfectis ad hinc, nunc, quare, aut
lucum dicit: at quis vestrum ignorat causam fuisse vltis, cui eum interfecti
causa

2 Subiungatur ratio etenim necessarium in iudicio medio volebat aquo hbi
non imperio summam per vltis, metuebatur, videbat illo enclum de nunquam
enclum futurum sperabat, vero vltis morte se sibi saluam comparare, adeo quod
condemnat, iure non poterat quare, injuria exitum in iure machinari, cuius mag
indigna palam testimonium dat, si quis ex metu periculi horribatur, cum interfectis
a iacem fuisse, videbatur et Confusio pecuni, multata male fuit suspensio
dubitacionem omnem remouebat

3 ad aliu Confirmatio rationis omnes enim qui minima peccata cum causa suscipiunt
cum vero illa que multo maxima sunt maleficia aliquo certo enclum inducti, si quere
conueniunt, multos induit in peccatum peccata, si Complicis scilicet, et Contaminant
inperio Cupiditate si multi bene Compendium fraude maxima Committunt, et in iudicio videtur
vltis maleficia propter formidinem reuultu reparatum, vltis fortitudinem integritatem,
munituram, partes, vltis, in iure, iacem, per, vltis, homo timidus, nolens
certis hui peccati vltis, in iudicio, in iudicio, vltis, in iudicio, vltis, in iudicio

4 Ita exornabitur Confirmatio nam cum fere bestias videamus alacros et coculas
vadere ut alii bestias noscant non est profecto invidibile vltis animam
ferum Condemnam, aliqua inhumanum Cupide ad vltis, per vltis, rationem, vltis
vltis, cum in bestis nullam neque bonam neque malam rationem videamus
in vltis, vero plurimum et pethum rationis, semper fuisse intelligimus.

5 inductatur ergo Cum poliatu hui res causa allaturum quibus
inductu vltis, videbat, ad maleficium, vltis, in iudicio, vltis, in iudicio
rationem et periculi metum interfectis, Demonstracionem, hui, potest
negat, ad, interfectum, a iacem, aut hbi, Causam, maleficia, vltis
fuisse

Societate a Cuesone definitur argumentatio que nulla grad
atim a accessum inuoluit, au tandem quibusdam gradibus
ad Conclusionem accedit, et dicitur Ambrosius Libro de fusa
Soculi Capite octavo dum Iacobi Diligencia loquitur
in eripienda fratri benedictione quod inuenitur quod dicitur

et quod ueritur tempore est quod tempore est utique
 diligenter est quod autem diuini muneris hoc natura
 incertum ergo natura est inuenio Diligenter
 illud hinc tempore hoc indiget tempore

Dilemma est undique partes hinc rationes
 diuisa ratiocinatio quarum utraque fert aduersa
 rium ut materialis ex hoc in Conna argu
 mentaliter monetur officii immemorem proutque
 uictatorem & epig 42

Primum est ut prout hinc laetitia rogabo
 illud deinde legens ut hinc Conna reges

Utho prout hinc non odia Conna regantem
 sed in nec prout nec ut hinc Conna reges

De quibusdam aliis argumentationibus scribebat
 nihil dico ne vos muneris obruat.

de inductione

Articulus tertius

De inductione et exemplo

Inductio est argumentatio quæ vel ex partibus totum
 in; vel speciebus genus aut ex partibus pars; et ex
 speciebus species colligitur quatuor sunt inductionis
 species

I Cum ex partibus Totum colligitur ut
 Conclutur hodie bellum germania Italia armis
 vastatur gali et hispani infestis lignis Conuocant
 ut Suedi Cum poloniæ bellum gerunt Daci
 arma sumpturunt sicut in anglia et leonia pacis
 Louisul; quantum ergo abest quominus uniuersis
 orbis christianis bello a le iplo detineat?

II Cum ex speciebus generis inferitur, ut, nec
 auro cretus, nec viribus actus, nec eloquentia Ci-
 cero, nec alexander gloria Camillus felix esse

utitur opus huius feliciores qui ceteras res cad
 ucat lectantur. ergo nemo mortalium rebus per
 ituris quam diuisis circumfluentis felix unquam
 esse potest.

III Cum ex partibus part ut manus si ita sit
 infecta ut lanari nequeat periculum sit ne
 in reliquam Corpus huius morbus prorepas abtra
 di solat. idem fit nato brachio pedi; Et quid ni
 ergo capiti id fiat?

III Cum ex speciebus species ut age inter
 poma quodnam generosissimum dicitur. an non
 id quod optimum est? quid equis iustis ager
 optatum non ne horum unumquodque que ab
 demum generosissimum dicitur, si sit idem et
 optimum? quod si ita est, ut inter homines
 quoque generosissimum enim esse dicimus
 ne scite est non quod natalium splendore
 anteit ceteros; sed quod uirtute ac probitate

morum reliquis antecellit.

exemplum est species inductionis, quae ex uno
aut ex paucis singularibus aliud singulare
infertur. ut amplifietur per exemplum
illud divina sapientia, qui me comyste
nunt erunt ignobiles

nil ad amorem populorum nil ad
gloriam, nil ad felicitatem efficaciter
potest opinione pietatis Scipio bouem
Capitolo contulabat circumferebat lita
figulum apolinij (suan sestorius et scipi
orem quidem virtus, Sylam felicitas sestori
um prudentia, omnes pietatis fama fructo
res fecit. quanta vis est amabo virtutis ac
pietatis Cuius inanis umbra clar. timorum

principum fortune tantam inclinatio-
 nem dedit atque non minorem euestis
 impietas, hierosolimitanum templum ve-
 bucodonotot explanauerat repente ad belu-
 arum partem homo belui rapacior abi-
 citur. sacra hyepectili balthazar ad
 profanas delicias abusus fuerat, ecce tibi
 in Crispula sepultum animum reliquit
 atque in presium Heliodorum in templum
 auro cupiditas miserat sed inter solitum
 strepitumque plagarum Jemerita tem de-
 onit. antiochum contemptus religionis
 ad inexiguabilem morbum, morbus ad
 penitentiam, penitentia ad desperationem.

præcipiat pompeii cineres hinc bene
 loco Crati Caput autem circumductum
 Cati cum romana civitate interitum
 eadem Castra nobilitate deorum reper
 tinus Diocletianum voluntarius Cati
 abhinc, maxentium habes, maximum
 facis ignis valentem hauris incendium,
 Leonem ventris profusus, q Copronimus
 mala petis Copronimi filium in tanta
 febris cunctis in tanta funerum clade
 auro Celi, vel potius innoxiam
 deum, qui me compleverunt
 erunt ignobiles atq. istis boni
 principis divinis famulari ut humanar

moderatus

Caput XX

De amplificatione

Articulus primus

De definitione et partitione
amplificationis.

Subjungatur amplificatio locorum tractationi
quae ex locorum longitudo coalescere atque unificari

Solent
amplificatio est, ut si quis eam definiat, graviter
quaedam affirmatio, quae motus animarum concipit
inducendo fidem.

Duplex est amplificatio, altera verborum, altera
rerum. verborum amplificatio est, cum verba
nonnatura in oratione, cum delectu, qua vim

habent illustrandi, granda, plena, sonantia
 et, metaphorica non ab usu laudem abhorrentia,
 item periphrastica, seu per Circumloquutionem
 posita. verum vero amplificatio, cum plures senten-
 tia in oratione adhaerentur plenitudinem facientes
 non honorem utraque debet Componi et ordina-
 ri ad motum, quem excitare intendit orator. motus
 duplex est, lenis et gravis, seu vehementer hinc.
 amplificatio duplex, lenior et vehementior. lenior
 ad oratio, qua delectantur, sed acrius et concita-
 tur animi. vehementior est oratio, qua permovetur
 et inflammatur ad utraque requiritur longior
 et diffusior copia. neque enim animi statim
 permovetur, aut permoti sed acrius. Sed intendendum
 distinctis et copiosa, variaeque oratione standum
 hinc intellegi potest dialecticam docere posse

quia argumentis utitur; mouere non potest.
 quia Trichot et elongatior in hujus argum-
 entationibus

Articulus Secundus

De amplificatione verborum

- 1 Illustratur oratio et amplificatur gradualiter
 verborum illustrium et utilitatum ut, o aeternam
 mihi memoriam temporis illius ac loci. Cum hic
 in ore incidit (complexus est), confusioque facta
 imitatio nec loqui pro memorie potest o-
 rem cum audire crudelem sum orbi referam.
- 2 Translata illustrant orationem ut quod
 odilles Aedrum nullo system ac meridian
 gloria sua
- 3 Superflua ornant ut Cetero pro marullo
 domulgent et immitato barbaras multitudine -

970

numerabiles loci infinitae omni Copiarum generis
abundantae.

III Ad dictione epithetorum ornat ut huius dictione
brevis prudentia, virtusque militaris antonium expulit
Latine quidem quanto hebetius, huius epithete
his domo exornet? incredibilis ac prope divina
brevis virtus ac prudentia singulari hyperbolicum
atque emulatum cum antonium ab urbe
roma privatum expulit.

5 Duplicatio particularum illustrat ut appiale
aspicere iudicem, ille ille etc.

6 Congeries verborum eadem pene significatibus
illustrat ut facit orationem ut Cicerone
pro milone In publici Clodii cruentum Cadaver
ex urbe domo In publicum eiecisti; In spo-
ratum imaginibus, exequis, pompis, Laudatione
infelicitatis Ligoris seminebulatum excludis -

quia argumentis utitur; mouere non potest.
 quia tritior est et angustior in hujus argum-
 entationibus

Articulus Secundus

De amplificatione verborum

1 Illustratur oratio et amplificatur gradualiter
 verborum illustrium et utilitatum ut, o aeternam
 mihi memoriam temporis illius ac loci cum hic
 in ore incedit (complexus est), conspectusque hinc
 inspicere nec loqui pro maiore potuit. o-
 rem cum audire crudeliter sum oculis respicere!

2 Translata illustrant orationem ut quod
 ediles Aedilium mihi legitem ac maiestatem
 gloriae hae

3 Superflua ornans ut Cicerone pro Marcello
 domitigenti et inuoluto barbaras multitudine -

970

numerabiles locis infinitas omni Corporum generum
abundantia.

III Ad dithio epithetorum ornat ut hucus diximus
brevis prudentia, vestitusque militaris antonium expulit
Lahne eundem quanto heblimius, huius epithe-
ty idem exornet? incredibilis ac prope diuina
bravi virtus ac prudentia singulari hyperbolicam
atque crudelissimum cinem antonium ab urbe
roma priuatum expulit.

5 Duplicatio particularum illustrat ut appiatis
appiatis Iudices, ille ille etc.

6 Congeries verborum eadem prae significatorem
illustrantur prae facit orationem ut Creso
pro oratione in publico Clodii cruentum Cadases
egressu domo in publicum egecisti; in spo-
tationem imaginibus, exequiis, pompis, Laudatione
infelicitum Ligoris semisulatum nocturnis.

Canibus delatandum reliquis verbis
contonantia majorem habes gravitatem de
quibus quosdam regulas fuit Cicero
1 ut hyperlativa pro absolutis ponantur. Cicero
pro lege manilia quamquam mihi tempus
frequens conspectus vester multo Iulianus
hic autem locus ad agendum amplius
ad dicendum ornatus est et vobis

2 Contonantiora sunt que in plurali numero
Cicero pro balbo si auctoritates patronorum
in iudiciis valerent ad amplius viri L.
Cornelii causa defensa est si vobis a peni-
tissimis si ingenia ab eloquentissimis si
Mithra ab amicis

3 verba pro absolutis ponantur hinc vobis,
philosophia dux vite, virtutis indagatrix
expultriceque vitiorum et artium procreatrix

4 verba Compota Contonantiora sunt
 et Contruenda, exseruiare Consceleratiora.

5 quae plures habent Syllabas et Longiores
 bene Contonant, ut tempestas pro Tempus
 praecipit pro priore.

¶ grauiorem habeat amplificatio et facta
 oratio illustrius et ornata

I grauiora huius verborum quae maiorem vim
 Conuoluntati ostendunt; ut charitas, et pietas quam
 amor et beneuolentia. Cicero in epistola credo
 te perspicere meam in te pietatem, quod enim
 dicam beneuolentiam cum illud ipsum
 grauius et sanctissimum nomen pietatis
 cuius in te meritis erga te meis esse uideatur

2. grauiora huius quae maiorem uoluntati
 vim praestant. ut Cicero in uerem. 3
 non furem, sed ereptorem; non aduulterum
 exuynatorem pudicam non lucretium

sed holtem sacrorum, religionumque; non
 licarium sed crudelissimum Carnificem Civi-
 um, locorumque in vestrum Iudicium adme-
 me:

3 que majorem nocendi vim habent et
 vulnerabile et ferire quam pesare

4 que magis prode videntur: ut curare
 quam mederi, veli hanc quam
 reducere

5 que periphralis ornatus ut, voluti nomen
 illud quod merito hinc comprehendet omnia
 nec ulli locorum spatij defaniri potest

6 acuta methaphora. ut vitiorum hydra
 malorum oceanus.

7 Compositio debet esse magis et numeris
 grandior

8 ut periodorum membra sint producta tali-
 nam que subito cadunt, et quasi substant

gravitatem orationis tollunt, licet in verbis
et lentitudo sit magnificentia,
et hebreorum orationis asperior potius -
quam cultior.

Et hec tandem tota naturalis oratio non
ficta non artificiosa nimis, sed quae
veros affectus inducet.

Articulus tertius

De amplificatione rerum

quatuor sunt fontes seu modi exegitae
de vi donum. Sicut Congeries incrementum
rationaliter comparata

Congeries malam accipit amplificam
et copiam in locis illustrioribus quales
sunt definitiones Conglobatae ad unam causam
et effecta enumeratio partium contraria;

Comparatio, similitudo antecedentia, con-
 gressio, & alia. *Testimonium* et exempla
 afferimus quaedam exempla ex quibus
 caetera probantur.

et Conglobatio. Similitudo diuina probatur
 per similitudinem vitiorum retinenda esse: ac
 si adolecere linax heri, non possunt facile
 eradicari. prohibete, charitoni adolecentibus
 cynicalos lectorem si conflagrare non
 vultis: obstruete fontes criminum. Symo-
 leato eorum flachu et vici non optati,
 huiusmodi languori si morbo extinguere
 vincti quae maxime enim vici ex
 parua vicia vultu non raro inle-
 gis vultu demulcet. quae maxime enim
 fluvius quidam vici te infundens

coniectam molem eius quæstus
 quædammodum seu febricitantia ingentis
 proles existeret totaque familia absumptis
 he vba quædam in nullo opri-
 mibus; fortiter radices agrum donec
 omnem animi virtutem omnem horati
 ornatum in optima parte conficiam
 ex illo exemplum hoc clarus est
 (Electorem locum vbi
 incrementum alius amplificandi modum
 fit cum per gradus crescit oratio et ad
 summum pervenit. et si herouicum aliquid
 facimus seu martyrii fortitudinem esse
 vultu orator, et varios fortitudinis gradus
 ad summum attingat. magnum fuit quod
 opes Lucia virgo Complutensis; magis quod

parentum amorem exuere maximum
quod vitam Constantissime pro christi
amore tormentis et austeritate mori volens
obsecris.

Comparatio, tertius amplificandarum rerum
modos fit cum ut aliud excedat, aliud augetur.
ut cum ambrosij virtus amplificatur, et
major fit Leiproij qui eum debellavit, gloria

Comparatio, quartum genus amplifica
ndi, est quod orietur ex te, et majores
cum minoribus comparat. ut si orator
obedientiam christi, cum illa abbasconi illius
sacrificium, cum illius sacrificio conferat
et fidem cum charitate, ut huius prodest ratio
magis emineat.

adnotandum Constantissime ad obsequium rerum

Amplificationem figura illustres, Sicut in hypo-
thi seu acutata descriptio rerum vel per orationem
protopopoeia exclamatione, Congeries seu Conglobatio
adjectivorum

unum tantum afferamus exemplum ~
Constantij viri descriptionem quamquam omnia
que possunt excogitari Conspicaverunt in comenda
ut quod quod videtur horidum quod quod (alcarerit
sordidum, at hiecit asperum Commederit fandum,
tulitit vscottum, septemque esse Tanen a
adjectum animum dextratum ab aerumrosi Casta
mitate. Soti futuris boakitudinis affluenter ~
gaudij marty merorem inhiantem immortalit
ati retinebat. quod non intus saleres heroicum
de la vel Conyethy illius firmitate in caput
nabity quod hie aduentarios vicit. Dicendi Ceteri
nam fecit non breui Compendio miseriarum
Victor sed herentibus diu et presomantibus ~
erumrosi, ac penit Coluctationis miracule ~
triumphator per tres annos custodia Carceris
septis in squalore et calamitate fuit sed ~
Calamitate impeditoque corpore beatus liberique
spiritus mansit. Coram famis ac siti diuini munda
de contabuit sed animum fide et virtutem
nutrimentis dei spiritualibus perit. Tacuit inter
penas penam fortior inclitit includentibus ~
major Ceteri Martibus estior vnicibus ~
fortior vinctis, sublimior Inducantibus Inducantibus

et quod rarissime contingit mortalibus in quaestione
 gloria patientia sublimis his in tantum verecundia
 humiliter quantum divina dignatione permotus
 tantum quietes et tranquillitates humiliter et virtus
 tum patitur ac morum singulis exempla praeferens
 illis robore his proinde laudabiliter

ex hoc exemplo quisque discat facere similia
 Contingere hoc tunc quod vobis haberi tradenda
 de primo Rhetorice libro diligentem sedulitate
 et prudentia Locorum argumentationis et am-
 plificationis ultimam Copia haec dubie delecti-
 erit oratoris.

[Faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

+
Liber Secundus

Caput. 1.

De Dispositione
Articulis 1.

Quid Dispositio et quotuplex

Pulchrum est quidam ornatu et Compositu
verum habitus factum autem Contusio postur
batioque et certe non minus in oratione
quam in arte militari ordo servandus est hinc
quo ut hebetit. Telorum acies et belantium
ardor infringitur ita vig orationis et pulchritudo
deflorescit ad hanc edificium molientibus non est
satis lapides ligna et sementa. Comparare
nisi hoc disponendus Colo eandemque manus
artificij accesserit ita quantum libet abundan
tem rerum Copiam habeat orator nisi apte
eam disponat partesque singulas inter se deuin
cial Jacentem habeat necesse est nulliusque
Splendoris et roboris orationem

Dispositio ut dicitur a Cic de inventione

est rerum inventarum in ordinem distributio
 a Cicerone duplex est naturalis & artificialis
 illa sine arte instinctu quodam natura fit
 cum ea fiat a natura comparati ut si quis quid
 dicturus apud aliquem excogitasse prius pro-
 mitat aliquid quo beneficium ^{velum} tibi faciat et
 attentum aut causam dicendo explicet tum
 rem exponat explicitam confirmat rationibus
 denique proceptis motus adhibeat ad flexandum
 accommodatim quae hinc proceptis omnia continent
 artificialis est quae docet utrum partium quo
 libet loco sint adhibenda quo nonnumquam
 sint omittenda neque enim semper cubiliter
 causa partem eadem ac dispositio convenit

Articulus II.

De Oratione

Ingenuissimum est ois humanae mentis
 oratio in quo absolviendo omnes non eloquentiae
 modo sed etiam ingenii partes continentur.

Definitur a Cic. vera sermo atque
 contentio hinc domesticus sermo et familiaris
 simpliciter sermo verum dicitur contentio
 vero grauior et excedum politumque de-
 schola dicendi genus quod in forum et
 contentionem venit oratio proprie dicitur
 a qua nunc quaestio

quatuor sunt praecipue orationis partes
exordium narratio confirmatio peroratio quarum
duae addicendum instituta sunt narratio et
confirmatio duae admonendum exordium et
peroratio. Sunt et quaedam alia munus pra
cipue quae quatuor illis adiunguntur.

Caput. II. Articulus. I.

Quid sit exordium et quotuplex.

Nulla est pars orationis quae majoris sit mo
menti quam exordium siquidem omnia quae
initio dicuntur ac fiunt haerent penitus
atque incidunt in auditorum animis et hinc modo
gratae sunt et lucunda via dei profess.
quantam vim habeant ad amorem concilian
dum. proinde quod in humano corpore e
formosum caput in hyperba edium structura
vestibulum in Circo Carceris, in vasto oceano
portus unde solentur idem in oratione
prolatat exordium unde specimen totius operis
aut orator accipimus.

Exordium est aditus quidam morationem
quo animus auditoris comparatur ad au

audendum quare, ut scilicet observat Arist.
non tam rem vel causam quæ agitur
quam avertentem spectat, uti vestibulum non
tam ad commodum hospitis quam ad speciem
et voluptatem spectantium confert.

Duplex exordium, simplex, seu ex abrupto
et exordium legitimum; sub quibus duobus
generibus omnes exordiorum species Comprehe
nduntur.

Articulus. II.

De Variis exordii Simplicis modis

Exordium Simplex est ipse ingreditur in Causam
sine ulla preparatione aut Conciliatione aut
Uxor, quo exordii genere, uti licet cum res de
qua dicitur est orator nota est avertenti cum
parata aut certa est benevolentia nec gratia
ex causa periculo petitur.

multiplex est illud exordii simplicis genus
1. fit parresia seu Libertate dicendi, cum
statim Confidentiam nostram exprimimus ab
opinionibus eorum apud quos dicimus, ut Mulier
Sancita nobis adolecens Libram proterge poterna
vulnens Comprehensus per Satellites &

Destitutus inter tantas fortuna minas metuentus
 magis quam metuens. Sic ad regem orationem
 incipit. romanus sum Cuius Caium nubium
 vocant hostij hostem occidere volui nec ad mor-
 tem minus animi est quam fuit ad Cadem, et
 facere et pati fortia romanum est quid hoc
 discendi generes fortius quid hoc audaci faci-
 nose vtriusq; audente libertatem loquendi nec-
 onus inter ego hos animos geti. Longus post ^{ma-} nec
 ordo est idem potentium decus: hoc tibi Inuen-
 tus romana indocimus bellum, nullam aciem,
 nullum praelium timueris; tibi tibi et cum
 Singulis res erit Liu. Li. 2

fit deprecationes Cum orator initium sumit
 a precibus Sic locata mater ad potitricem filium
 et a puigra illum reuocaret Seno. act. 4. Theb.

ad te procy nume nate maternas foram.
 Sed ante Lachrimas teno longo tempore
 petita votij ora te profugum solo
 patrio penates regis externi legunt

Preces festinatio praeterque periculum filiorum
 non ferebat longam exordii moram.

3 fit increpatione Cum mltis reposita
 ndit orator quod factum est vel quod paratur
 quomodo Centurio Clemens apud Tacitum Liuum
 1. quousque igitur filium imperatorij obsidebimus.

quos Cestanium finis perleone et rubuleno la-
ramentan. Decturi Summus Perleone et rubulenus
stipendia militibus agros emasty largientur pro
reoribus et drubis imperium populi Rom. Capessent.

4 fit ex postulatione seu conquestione cum
per expostulationem de re aliqua cum alio queritur
ut cum roma apud Clodiam queritur quod honorius-
santus moreretur apud Ligures.

vultusque palam Confecta Coruscis

Detimulata diu Hyley in amore queada
vestra parens auguste queror quoniam que terribi-
pularibus mea vobis dignis velturinq; propinqua
Luce frui

exordio non fuit opus quia tota petitio ad gratiam
et voluptatem est Comparata nam dum reditum impera-
torij efflagitat eius animum sibi Conhibere studet.

5 fit emphasi cum vi verborum exprimitur
absentis rei momentum Sic datus Jam tertium redi
integritate cum alexandro pugna orationem hanc
ad milites habet apud quirtium L. 4. Jam non de
gloria et quod saluti preponitur de libertate pug-
nandum hic dies imperium quod nullum amplius
videt atq; aut Constituet aut finiet ventum est
eo. unde pulsus nequidem locus est

6 fit exclamazione cum motu Petitione repen-
tine hec dicitur Contul. valerianorum gratulatus -
Centorem inchoat orationem apud trebelium in
in valeriano felicem se valeriano tenatus -

Sententiâ immo animas atque pectoribus totius
orby suscipere, Censuram quam tibi detulit Roma
quam solus merere iudicaturus demeritis nostris

7 fit a re ipsa simpliciter cum statim
materiam aggreditur orator ut deburo mihi hocretina
De de preclare gesty Ludovici XLV oculis primum
the

Articulus III De variis exordii Legitimi modis

Exordium legitimum, illud est, quo animos audi-
torum per quoddam vel indicationem preparamus
ad aliquam orationem principium est eorum Circulorum
verborum quo benevolentiam apertè Captamus audit-
oris ut fit in Causis honestis Jam varios exordii
Legitimi modos videamus

I fit a diuisione cum ex numeris aut Com-
miratione dignis aut vituperatione quæ Significati-
uere possent orationem unam aliquod eligatur
de roma dicturus aliquis, quæ orbis Compen-
ditum fit et miraculum regina, gentium dea
armorum patens, Imperii virtutumque schola

II fit ex abundantia cum affirmat orator Jam
Copiosam esse sibi ad dicendum materiam et necesse
habeat multa prætere. Cetero in veram a etiam
quod est ingenium tantum quæ tanta significatione
di et copia quæ utitur vitam tot vitiis flagitiisque

Coniunctam tam primum omnium volentes
 sed quoque damnatam aliqua ex parte potest defendere
 cuius ut ad decem manus ignominiosaque praeterea

illius exordii ratio Communis est et Theonibus
 satis familiaris

III fit ab adjunctis Cum ex personae tua decan-
 di Sumit initium orator aut mater invidiam movet in
 iudicium auditorumque Commendationem excussit orator
 aut mater invidiam movet vel temporis occasionem aliq-
 uam sequitur, aut e loco petitiones orum adjunctis
 materiam adhibuit pro de lotario loci arguitur pro
 cetero temporis insolentiam pro milone novam orationem
 Auditorum sunt Craso.

pulcherrimum est hoc genus exordii i. quidem quia
 vim et praestantiam oratoris indicat, qui non modo altitatem
 sed e re natum Captet exordium a qua auditoris expectati-
 onem superat, cum aliqua voluptate imo et admiratione inq-
 oris

IV fit a Contrario Cum videmus aliquid approbare
 quod non approbamus: sed Contrarium intendimus, si dicitur
 alloquatur milites Longa vrbis alienis obsidione defatigatos
 et abire volentes quot retentione cupiat in exordio probabit
 eorum Conthium expectate belli diuturnitate et durissimis
 laboribus ac ut vero si quanti sit momenti urbem
 Capere Condidere, dicit non esse ducendum ab
 obsidione

V a Simili sic quemadmodum illi qui nabares
 resistent debent aut soncat praetori brachisque disponunt
 ne subdant atque illa paulatim natave discutit ita
 nos alii quidam tentamine oratione aures nostras
 expensum solentur primum in apertum prodeamus
 veluti admodum destituti prodeamus videndum daverunt

auditoribus spectaculum vos itaque nisi Clarissimi
 equi bonique Conditiles, dum hac exceptione
 vices explorare plus audebo. Si non omnino ad idendum
 vobis ineptus esse videbor.

VI a desimili. Sic aiunt Socratem olim deuscelles
 philosophiam e caelo in orbibus collocabile atque in
 domos etiam introducibile at illam terrarum contagione
 plurimum nativi splendoris amittibile ego contra optarem
 si fieri posset hunc hominem mecum traducerentur in
 Caelum ad contemplantam mysterii quod vobis expla-
 rare aggredior altitudinem quantacumque enim
 nostra Cognitio imbecillitate ingenii detentur at in
 Caelo purior et acutior animus rem ut in se est intrinsecus
 et comprehendit et Certe quae ubi omnino Cessaret
 et Naturam sensuum excipiet abdicat, Capiat metafisica
 metaphysicorum mysterium etc.

VII ab historia. Sic Domitianum imperatorem
 legistis vos arbitror Caelum rufum Senatorem ubi bonae
 Salubritatis Comperisset illo terrarum orbis Conditio gravillimo
 indignum statim iudicasse quod si nunc Domitianus alter
 vixeret quos e prima nobilitate Iuvenes quos ab ordi-
 ne suo Senatus removeret qui non modo reslat
 orbem illum orbem Conficiant sed Stultorum
 in morem baccantes volitant vix tota nec
 illam intemperantiam animi sui septem habere
 reformidant

exordia etiam Sumi possunt vel a
 laude historicorum in genere vel a laude
 authoris vel ab utilitate historiae

VIII ab apostegmate Domandey in-
 magnus et in philolopia nobilij philipo
 Saltanti Libetius ob Victoriam pruden-
 ter mihi videtur Dixisse non pudet
 o res feracem agere Cum improbam
 tibi agamemur perloram esse non igno-
 rama magna plures vox et posteritatis
 memoria dignum omnino monitum te
 quam aptius tandem verby Saltatorey
 nostros perstringemus. non pudet viri
 & tamen hoc nomen inoleat vitas-
 moveri potest qui mulierculy methuicis
 Luxu ac morum Levitate superatij
 non pudet inquam ethnicorum perloram
 agere Cum christianorum, hoc est
 Celestium Civium sustineat. &c.

IX ab efato indigeni Sic Caler
 apud Salustium in Senatu pro Catilina
 dum loquitur Sic orditur orationem
 omnes homines patres conscriptique
 de rebus dubijs Consultant ab odio.

armentia, wa atque miser cordia ~
vaci of este Deel

X a fictione Sic archidaz orator
Comus in Laudatione roma virtute
hac fictione ylo in exordio fingit-
le in iplo itenere Cum roman. venret depar
chentum este gravissima tempestate atque
in eo periculo votum Concepisse, Si ~
discrimen naufragii fugeret romana-
ciuitati Laudationem publicam le exo
aggressurum quo exordio Conuertit ani-
mos in sui amorem

XI ab opinione Cum Statum
ad eorum sententiam opinionemque accedem
us apud deimus Coniicio ea vestro ~
cultu rerum gallicarum successu Letari
deoque paratos gratias agere immortales
ob partem superione de hostibus victoriam ac-
cedo gratulabundus Letitiamque ~
Comunem facturay
frankiam exordia ab emyrate ~

ab inaudito Supplicio ab exemplo a fabula
multis aliis, huiusmodi quod facile contra
dij. vel intrinsecum esse vel extrinsecum
unde non potest materia cuius exordii

Articulus IV

De figuris exordii.

Ex Locis Communibus materia petitur
exordii ex figuris vero forma neque enim
tantum inter se Sane quid dici debeat sed
etiam quomodo alterum Locis Communibus
alterum figuris praeferant, a quibus omnia
orationis ornamenta petuntur

1 Dubitatio valet plurimum in exordiis philosophis
Coniurationis Susceptionem Deprecationis sic
defensionem incipit apud Curtium L. 6.
verba innocentis raperere facile est modum
verborum misero tenere difficile est itaque
inter optimam conscientiam et iniquissimam
fortunam destitutus ignoro quomodo et amice
tempori paream abest quidem optimus Caud.

mea Index qui Cur me ipse audires
 notuerit non me hercule excogito Cum
 illis reliquis Cognita Causa tam Damna
 me liceat quam absolvere non Cognita
 vero Liberari ab absente non potum quia
 praesente Damnaty sum sed quamquam
 vincti hominy non hyperaqua solum, sed
 etiam, multa defunctio est quae Indem non
 docere videtur sed arguere tamen utique
 licet Duce memet ipse non deseram nec
 committam ut Damnaty etiam mea testertia
 videar

2 Hypotyposy exordium per omnes Ca
 sarum geny illustrat. Scythae a Alexandrum
 a bello sibi intercedo. rursus et ambitionem
 illius Carpentis de oratione mitium praebent
 apud Curtium Libro octavo Si dii habitus
 Corporis tui auiditati animi parum esse volui
 stent orby te non Caperet altera manu
 orientem altera occidentem Contingeret
 et hoc atque uti sive velles ubi
 tanti numeris fulgor condeserant

Sic quoque Concupitij quæ non
 capis ab europæa partij atheni: exalta
 hantij in europæam dante si humanum
 genij omnes hyperæuri cum siluij et
 niuij et fluminibz fessaque bestij ge
 farij es bellum. quæ in ignorat arborij
 diu Crescere una hora extirpant stultij
 et qui fructij earum spectat altitudinem
 non metitur inde nodum ad cacumen
 peruenire Contendij cum pyramij quæ
 comprehendij decidas lbo quoque aliquando
 minimatum auiam pabulum fuit et
 ferrum rubigo. Contumit nihil tam firmum
 est cui periculum non sit ab inualido.

3 a posthrophe actius et vehementij
 ting fait exordium Cicero pro Lig
 urio nouum Crimen Cæsar
 Cæsar et ante hunc diem inauditum
 propinquus meij ad le quintij Rubero dehitit
 quintum Ligarium in abhorqua fuisse idque

Causa paula prestanti vir ingenio fretus fortasse
 ea calamitales quae est ei Deum ausus est Confiteri
 itaque quomodo vestrum nescio

Cetero omnes figurae possunt illustrare -
 exordia facile vos Confitebitur exordia per
 omnes figuram bene ponderabitur tribus superior
 vobis exemplis Caute vestri huius homines qui
 huius bonum oratorem per Januam domum Libera
 tem viderunt ^{Summa} huius altum petunt huius vero -
 per leguley Lyronem novum pene Frachum se
 precipitem dare et plausu et clamoratione bonum
 oratorem excipiant: quid est propter huius salutem
 cum fuerit iniquus huius non est?

Articulus V De motibus exordii

Motus in exordiis suum etiam Locum obh
 rent et huius proprie ad perorationem pertinet
 quippe oratio debet quodammodo esse pathetica
 in exordio, ut in auditorum animis, vel odium,

vel benevolentiam vel fiduciam, vel dolorem
vel de soluptatem excites pro ut argumentum
postulabit

Clavus est Lakhed mothy in oratione.
populiz apud Livium L. oct. in qua agit ad
populum de abolitione quinti fabii Contra
edictum dictatorij bene habet, quiritij, vicij disci-
plina militarij vicij imperij majestas quae in di-
crimine fuerunt an vlt post hanc diem essent.
non nona eximius fabius, qui contra edictum
imperatorij pugnavit. sed nona danorahy, dona-
tus populo romano donatus tribunus palatij pro
a casium non Tulum auxiliem ferenti. Et

in hinc est mothy doloris in oratione yes
merici morendij veneno apud tone Lyriae melde
parado h falso concederem. Nihil mihi dolorum
adversus deos esse quod me parentibus, liberis, patria,
intra Iuventam praenaturis exitu vaperent. nunc
belare pulonij et placand in desceptis vlt may pncej
pelsonby vestrij relinquo; referahy patri. i. a. t.

fratri quibus in huius circumventus miseram
 vitam pethma morte finivim. hanc spes
 mea huc nos propinquus languis, etiam quos unum
 in erga vixerem movebat illacrimabilem quondam
 florentem, et tot belorum superfluum mulctum
 fraude cecidit. erit vobis locus querendi apud
 senatum, invocandi Leges non hoc precium
 amicorum munus est, protequi defunctum ignavo
 questu sed quae voluerit meminisse, quae mandata
 ut inquit. flebant germaniam etiam ignoti, ut
 indicatis vos, si me potius, quam fortunam meam
 fovebat. ostendite populo romano divi augusti
 neptem eandemque conjugem meam: numerate
 lex Liberos, in misericordia cum aculeantibus erit
 singentibus que seclata mandata aut non credant
 homines aut non innocenti.

Motus spei lucet in oia fronte galgaci, qui
 hostibus britannos. contra patrum agricola
 atque iplo dicendi inilio. per victoria mea sefest

apud Faustum quod res (causas belli) et necessitatem
 nostram intueor, magnus mihi animus est hodie
 unum diem, consentaneum vestrum initium Lib
 eritatis totius Britanniae fore. nam et universi
 seruitutis capite: et nulla ultra heret, ac ne
 mare quidem securum ammonente nobis clares
 romana ita prolium, atque arma, quae fortibus
 honesta eadem etiam ignaviai huiusmodi sunt. proci
 pugnae, quibus aduersus romanos varia fortuna
 certatum est. spem et libidinem in nostris mani
 bus habebat nos^{separum} ~~haurum~~ a libertate extre
 mos ^{ipse} reatus ac huius fame in hunc diem de
 dit, nunc Ieronius Britanniae potes, atque omne
 ignotum pro magnifico esse.

Mihi indignationis eximiae apud h
 ium L. 2. in oratione scilicet matris
 alloquentis Coriolanum filium sine pro, quem
 complexum a iugis, Siam, ad hostes, an ad
 filium venerim. Captiva mater in castris
 suis hinc in hoc me longae vita est et infelix

hinc ita traxit ut scilicet de deinde hunc viderem?
 potuit populari hanc terram, quae legum
 atque aliorum non libi, quemvis infesto animo, et
 minaci pervenerat, ingrediens fines ira cecidit
 non cum in conspectu totius fuit incursit intra
 illa maria domus ac penales mei sunt metes,
 conyux Libricque, ergo ego non nisi pupillus
 roma non quynarehu? nisi filium haberem,
 libera in libera patria motua respici

nota de Lemores esse debere motuone
 exordii quae nondum caestis orator, sed tamen
 in exordio Lemona motuum omnium later notate

est

Articulus vi De Moratis Exordiis

Morata exordia, quae mores oratorum exprimunt fan
 tam habent vim, si sunt suavis et cum senten-
 tiatoda, ut sapere phy quem causa valeant.
 pietaty studium Commendatur 2. Cabilnavia

que quidem ego neque mea prudentia neque
 humanis Consiliis fretus pollicor vobis, quiritales,
 id multum et nondubium deorum immortalium supplicatio-
 nationibus quos vos precari venerari, atque imple-
 rare debetis, ut quam urbem pulcherrimam, formo-
 sissimam, potentissimamque esse voluerunt, hanc
 omnibus hostium Copiis Teva marisque hyperalij,
 a perditissimorum Civium nefario scelere
 defendant.

charitatis in patriam significatio extolitur. 4.
 salu. p. C. in me omnium vestrum oras atque
 oculos esse conuersos, video vos non solum de
 vestro ac reipub. verum etiam de id deperitum
 et de meo periculo esse sollicitos. et mihi inunda-
 m malis, exgrata in dolore vestra erga me sollicitudo,
 sed eam pro deos immortales quibus deprecari, atque
 oblati, salutis meae, devotibus ac de liberis vestris
 cogitare. mihi quidem si hac conditio Consulationis
 data est, ut omnes acerbitates omnes dolores cruci-
 busque perferere feram non solum fortiter

res unquam libenter dimodo neq[ue] laboribus
 vobis populoque romano dignulas salutisque
 patrias
 modestia non parum Contestat[ur] Conciliandum
 oratori amorem auditorum Cic. Or. agr. de
 me autem isto vereor ne arroganti h[ic] apud vos
 dures: ingrati facere nam h[ic] quibus dicit
 vobis hanc dignulam Contestat[ur] hinc memet
 ipsum commemorare proquam grave est et
 sibi de tanti vestri beneficii nullo modo
 possum grave adhibebitur a me. celebratio
 moderataque dicendi ut quod a vobis acceperim
 commemorarem grave dignum vestro h[ic] h[ic]
 humore honore, singularique iudicio hinc, ipse
 nunc dicit h[ic] necesse est vos eodem existi
 mationis putem quod iudicantibus

Simili ratione potest vti orator op[er]e
 aliis aliis virtutibus, qui ostendunt oratorem

non solum bonum, sed et etiam probum
 ac bene moralem hisque praedictum virtutibus
 quae gratiosum et amabilem reddere sonum
 Solent.

Articulus VII

De Insinuatione exordiorum

Insinuatio est conciliis quidam rectorum quo lentim
 et oblique intonat se orator maximos auditorum

quidam duplex vulgo adhibetur causa quales huius
 generis, honestum, admirabile, dubium, humile, obscurum
 attendat orator quae sit in his exordii contextendi
 ratio

Honestum est cui statim fauet audientis bene oratione
 nostra: ut cum laudamus aut vituperamus, quod ab omnibus
 similiter laudatur aut vituperatur; ut cum pro viro
 forti dicimus aduersus paucos; pro virtutibus contra
 vitia, non Commemoratos dicitur in Concilio mihi

vestra benevolentia iudicis quam rei dignitas atque prostantia
latis partem iam adiunxit

Admirabile est, a quo alienus est auditorij animus hinc
maxime benevolentia debet comparari et parari insti-
tutio est huius paupertatem exitum mortem, aut
aliqua vnde gramorij incommoda laudat polueri
Debet te probaturum illis vultu esse comodi, quam
delictanti honori quam de decorij delectatione quem
Laborij

Dubium seu anceps est quod partem habet honesta-
tis partem impudicij quales erant Causa oratoris qui
matrem occiderat, et partem viciatibus quales loquati
qui fluxum capite damnant quod Contra quem
dixerat Cum hoste pugnaret sterni brui qui in
filiis lauit sed et patrem libertatem dantes enim
enim Causa habens aliquo vnde laudentur habent
et vnde reprehendantur.

humiles est quod negligitur ab audire ut
huius ad lenatum referat depurgandij doctis

Lepidam

Articulus VIII

De virtutibus exordii

Cum maxime his momenti exordium diligenter presideat omnia orator ne antequam ad alium profectus naufragium faciat tenet ad haec illius exordii virtutes.

I Splendor actionis in exordio queratur hoc est h. acutum acuratum instructum sententiarum aptum verbis et illuminatum exordium absque tamen vlla juvenilibus audacia suspitionem

II exordium petatur ex his de quibus agitur nam ut ait Tullius non excogitandum prius de proemio quam rebus omnibus consideratis quae vel ad narrationem et confirmationem pertinet quod maxime proprium sit videamus ne vel ex illo et minus vel negotiarium et vultu exes sit h.

1212
principium

3 ut conexum et chorcat exordium conle
quentibus habeatque quasi lemma quādam
argumentorum quod tenet in reliquis lemmis
allaheri

4 nimis breue neque longum ut exordium
sed cum tota oratione conlentens

5 clarum ut et apertum exordium neque
enim fieri potest ut attendat auditor neque
quae nobis tractanda sunt

ad haec ut compositus orator ad honestatem
et moderationem et precipiat animo et lentia
quo in loco sit apud quos agat quae futura
sit sapientum hominum et literatorum de
lo existimatio ad haec ergo verecundia gratis rubor
vultus hincufialo quod est honesta mentis orna
mentum et honor eximie hincufialo hincufialo

de oratio fuit enim mortificus quidam in
 oratio pudor qui laudem modo non debet eius
 orationi sed etiam probabilitate commendatione
 modesta
 non tantum verborum sed ipso vultu et gestu hanc
 verecundiam pateferat orator nihil quippe
 facilius audientem alius quam modesta dicitur
 que docet parca et verecunde loqui de huius
 aliorum factis indulgere potius quam de laudare
 nihil nisi admodum pueri in nullum fieri velle
 mentis verba non hinc affectabile sed modeste florida
 denique hic splendorem inornatibus adhibeat ut vultus
 in voce atque gestu nihil fronte nihil in oculis
 orationis humile vel abiectionem frigidum aut dictionem
 deprehendatur

Articulus nonus

De vitiis exordii

evitanda caute ab oratore exordii vitia.

1. vultu are dicitur exordium, quod pluribus
causis potest accommodari, quod et ceteris, potest
debet exordium ea rei, Soci, causa temporis, personae,
aerumque circumstantiarum observatione

2. Commune illud est, quo perinde ad multa
vix alii potest.

3. Commutabile est, quod ab adversario
leuiter imitatum, Contraord. Cautela potest accom-
odari, et hoc est solius orationis vitium. dicit
hic columella videtur. non est ferendum, iudicij
improbum ea esse dicens: Libertate ut non
lecteratos tantum ad eam bonos reipublicae
cives optimos vestros sententia et auctori-
tate ad proborum hominum perniciem
abitatur; nec videlicet idem certum vobis
impium machinari; Defensor illud idem leuiter
imitatum Conuictus in auctoritate iuror
quo iudices moneri vos ut auctore id meo

preferat quod apte lamen nulla retradij-
ritatj habita ratione, admilere non veretur.

- 4 Longum quod pluribus verbis, aut len-
tentis, quam opus sit, producat,
- 5 brevis labium, quod aliud coarctat quam
causa genus potest, ut hinc oculum reddat au-
ditorem ^{us} comparanda est benevolentia, vel h-
prensipium adhibeat, cum opus est intimatio-
ne
- 6 separatum, quod non choeret cum reliqua
oratione.

Articulus 10

De muneribus exordii et primo
De attentione

Multum debet laborare orator ut reddat
hinc audientes attentos quippe frigidus ipse
orator ni audiat attentus.
Concluditur attentio magna pulchre
ndo seu nova, innotescat, seu qua ad rem

publicam aut ad ipsos aut donec restent et
 Creso divinationes invenrem quid est probrum
 hominum fidem in quo ego rei publicae plerumque
 hoc tempore prodeho propterea quod est quod
 aut populo romano gratius esse debet, aut locis
 atque nationibus optatus esse possit, aut saluti
 fortunisque omnium magis accommodatum hinc

2 si dicat orator se nolle attentionem
 postulare, sed effectum rebus ipsis, et attente
 audire. Creso 2. in antonium sed cum
 mihi patres conscripti et pro me aliquid et
 in me antonium nulla dicenda hinc attente
 peto a vobis ut pro me dacestem benigne et
 attente ipse efficiam et contra illum
 cum dicam attente audiat

3 enumeratione rerum et consequen-
 tiam captatur attentio.

4
 distributione et distributione amplaque descendorum

promittiones

5 integri Comendatione rei quade scriptis.

6 Dubitatione eleganter Conculatus attentio et
Cicero Lexa verina venis nunc ad istius, -
quemamodum ipse apelles Iudicum et amici eius
Probur et intiam: et heubi latrocinium ego que
nomine apellem, nescio, rem vobis proponam, -
vos cum hoc nomine providere penditeles

7 clara probatione pollicitatione Cicero -
pro plano ubi eius integritatem vitam modesta
lenos morey humanam fidem, Conhrentiam.
appetatem, innocentiam ostendero, nihil de pena
reculabo; sine tunc omnia prestero que huc
a bonis viris expetenda petant, Iudices, arbitri,
et cuius misericordia talis mea custodia
est, ei vos vestram misericordiam, me deprecando,

tribualy

8 deprecatione fuerit auditores attent. e
Cicero pro Proleo amethno quapropter vos oro
atque obsecro, Iudices, et attente, beneque am

venia verba mea audiat

Revert orator aliquoties in ipso orationis actu
auditorum fatigatum et id agat, ut aperte et
postulata attentione, vel aliquare inauditione incerta,
quod fauor necesse est antequam ad aliquod
graviori momenti argumentum detendat. Cicero.
pro quaestio. oblecto ~~apud~~ ~~offuri~~ ~~vol~~ ~~que~~ ~~qu~~
adest in Consilio et lingulare genus fraudis
et nouam rationem introitum cognoscere
possit et procedentis vos quales et adhuc me
attentes audistis, item quae reliqua sunt audistis.
profecto nihil a me dicitur quod nondum
hoc Conuenit et silentio, dignum vestri studij,
atque auribus esse videatur

Articulus undecimus

De Docilitate

his praeceptis praecipue poterit orator docilem facere
auditorum.

I. breuitate promissa breuiloque Cicero pro

Lucio. quibus de rebus mibi producendi voluntate
 nomen pro republica dignitate parum pro vestra
 prudentia talis dixit videor atque vobis me
 necesse me de his rebus de quibus iam dixi
 pluribus esse verbis, attendite reliqua, profecto
 intelligetis, et quae paucis demonstrari poterunt,
 exemplum esse defensionis;

2 si patientia Comperari Longius ar
 gumentum.

3 quam ordinatissime istam dixerat ora
 tionis economiam et rem memoriam adjuvat.
 Comode paratatur. Cicero pro claudio anima
 duentio iudice, omnem aculatorij orationem
 in duas divellam esse partes, quarum altera
 mibi mibi, et magno opere confidere videbatur
 invidia tam invidiosa iudicii; at tunc
 tandem modo. Conventum dicitur causa tunc de
 deinde altingere rationem beneficii mi
 nimum; quae de lege est haec quae conthata

Uaque mihi cetera hanc eandem ubi
 Behonem inuidia et Crimenum fit, et
 Deferentes lenare et omnes intelligant in
 nihil me nec subterfuge potuisse rehan
 do me observare deinde.

Articulus 12

De Benevolentia

ceterum vix auctori oratorem nisi benevolentiam
 eorum apud quos agit, ubi prius contineat, quod
 fit quatuor modis, a nostra, ab adversariis, ab au
 ditorum persona, et a rebus istis.

• primo a nostra persona si officium nostrum modeste
 Laudabimus, aut in rem publicam quales fueri
 mus, ostendamus, aut in parentes, aut in amicos,
 aut in eos qui audiunt, et si nostra incomo
 da exponamus, inopiam, calamitates, atque
 ad auctores conturbamus, quoniam auctoremque

petendo Cives pro Sylla. quamquam ex
 huius incommodis magnam animo molestant
 Capio, tamen in Calesij mali facile patior.
 illud mihi sempiterno in quo bonae scilicet
 meae, misericordiamque notam omnibus quodam
 nunc quod inlesibilem agnoscerent. improbi
 ac proditi. Cives et omni atque vici precipitante
 re publica vehementem me fuisse, atque fortem.
 contumacem, nihil ac misericordem faterentur?

Et ab aduersariorum persona, si crudelitatem
 eorum, impudentiam nequitiam et caetera vitia
 enumeremus. atque ita in odium eos in invidiam
 in contemptum adducemus Cicero pro Cicerone
 audaciam ebullit notat. ac mihi quidem cum audax
 praecipue fuisse videatur ebullit in Conuocandis
 hominibus, et armandis. Dum impudens in Iudicio,
 non solum quod in Iudicio venire audeat est,

Sed quod non dubitavi in plura quod argueret con-
fiteri

3 ab auditorum, vel Iudicum persona. h. eorum
precipuas dotes, et facta, preterim severitatem,
aut clementiam in Iudicando, prudentiam, famam
amorem patrie notum declarabimus: item quam
fothler Sapienter maxime, magnifice Iudicavit.
quod h. ab his expellendum in causa preteriti
quam omnino illorum fothlerini, prudentia, equita-
ti Confidamus: qua omnia causa sua accommoda-
bit orator pro ut Convenire videbit. (C. 1. act. -
in verum non potest Separare populum romanum
et alios in locum qui recte Iudicare possunt,
vos si non potuerit. necesse est Cuncta toto ordine
deperasit, aliud genus hominum etque aliam
rationem Iudiciorum requirat
quarto tandem a rebus istis Conciliari bene-
volentia h. Cunctam nostram extollamus et
grandis rei exponamus

Caput Tertium
 De narratione &
 Articulus I
 De definitione et divisione
 narrationis

Subiungitur exordio narratio, quia hanc exordium
 inter est ipse in orationem aditus narratio est
 Nativum ipse in causam ingreditur non tamen
 semper rebaria est si enim res nobilitate est
 si tam fideliter ad notariis rebus, quid
 opus nova narratione.
 narratio est expositio rei factae vel tanquam
 factae. per rem factam intelligitur hysto-
 riam sine novam huc veterem seu rem
 quemcumque gestam vel quati factam
 fabulum.
 narratio generaliter loquendo triplex est
 poetica historica et civilis.

poetica est re naratorum ficta seu fabula
 ad delectationem notata hanc et discrepantiam
 in
 et naratorum parte inter fabulam et narra-
 tionem poeticam in eo quod narator poetica
 res explicitas quae tamen si ficta fieri tamen
 potuerunt ut argumenta Comaerorum
 fabula verba commemorat quae neque facta
 unquam fuerunt nec fieri v'lo modo
 potuerunt

Tria sunt naratorum poetica genera
 actuum, enunciativum et mixtum acti-
 um illud est in quo res facta non verby narra-
 tur sed quali genere verby personarum et actionum
 exprimitur ut fit in Comediis. enunciativum
 illud est in quo verby solum res a poetis
 facta referuntur mixtum vero illud est in
 quo partim lemmone partim actione res
 enuntia describuntur.

quoniam vero navahony dicitur ab orulo
 ribus hanc lotam ideam ex libano de
 hiacyntho in florem mutato vix hanc
 audistis de flore hiacenti fuit olim
 adolescens amideus formosus, habuitque
 amatores duos, 2 ephirum, et calonea filium
 cum autem deo interire in drey vly floris
 et hanc vly vly vly vly vly vly vly vly vly vly
 observato tempore quod a dieum egerat
 nam docebat hanc hiacentem apolo, fuit de
 Taryolo, et comestis in adolescentem Tachum, qui
 quidem ipse. Condidit; terra vero miltata illius florem
 produxit. vide simile argumentum Libro 10. fabula
 3. metamorphoseos oridi

fabula est homo factus veritatem elingens, id est
 narratio fela cuius lib fabulato cortice veritas
 lotes aliqua. multiplex hinc generis vly vly nar
 chony. alie hinc rationales aqibry quodiam
 fingunt ab homine dictum vel factum quod
 re vera neque dictum neque factum fuit

alibi naturam moralem quae morem, seu naturam
 et indolem beluarum exprimit, valent ad
 hominum mores informandos alibi sunt mixtae,
 in quibus, homines cum beluis se miscuerunt frangit
 his. quae omnes memoriam vitalem coherent,
 quippe Delectant, docent atque movent.

multum aliquando ornant breues a petlogio
 orationem. Felix aliquando sua conditoris
 radio, et humanioris vitae desiderio captus postulat
 ut ab heri huius fieri mulierum vestrum
 potestatem, atque illam tibi huius roborem
 precabatur. Si fieri, inquebat copiam quam
 peto, videlicet heri, quam brevis mutatio huius
 mores et ingenium nec la pariter facta illius
 potestatis; nec cogitarem ego ut sit aliquid quam
 obrem quae potest alibi Beneficium a se indigne
 fructu collocatum noni vero existimare meo, post
 faciam huius vestris indigne adjecturam posthac
 animum cogitationesque ad reverentes et inhonestas
 induam via cum vestra feminam generosamque

indolem et abjecta veteri Fortitudines murey vena
 ti detestamur Sij quam scum sit honores mutare
 morey crede hanc Sententiam in me valiviam Corda
 heva at illam a propulo reuocata representabat
 quam parum folem deceret vestij mundusq; multi
 dory inculcabat Sapius hac et similia erat
 erras o felix si iuday de vna cum velle indita
 ram nonos animos abotque morey do homulabij
 quidem aliquandiu continebij fortasse paululum
 illam quem tibi natura induit appetitum, sed
 ad ingenium duum quassatibus redibit ad
 vtilitatem sua fortis etenim facta ad naturam
 suam hinc redeunt et quicquid humilabunt
 proarum diuulgum ad vnam nos abgerando abruon
 indulum Leonina pelle hbig; stantem extra
 modum at cum mulla fepeliter animidia, qua
 cum re vera pro Leone habebant, ruder caput
 legues ipsum hac vocat ratione providit idem tibi
 accidet, nec vnam ad eo preme; volem suam et
 non aliquando exumpat; sed ne pules hoc spes re

me anime ducere quod velim. Concedere velles
 perone licet absumas et quo te velles modo adhosna
 rias bene Concederet atque illa vellem indueray
 cum eua mus lette ofesti: protinus felix obliu-
 mularde totij et promitti, postquam ne persequi
 detihj donec capittel adeo vorum est -
 non prole natusam expelli.

historica narratio est, ex petito historice ten-
 rei alicuius preterita ad instructionem veritatis
 demus exemplum oppidanus scriba rures in pagum
 rediens lenti a leigo obsequiare vetero quem
 frontem reflexi, videt hereticum fugit statim,
 sed frustra: minuter vechy (aballo in hominem
 tihj incidit quo se pedes emit ni homo prouocahy
 scriba defimulat: aurem obualat: fello de via
 homini palpat hereticus scriba vraya dicit -
 auertatur blandientem quod faciat hoc hominis
 mittelley ministrilley libellum exeret potibulum
 elegantem, si me, enquit, si equon speroy hoc -
 libello stare homo curiothj codicem ut videt, ille
 vero ante adignit prorigit hereticus meum

locum fortuito inuenit scriba ubi multa
 cabrumq; instata letunia in pia opera in sacro
 amena de bachabus: inles legendum hebet noster
 homo raiouinalur modo anruif modo abruif
 palles, Itubas ac tandem exclamat ita plane
 duriora hinc apud pontificis oncia qui me
 itiy vexo dicitur: vivendum hilariter potandum
 genialiter quid multa? expugnatum hominem in
 equum accipit minister, in pagum inde in thabulum
 rapit sabalchorum (erdonem, aliorumq;) huius
 farine hominum sindus a pastore conuocatus
 in eorum frequentia facinoratus homo catholicam
 fidem delectatus herelim amplectatur continuo
 timbala cristala conuic celebrantur p[er]p[er]s
 decantur omnes hilariet[er] triumphans triumphans
 cantan queris a pagano scriba creatus est h[er]e
 hereticius

- narratio (sicut est ex p[ro]p[ri]o facti in Cantu qua
 incepit, ad fidem faciendam et
 via Domo p[ro]p[ri]et[ar]iam kram negotiosum Cantu p[ro]
 facturus Luthiam (cum eue scilicet h[er]e tam d[omi]na

occasionem operient, in me impetum faciunt, qui
 vel solo aspectu me contemnentes: erat enim precii
 mihi fusore amens, flamas ^{et omnes} videbatur evomere
 et truculentis supercilis iam mihi mortem intendebat
 illico igitur tento efugium: persegantur, ut Commodi
 poterat, erat enim expectatus in equo strictum gladium
 venibus intentat equa dstringere eodem scilicet
 res temporis non habebat quæro Labbula sed quo
 diligentius fugam arripere conor ardentius ille
 inflammatur ad integritatem: quid facerent quid
 Consilii Capere? Dura patebat tantum et
 salutem via si vim in replerem aut fugerem
 fuga erat omni interclusa itaque ut gladiatoris
 in arena sic ego ad desperationem ad spem animum
 renovo mortisque contentus ex regni adversarium
 interficio. Sic te res habet Iudices est ne les
 aliqua quæ vitam hæc ratione Ineri vellet
 &

Articulus II De narrationis ornamentis.

Habeat narratio suas elegantias et a boreas nec
Caveat ornamentis hys sine quibus in ore videtur
haec sunt praecipua

1. plures infonibus Conglobantur Superfluo vestro
unde regi postulat Cicero Scala actione in
versum esse unquam querat in manu sumere,
Saudare mirari nec gaudere proteri populi romani
satis Invidium et gratum illud esse Coniunium
postea quam inde Dilectum est Cogitare et ille
nihil aliud, nisi quem admodum regem ex provincia
expulsum explendumque dimiseret

2. factina redduntur orationes cum pro pre
sente tempore prestent ut speratur Cicero de
officiis. Cum periret in bellum Cannium hortatus
vultu emere, quo invitare amicos et ubi se ob
lulare sine interpellationibus postea petitis quidam
a dicit se habere simulque ad sacram homi
nem invidant in hostes in postero die

Cum ille promittit, dum pitius quietus et
 argentarius apud omnes ordines gratiosus piscalory
 ad se convocavit et ab his pitius et ante, hujus
 hostulos proterat, per piscalory dicitque quod
 eos facere vellet ad Seram tempore venit
 Cannius: oppipare. Pitio apud eum Coniurum
 Cynbarum ante hostulos multitudo prolequit
 que quod ceperat aferebant ante pedes
 Pitii pitius abiciebantur. Tunc Cannius quato
 inquit quid est hoc Pitii tantum ne Cynbarum
 et ille quid mirum? inquit: hoc loco est, Syra
 cutis, quod quid est piscarium hic aquatio ac villa
 isti Cannius non potuit invenire Cannius Cupi
 ditales. Contendit a pitio ut venderet gravata
 ille primo, quid multa? imperat enim homo
 cupidus et Luxus tanti quocumque pitius voluit
 et enim instructos nomina facit negotium
 Conficit inuitat. Cannius proterat familiarum
 suos venit ipse mature. Scalmum nullum videt
 quod vitare proximo vitans, non fecit quidam

pro catorum essent quod eos nullos videret
 nulla quod sciam inquit ille sed tuo precari
 nulli volent utique heri mirabar quod accidit
 sed hic vero Thomacati quarene quid rei
 esse agere te in omnem partem suspensi ani-
 mo videre nequid &

III participia elegantes Conglobantur Cicerone
 pro amesino. quid primum quodras aut unde po-
 situm odior. aut quod aut aquibus ausilium
 potam. decorumne inostolium? populinea Rom.
 vestrumque qui summam potestatem habetis hoc
 tempore fidem implorem. pates oculis nefarie
 domus oblecta ab inimicis bona adempta, postula
 direpta, filii vita infesta, Saepo serro atque
 inhaeris inhaeris appetita.

IV Repetito eorumdem temporum elegantiss.
 Cic. pro milone. Conuocabat dicitur, te in tempo-
 rebat Coloniam nouam, Delectum pedicillu-
 rum, Scribebat Cicerone quanto ille plura
 miscebat tanto magis indices conualescebat.

V Siles rhespanther haec voces ait inquit inquit,
 cum Cicerone cetera inquit. attenhor' crallo vel

Item ille non hem inquit nescius qd

Articulus III De figuris Narrationis.

*Elegantia et venustate vivunt per figurarum narra-
tiones*

¶ I illustres hypotyposes ornant narrationes
Creso vesura Septima Cadaver virgij in medio
foro messano civij romanus cum cetera nullus
gendus nullarum alia istius miserit inter dolorem
crepitumque plagarum audiebatur sibi haec (in)
romanus sum haec se Commemorations Civitatis
omnia verbera de pulchrum Cruciatumque a corp
ore dejecturum arbitrabatur is non modo hoc non
perfecit ut non organum vim deprecaretur sed non
implorete sapienter staretque nomen Civitatis: Cru-
ciae inquam infelici, a numero qui nunquam
istam potestatem viderat comparabatur

Suspensio animorum multum a fert voluptatis
in narrationibus. quid deinde? quid ceteris?
sustum fortassis aut praedam expectatis aliquam

nobilitate usquequaque eadem quae se in metu
belli quis Locy fusandi potest esse expectabile
facimus quam vultis improbum vincam tamen
expectationem omnium

Exclamationes et admirationes in sum quae
um illustrant narrationes (ic. Septima verina o-
nomena Dula Libertatis o Tui eximium nostrae
Civitatis o Lex porcia, Legesque Semproniae
o graviter desiderata et aliquando reddita plebi
Romanae Tribunitia potestas

IV amplificat multum narrationes Comm-
unicatio (ic. 7 verina. Si tu apud perlas-
aut in extrema india deperchens versus ad supli-
cium ducere quid aliud clamitares in hunc
Civem esse romanum et si tibi ignoto apud igno-
tos barbaros apud homines in extremis aliove
ultimis gentibus potitos nobille et illustre apud
omnes nomen tua Civitatis profuerit ille-
quisquis erat quem tu in Crucem rapiebas qui
tibi esset ignotus cum Civem se romanum
esse dices apud te proctorem si non fugiam
re moram quidem mortis mentione a quo
obspatione Civitatis atque potuit

multa alia figura possunt scite intereri
dum res narrantur

Articulus IV.

De Virtutibus Narrationis.

Non omnibus suis partibus absoluta et narra-
tio cui nec perspicuitas nec breuitas neque huius-
modi neque probabilitas adest quae sunt eius vir-
tutes quatuor

1. Sit probabilis narratio si nihil contra
decorum dixerit orator sed personas convenientes
his quae persuadere intendit contulerit audire
horatii. monitum in arte poetica

qui dicit patriae quae debeat et quod amicis

quo sit amore patriam quo frater amandus

quod sit Conscripti, quod iudicis officium ^{et hostes} quo

partes in bellum mitti dicit ille profecto

reddere personae scit convenientia cuique

hinc si suam acutatus orator ostendat patriam
cupidum filio egerentem, haec enim vitia infla-
em. Cadunt immo et fictis narrationibus decori
ratio adhibeat. idem vult horatius

ficta voluptaty caute sint proxima verij
 nec quodcumque volet poscat tibi fabula credi.

2 Studiose distinguatur narratio enlilituta rebus
 locis temporibus Causis; quod omnia poni debent ini-
 tio Cum ex his tota res narretur

Ingeniose olim aristoteles dixit si queratur qual
 em placentem esse oportet nec duram nec mollem
 responderem Sed bonam itas narratio, non longa
 nec brevis esse debet Sed bona. tamen est sub
 narratione breuitas

1 fit brevis si nec plura nec pauciora
 dicatij quam res postulet Consultate Iudicium nec
 promitte quod taceri potest nec recudite quod
 dici debet

2 utimini diuisione et partitione Leuandi
 tadii causa (C. pro quinto ostendam primam
 causam non fuisse Cur a pretore postularet, ut bona
 publici quintii possideret; Deinde ex edicto te
 possidere non potuisset postremo non possidit
 suauitas maximam tenet in narratione par-
 tem, et ^{oam} assequi potest. orator

1 Si sit in ea varietas nec semper eodem
 tenore decurrit

2 infante vocis pro finitij suauem reddunt

narrationem conclamationem et ad arma illos omnes
ad praedia Confugere tutari mania Stationes
obire aggerem vineas construere excitare.

3 figurae illustrent et suavem faciunt narra-
tionem Colloquia Suspensionibus Perlocutioni-
bus &

4 admirationes adest narrationi Suavitas locum
magna nova inaudita dicit orator

5 inopinati verum eventus fortunae Com-
mutationes variae insperata Commoda vel incon-
moda feliciter expressa, plena sunt Suavitate in
narrationibus.

6 metus, Suspiciones desideria Dolores,
Laetitia, Disimulationes, mores hominum et affe-
ctiones non mediocrem afferunt narrationibus Inven-
ditatem.

perspicua tandem fit narratio si vestibus
vitalibus non obsoletis stamine et si fugiatibus quae
cumque obscuritatem facere possunt videtur ab-
solutae narrationis exemplum in Septimas vesina
no. 168 ubi omnia fere praecpta a nobis Superioribus
allata reperiantur.

Caveo ne in narrationibus excurratis Longius et
inepte proponatis rem probandam vel ille postuleris

apud martialem L. 6. epigramate 19 nonde
 non de vi neque (sede nec veneno
 sed lis est mihi de tribus Capellis
 vicini queror has abesse furto
 hoc Iudex sibi postulat probari
 tu Cannas myrtilaticumque bellum,
 et Scyles anariosque multosque
 et perquisia prunici furoris
 magna voce sonas, manaque tota
 Iam dico postume de tribus Capellis

caput IV.

De confirmatione et confutatione.

articulus I.

De confirmatione et de eius ordine seruando.

Tanti est momenti Confirmatio ut illa nunquam
 uam Cavere possit ac debeat oratio: quippe necesse
 omnes eloquentie et quasi vitam oratorum contra
 et simul cum Confutatione cum inquit
 ad herm. L. 2. n. 18 adjuvmenta nostra expotulimus

Contrariaque dissolverimus, absolute nimirum a
munus oratorij Confecerimus

Confirmatio est oratio qua nostras argumental
iones probationesue. Cum alternatione, hoc est cum
instantia vocis et vultus exponimus quoniam
plerique adeo trepide dicunt ut res etiam vera
vix credentur esse veritabilis

huc ordo servandus est in Confirma
tione ut plerumque, qui prior, suam
sententiam prius suam sententiam argumentis probat; de
inde alienam impugnat et argumenta qua contra se fieri
possunt dissolvit. qui vero posterior confutat primum, atque
ne ad argumenta allata pro contraria sententia
respondet deinde suam confirmat qui confirmat
firmiora argumenta initio et in fine ponenda
sunt imbecilliora in medio. Si confutat, infirmio
ra initio et in fine dissolvendo, firmiora in
medio

Articulus II
De Definitione & Modis
Confutationis

Maximo artificio indiget Confutatio et vix in qua
in bonis defensor aliquid suum nisi qui eloquen
tissimus.

Confutatio est Contrariarum argumentationum
Resolutio aut certe pars orationis quae in aduers
ariorum argumentis singulis eluendis infringendis
isque occupatur.

Modos hos Confutandi tradit Cicero aut
Fotum est negandum quod in argumentatione
aduersarij Sumptis s. fictum aut factum
esse potest dicere aut redarguenda ea, quae pro
verisimilibus Sumpta sunt. primum dubia &
sumpta esse pro Certis: Deinde etiam in respiciat
falsis eadem potest dici tum ex his quae sum
pterint non esse quae velint accedere eadem
opporlet ad Singula, sic universa frange
ntur. Commemoranda sunt etiam exempla.

quibus simili in disputatione (credendum
non h[ic] Conquerenda Condicio Communis
periculi) et ingenij hominum Criminatorum
ut ex pot[est]ate dicta innocentiam

ut facile pot[est] h[ic] et Confirmare et Con-
firmare, causa Contributionem debet Cognoscere.

Itaque vel Constitutio est Causa humana
ad quam omnia rationis argumenta referuntur
in tres formas dividitur Itaque Conje-
cturalem Legitimam Juridicalem tria enim
sunt quae in omni disputatione quaeruntur, an
sit quid sit quale sit. an sit: v.g. fecerit re-
clodius miloni. Sit esse interfecit ajax ably-
ce. quid sit: v.g. sit res sacrilegium an tem-
plare factum, si res sacra a loco privato
ablata sit quale sit factum an inultum
v. gr. Iure ne Orestes occiderit matrem
an injuria

Articulus III De Statu Conjecturali

Conjecturalis Status est, Cum Conjecturoy
 rerum quæritur v.g. quidam simul in
 tabernam dixerunt in Senati una de se
 buerunt Carago unum eorum quem gra
 dem pecuniam secum adferre deprehendes
 at gladio alterius interfecit pecuniam abste
 lit gladium in vaginam recondidit ille cui
 is gladio homine occubus erat Summo
 Maner gladium et cetera que secum attuler
 at salutis totus profectus est mello post
 Carago clamabat hominem occubus et cum
 quibusdam dixerunt eum qui ante exstiterat
 Consequens atque comprehendi gladium
 e vagina educit, reperit Conventum peregrinoy
 Cady autem hanc Causa Conjecturalis
 est quoniam factum negatus et Conjecturoy

mudly verily, requiruntur et.

Conjectura vel tales a persona, res causa
Locus, modo, materia, tempore, aetate,
facultate, persona

persona triplex est. Loquentis, au-
dientis, aduersarii spectanda etiam in per-
sona nomen, natura, educatio, fortuna,
affectio animi, habitus corporis, honorum,
Consilia ad naturam referuntur, sexus,
natio, patria, aetas

ex huius locis Conjecturae vel materiae
Captabimus qua res nos defendemus vel
aduersarios aculabimus exemplo id demonstratur
ad huius modum se defendere Catullinas potest
a persona sua ea sua nobilitates usque pres-
entibus, Iudices et talia de se sine lesibus
suspiciari non debent a persona audientis nam
sua prudentia Iudices, est eam potestatem
talius hominibus non concedere, nec fictis
argumentis nobiles homines circumueniant ab
aduersariis persona alque idcirco expellendus
Cicero, quod mihi semper inimicus infestus
nobilitati fuerit ab re: non enim huius helius

Suspicionem hinc testibus a quo base debet
 a loco praesertim in hac republica in qua
 sanctissime Leges summo studio semper con-
 servatae sunt a Causa: dico etiam magis
 Causa expellenda, ne si factis argumentis
 Quae dabitur, multos nostrum, tu novi homi-
 nes invadere conentur. a tempore: his praeser-
 tim temporibus quibus et ignobilium animi in-
 obilitatem sunt accendi. caeterum Licentias
 vitantur, et nemo falsa Crimina non cogit
 et.

Articulus IV De Statu Legitimo

Contributio Legitima est Cum ex Legibus
 et scriptis aliqua Controversia nascitur:
 dicitur est quod deponere e legibus oriatur.
 ea dea partibus absoluit: scriptis
 et sententia, Contrariis legibus, ambiguo de
 sententia translatione, ratiocinatione.
 ex scriptis, et sententia Controversia
 nascitur cum inter litigantes unus scriptis,
 alter scriptis sententia nititur: v.g. in
 philippica Cicerone probo Statuam debere
 sermo huiusmodi qui legibus mihis adenturum

in legatione mortuus erat. Lex legationis ferro
interempti Italianam decernebat, hunc honorem
Cicero volebat seruis huiusmodi decerni quinon
ferro sed legationis labore occubuisse.

ex contrariis legibus, quando altera lex
iubet, aut permittit, altera vetat quicquam fieri
hoc est. Cum accusator et defensor huiusmodi
que legem habet, qua scilicet iudicatur.

ex ambiguo, cum scriptum duos aut plures
res significat. v. g. pater familiae amico-
taurum legavit, post mortem eius amicus, sed sua
nomine taurum petiit. haeres se bonum debere
dicit.

ex definitione, cum controversia est, quo
nomine appellatur. v. g. quidam furtivus est
rem sacram in adibus privati. accusator
sacrilegium esse affirmat. res simplex
tamen quod ignoravit rem esse sacram hinc
definiri debent sacrilegium, et simplex
suum.

in translatione seu transmutatione
sua consistit, quod ab alio accusari debere
dicimus. aut non solum accusari debere dicimus
aut non nos sed alios. aut non apud nos

Judicij de apud illos: non hac lege, sed illa: non hoc crimine, sed illo: non hac pena sed illa non hoc modo, non hoc loco, non hoc querente, aut agente, sed alio.

ex ratiocinatione. Contra ista constat cum res sine propria lege venit in iudicium, que tamen ab aliis legibus similitudinem quandam accipit v.g. furtivam damnamque affertur ut Cruci sed triplo fure delictus repetitur ad triplicium.

Articulus v

De Statu Iudiciali

Iudicij Constitutio est cum iure an ius iura factum aliquid hi. quod ius. in hac reus aut factus quispiam fecit. le. quod arbitrium hi aut non illud ad iudicium hoc absolutam nominamus.

absoluta iudicialis Constitutio cum re aliquid factum esse dicimus: v.g. quidam abire. filiam vult quod philosophus operam dedit filii le. velle ad facere ad ad iudicium est, in qua cum reus rem pectet iurpem facit. Constitutio, re

ad hunc pla extraneum bene factum dependit
 huius partes quatuor hinc Criminy Concessio
 Relatio, remissio, Comparatio

Concessio est, cum reus petit sibi ignoscere
 huius partes duae purgatio eius et deprecatio pur-
 gatio est, nequam qui accusatus non factum
 ipsum de voluntate defendentibus ea habet partes
 tres imprudentiam eorum necessitudinem impo-
 rudentiam dicitur, cum scias se aliquis reus re-
 gati v. g. lege Cornelia de Siciariis punitur
 qui occiderit hominem. quidam dum acribus reus
 indiciatur, multa sagitta hominem in visgul-
 tis dormientem interfecit quae imprudentiam
 te exultat. Causa, et, cum demonstramus ali-
 quam fortunam vni voluntati obstitit: aliquis
 pecuniam certo die pariter solvere, promittit,
 adjecta para, nisi tunc soluta fuerit. hoc si
 profectus est domo tempore, quod videtur, sed
 ad eam profectorem futurum advenit, dem-
 peratibus ad Constantinianum non venit
 orientis te per Calum, aut fortunam, necessitudinem
 est, cum vi quadam reus id quod fecit,
 faulter te ait: v. g. Sex est apud Aegyptios, ut
 hanc rotata in potum navi deprecanda

fit publicetur magna exortate, vis ven
torum multis nobis Romanam in partem nam
caegit. Deprecatio est. Cum de peccatis Consulibus
Confitebatur tamen peti sibi ius dicit.

Relatio Crimini est. Cum aliquis vel
aliorum peccatis Coactus fuerit dicimus v. g. In
hostibus occidit tribus hostibus et duobus amictu
tribus domum se victor recepit. is animam et
suum de fratre morte non laborantem
spont. autem nomen appellentem eundem, qui
vires ex hostibus fuerat, indignus e patris virginem
occidit, ut se Coactus esse iniquitate honoris quod
illa hostium mortem lugebat fratrem negligebat.
Denique se et populum romanum videri moleste
ferebat.

Remotio Crimini est. Cum culpam rejicim
us in hominem v. g. Si occideris is, qui Consulatum
Julianum Severum Sulpitium Severum hominem
occidit, vel in rem v. g. pater familias mortem
suo donavit libertatem ea conditione, ut mortem
poneret legem Statuam in foro. cum mortuus esset
pater familias servus pro re Statuam voluit, sed
plebiscitum erat, nulli potest poni Statuam nisi con
sente plebis servus liberum esse se affirmat et
quod Statuam non potuerit eam culpam invenire
hoc est in plebiscitum rejicit.

Comparatio Criminis est cum dicitur necesse
 fuisse alterutrum facere, et id quod fecimus utriusque
 esse. v. g. patris abicere a Jugiter inclutus, cum
 fugere non posset, Cum Jugiter in colloquutionem
 venit ita dicitur, et impedimenta reliquerit, exiit
 un sub Jugo educeret; totusque dicitur exire. hic
 impedimentis ~~non~~ educere, quam tunc beam
 impedimentis exiitum quoque pergere
 ad obsequia. hic rationem afferit a defensore
 ad expellendum crimen quod incum Confessus
 firmamentum vero ad accusatore ad probandum
 Crimen, hinc nati necesse est Judicationem
 operatur confirmatio et Confutatio amplifi-
 catione figurata

Caput v De Peroratione

Articulus 1 De definitione et maneribus perorationis

Diligentis est oratoris nihil in peroratione negligere
 esse sed omnes animarum ~~motus~~ adhibere, quod quod
 tunc dicuntur mentibus auditorum adhaerere et res
 plerumque ab exitu et fine probentur.

definitiva Cic. I. De Inu. exitus et determinatio
 totius orationis alij conclusio et mortuum ~~leues~~, unde

hac part Concitat, flectit vincit, cogit, libet flere, ut
videres cum libet, ad iram inflammat, vehementer in
calos temperat, tandem omnibus eloquentia armis
pregnat. peroratio

Duplex est perorationis munus. enumerare et
amplificare enumeratio est recapitulatio proximorum
argumentorum quibus uti sumus. Itaque hic orator se
veluti pictor in exigua tabella totum robur orationis
representat. et hoc duabus de causis, memoria scilicet
retrahenda causa aut causa confirmanda gratia quibus
coactis in unum firmamentis coram vobis futura majoris
est perorationem cui pro lege manet. quae videtur,
an non dubitandum vobis sit omni studio ad id bellum
incumbere, in quo gloria nominis vestri, salutis locorum,
republicae maximae fortunae plurimorum civium cum
cum et bellum ita retatarum sit, ut neque non
trandum: et cum ei imperatorem proficere possitis
in quo sit eximia belli licentia, singulari vestri
clarissima auctoritas egregia fortuna dubitabili.

De
amplificare autem et redire perorationem
affectum plenam varia est autem pro variis causis
amplificatio perorationis affectum plena -

In demonstrativis si laudes Conatibus amorem
Congratulationem admirationem amulacionem si vitupe-
ras ad iram incedam Complentum

In deliberativis si suades rem exaltabis seu ex-
plenda cupiditatis seu vitanda injuria Peruadecum
rem se periculi magnitudine In ius in iudicibus
defendet exaltabis amorem et Conuulacionem si au-
labi ad iram inuidiam indignationem aemo melius
periorat quam Cicero in eloque Contulit Cicero in

Cum eo Cicero secundo de oratore triplex
historia dicendi facultatis una Conuulacionem homi-
num et haec Conuulacionem orationis debet habere
dium, altera facendum et acumen adhibere debet
narratio et Confirmatio, tertia Conuulacionem et
rem requirat peroratio opere pretium ducimus
etiam exaltandum precepta peroratori habere, qu-
orum in eloquentia liboni frequens et Politi

Caput vi

De animi affectibus

Articulus primus

De definitione et Divisione affectuum

viget maxime in Conatibus affectibus eloquentia et

maximas per illos reportat triumphos nunquam enim
 Ceteris hominum tenet orator nec mentis allia qui
 non affectuum, qualli ventorum habentis caveo
 nesit aut restringens. Unde ait Cicerone omnes animi
 orum motus quos hominum generi natura tribuit
 pariter permittendi, quod omnis vis, ratione dicendi
 in eorum qui audiverint mentibus aut sedantibus aut exeat
 andis, exprimenda est. primo de oratore et dicitur
 augustinus de doctrina christiana Capite decimo
 tertio probet orator inquit, ut instruat, delectet, et
 terreat moveat et vincat

Unde multum miror anonnullis probem
 si hunc de affectibus tractatum cum in his proles
 tim. Constat eloquentiae regnum huiusmodi
 diferat Rhetorica a dialectica quae utriusque Communis
 est argumentis et locis petiti probare at cum tua
 virtutes moveat sedis est rhetoricae.

Aristoteles Secundo rhetoricorum Capite pri
 mo Definit affectus quorum vis sic auditorum, ani
 mi voluntatesque mutantur, ut aliud quam antea
 vobis propriis, iudicium ferant, ex quibus spes
 dolo et voluptas consequantur.

alii dicunt affectus esse animi sententiam
 exaltationem rei bonae vel male opinionem vel
 commotionem unde Constat eorum obiectum esse vel
 bonum quod laetationem vel malum quod tristemus.
 Stoici quatuor tantum assignabant affectus

gaudium tristitiam spem et metum alii dicitur potius
 omnium facultates atque potentias appetitum scilicet
 concupiscibilem, et irascibilem affectibus tribuunt app
 etibus concupiscibilibus sex habet affectus, quibus amor
 odium, desiderium, fuga, gaudium, dolor: irascibili
 vero sex etiam qui sic appellantur spes, despectus
 timor, ira lenitas audacia, timor.

principium est huius divisionis ratio nam cupiditas
 vel irascibili quodcumque modo inclinatur in bonum unde
 amor: vel in illud vehementer festinat scilicet ex quo
 desiderium erascitur: vel in eo tam presenti, tamque
 facto acquiescit, unde gaudium oritur: quibus ali
 tres affectus opponuntur: vel enim eadem cupiditas
 avertitur a malo et statim odium amoris conti
 arium animum subvertit quod malum si ab illo
 graviter delectatur ac refugit unde fuga si prosequi
 malum sit dolore contrahitur unde tristitia
 vel dolor erumpit.

Irascibilis appetitus bonum malumve arduum
 et difficile intrinsecus: si contra malum preter
 malo conlucit impetu dicitur ira ad illud deper
 endum vel insulatores primum impetum fren
 at atque moderatur ex quo lenitas vel mansue
 tudo vel malum subitum agreditur si vincit
 impetus potius ex quo audacia, non idem vehementer

Refugit a quo timor vel ad bonum futurum
aspicit ac tendit si consequi se posse sperat, unde
spes. vel ab eodem exaudit, ex quo desperatio

Articulus II

De Preceptis p[ri]ncipalibus ad motus

primum preceptum est ne ubique motus ex
sp[er]antibus quorum est in reoracione locus maxime
prop[ri]us

II non temere motus sunt excitandi quod enim
magis ridiculum quam in Comedia tragediam
excitare aut in vili causa althores eloquentia
flores advocare. respicienda temporis materia
est et ad eius dignitatem atque rationem motus
excitandi

III moneri debet orator ut moveat auditorem
fieri enim nequaquam potest ut odium
moveat qui blandientes vultu ac tribus
melioribus amorem pre se fert: aut huadeat
ille severitatem Cuius molles animi affectus
Contraria efficere videntur.

IV motus in Coactis non est deferendus in
hoc modo multi peccant qui vim motusigno
rantes incoactis quidem felicitas, sed ad alia

Habitu precipitatione quadam anxia festinantes
vini ongem orationis increment.

V. Seruendum est oculis et auribus quorum
alterum gestu vultuque atque oris Comprobatione
tum etiam Calamitatum expositione Consequi
mur: si aculearetur filius cuiusdam Civis davi-
dini: Sordidus pater matryne ex filio periculo.
Coluchrimans pater deprecans Civis partem
etula lachryma descissa vultu atque ad genas
Judicium oculis exponeretur. alterum inflexione
atque moderatone vocis aucupamus, ut flenti-
non nunquam simili orator videnti non nunquam
aliqui appareat.

VI. Adhibeat orator figuram et ornamenta do-
quentia ad movendum.

Caput VII

De amore

Articulus primus

De Divisione et Definitione

amoris

Amor est primus inter affectus et princeps mo-
tum omnium.

est vulgo triplex naturalis rationalis Concupiscen-
 tia naturalis duplex est generalis et specialis generalis
 concenit etiam rebus omnibus etiam sensu saven-
 tibus, quos quidam amoris nexu ligat (Caudianus)
 et sapores huius ardor agit Ferrum tenetur
 illecebris, virgido regnant in marmore flama
 specialis est Cautamum erga effectus et est inanimar
 tibus erga prolem in parentibus erga liberos

Rationalis et animae seu voluntatis in pector-
 am vel in rem bonam et bona in se esse intelligitur.
 quales sunt personae iustae imperantes benefice de-
 veni virtus scientia pulchritudo: et cetera quae hono-
 raty specielem habent.

Concupiscen-
 tia amor est quod amamus aliquid quod
 bonum nobis esse putamus, ut pecuniam, ludos, et
 cetera huiusmodi quae etiam non bonam quae nobis uti-
 ly est.

Articulus II

De excitando Reprimendo

amore

De amore naturali generali huc non agitur. Spe-
 cialis excitari potest si innoxius est in iocum magis
 que vero ratione cautebus aut innoxius dicitur
 carita generalis amor naturalis personae
 hinc virtutibus et dotibus hinc animi hinc corporis
 ergo omnes virtutes quodlibet Cardinalis iustitia

Temperantia, sobrietas, prudentia excitant amorem
 illa etiam quae ex his oriuntur non honestas seu
 probitas, modestia, Comitus morum et affabilitas, ino-
 centia, vita famae integritas, Coniunctio, humanitas,
 gratia accepti benefici, honesta beneficatio facilius
 obtinuit injuriam omnia haec amorem Coniungunt
 bona etiam intellectu multum valent ad Coni-
 tandum amorem ut sunt artes et scientiae dotes etiam
 Corporis ut sunt venustas, modestia frontis, vultus, leu-
 ad, robur, exaltationes etc. item bona fortuna et huius-
 iusmodi, nobilitas etc. si his non superbrat, non indolescat, si
 liberos, si magnificus, si munificus.

Causae generativae amoris vix sunt haec nampe si otia
 sunt orator, rei dignitatem, nobilitatem, splendorem ex-
 celentiam illamque religioni, rei publicae, genti, familiae
 cui gloriam edo. Causae ge-

Causae generativae amoris seu Coniugivales sunt
 delectatio et utilitas. hinc videtur videndum quae sint
 apud quos agit, voluptates et utilitates Capiantur.

reprimatur amor si ostendat orator vitium et
 deformitatem rei amatae, amoris improbi in famelicum,
 si suspitione impieat amanti aut pestifera, aut
 doli, aut frigoris animi, aut injuria profunda
 ab eo quod ^{con-} dicitur est enim propter amor ad suspicio-
 nem si addeat amantem ad desperationem rei
 optata consequenda. Si ostendat, nihil utilitatis aut
 succunditatis esse de amari plurimum ac molestia

in amore

his modis et hac ratione exaltatur amor et reprimatur

Capitulum VIII

De odio

Articulus primus

De natura odii

hic affectus dominatur in bellis. Deinde generes et victoriae illius usus faciles consequuntur.

Multiplex est odium melancolicum femininum naturale humanum melancolicum ortus ex atra bile redundancia nec aliter quam eius evacuationes sanatur. femininum est rabies quadam nocendi cupiditas quales est in feris quae sunt etiam in ipse cadavera et regnum metas naturales ex arcana quadam antipathia ortus quales sunt in inter hypanos et gallos humano more modoque concipitur et sanatur de hoc est quod theophrastus cetera enim ad theophrastum non pertinent

humanum vero odium est amoris oppositum ut enim amor est motus animi quo fertur in

bonum quatenus bonum et sic odium affectus est
animi quia les avertit ab eo quod malum est
vel certe est binatum malum

Articulus 11 De odio concitando et Remitendo

proponamus *Primo* omnia que possunt concitare odium
odium concitabitur ratio si representet, et laesit illata
sive bonis animi sive corporis aut fortune donec audi-
torum

Secundo si calumniae artifices aperiat quos vehementer
suis odimus quia huiusmodi laudes et hoc fit ab
persona Sacerdotis species, a persona Saepe dignitates, a
Comparatione improbitatis ab injuriarum frequentata depre-
ssione ab exclamatione ab apostrophe.

tertio si a vestro ostendat vicia, quae vehementer
excitant odium, et sunt haec praecipua Libido avaritia
et impudentia ad facinus Iustitia, superbia, crudelitas, au-
aritia, ingrati animi labes, nimia potentia et impietas. Le-
giles Prae in his sublimem.

Cicero in I verina. nondubito quin tametsi nullus
in te humanitatis Sensus nulla valido unquam fuit
religionis nunc tamen in metu periculoque tuo, tuo
vix tibi seclerum veritas in mentem potest nos nulla
tibi spes salutis Commoda obtineri? num recordaris

in deo immortalis quam impiis, quam selevat, quam
 nefarius fuerit? apollinem tridactylum profanare auctoritate
 illius in templo tam antiquo tam sancto tam religi-
 oso manus impias ac sacrilegas afferre sonatus? tanta
 eius auctoritas religio, et est, et semper fuit et respecta
 quidem cum bellum toti greciae eius hominibus quere
 indixissent, qui quod condentur aut violare, aut ab-
 ingere. hoc tu fanum depopulari homine ineptissi-
 me, atque amentissimas audebas? fuit illa cupiditas
 tanta quae tantam extingueret religionem. hic qui
 tandem istius animus est nunc in recognitione
 scelerum suorum cum ego ipse in commemorat-
 ione eorum, non solum animo commoveat verum
 etiam corpore perhorrescat. videte reliquos.

Odium inflammabilis quod susceperunt aliquando
 Remittere, difficile mune. sed si oratio velit illud
 se dare, et emollire, proponat lacrimas, preces et
 lacrimas rebebeat. incombusta eius naribus ostendit
 hominem sordibus inquinatum potius esse commu-
 natione quam odio dignum, utatur etiam pietate
 et amentia fortuna illius, qui erat odio dignus

Caput nonum

De desiderio

Articulus vnicus De

Natura desiderii et De eius
 exprimendi et Reprimendi
 Ratione

Ex amore nascitur desiderium, quod est quidam

192
appetitus boni delectabilis absentis, veri, vel quod tale
esse putatur: vel est Cyndus diuitiarum, ambitio honorum
libido voluptatum, &c.

Orator exprobat oportet ut disponat animos audi-
torum ad alicuius rei desiderium. Commemorationem lau-
dis et gloriae rei quam proponit desiderandam. honest-
atem rei ostendat etiam cuius humana vi est quaedam
visus bonos. Spem erigat in primis ut desiderium boni
excitet. Calarem hortatur. Cetero ad vitam huius Contem-
tionem et desiderium laudis, a spe immortalitatis pro-
marcello nec vero haec vita huius dicenda est, quae Corpore
re, et Spiritu Continetur illa, inquam, illa est vita
tua, Calar, quae vegetabit memoriae saeculorum omni-
um quam posteritas alet, quam ipsa aeternitas sem-
per infuebitur. huc tu inservias, huc te ostendes
oportet.

Undem illa omnia quae possunt excipere amorem
excitant et desiderium. ^{Amore} enim hauritur
ab amore distinguunt, quod vehementiori quida-
modo meam nam animus volentique rapiar
fuit, quam amore huius Jam ante dignam esse Cogn-
overit.

ut paucis repraesentemus desiderium Contemere multa
ntum anoi cum sit appetitus boni futuri et absentis
si probetur haberi non potest, aut non vult, aut
non nisi difficulter illud ponam partem distinguunt.
stat etiam narratio omnis desiderii memoratorum.

Caput Decimum

De fuga

Articulus unicus

De Fuga Natura et motibus

fuga ex odio nata tendit in malum Insuper an
 malo recedere fugiendo detestando conatur. Insuper
 defunctus avertit a malo abente. seu vero seu
 quod verum esse putatur sic anaxiy avertit
 paupertatem quia malum esse putat latere diuitiis
 hanc fugam conatur orator si otten
 dat quam sit bonum delectabile vel utile quod de
 deat quamquam durum sit co carere. Perinde
 un videtur fugam de decoro exaggerat Cic pro lege
 manilia

Caput XI

De gaudio

Articulus unicus

De gaudii natura et de
 eius Concitandi et Reprimendi
 Ratione

Lachrya est medicina quaedam corporis quae natura
 ipsa reficitur adque minimas vitiosa definitur

a Cic. quarta Fuschulana opinio reens bonis
 presentij inque offri rectum esse videtur vel motus
 animi seu Sensus boni presentij quatenus presens est
 Quis effectus est delectatio hoc est tranquillitas animi
 in bono presentij suaviter acquiescentij est enim bonum ut
 esse quasi Lethis fori quo exultantes gaudium ex
 undat quo decrescente decetib.

Gola vultu Concupiscentia Lethis debet esse ut de
 tectet hanc precipue Lethiam Concupiscentia mala for
 tunde in meliorem Concupiscentia in Operatum bonum
 nocentes et intolerantia alicuius rei; pompae Coniij
 oris triumphij parva Libertatis celebratis Dexti
 phis amonitas Locorum florem, gemmorum bes
 tium odoratis; artibus et bona Concupiscentia virtus in
 peralorem saepe desideratur ad pompam et ad Lethi
 hanc excitandam. Salmus Pacatus in Panegyris
 ique quod ego referam pro moribus huius festum Libe
 ritatis natalis occurrat conspicuos vultu nunc tena
 tores reuerentes municipari purpurea flammis in
 reges apicibus sacerdotibus. quod portus visentibus gestis
 coronatos quos oleis undantes placent; acerbis que fu
 nobis auctorem dem.

omnibus est Lethia animi affectus, sed hyperbicus
 est aliquando eius dominatus, et fixum est ut
 erumque eius magnitudo ut ad hyperbicum intolerantiam
 animum eferat. hinc multus modus remissionis de
 licta: si ostendat orator rerum vacillatam equ
 ribus gloriatur aliam, si inconstantiam populi, et
 principis fortunae aequibus bona pendere narret;

si maiorem omni letitia conjunctione reprofenti
H. Claudius Leonardus in vultum docet exemplum
infelicy forlud catum

De nocte elatij quosquam confidere rebus
instabilem e cor ac lubrica numina dicat
illa manus que leptra tibi gestanda parabat
cuius se totiq; submisit ad stula supplex
nobilitat, inhumata dicit miserique recurras
Corpore feralem quatum post fata perosile
abijciat nequij vinidum sublati secundi
Colla gessat. triciq; calcandis spargitur; ecce
nucij postul auct; Sacten qui postholl orbem
cuiquid leturij inops et pulvere. raro
per partes legitur. nunquam totiq; que legatij

Caput XII

De Dolo

Articulus vnicus

De natura et De Concitatione et Minuitione Doloris

Ingeniose Lemystius dicebat. Latium equa pome
theis nonicari fuit fultu non aquas sed
Lachrimis maeritum hinc homini Labor et
dolor. Sic tristitia est atq; animi quo
Contristamus de malo presentij, vel quod poretij

193
prospera celerum nec trachum adnotanda sunt
quamque tunc Lato pes tres infidos triumphos
idem misero fortuna minor jam pondere facti
deposito securus abis: nunc tempora Lata
respectu vacat: spes nunquam implenda rejicit
quod fuerit nunc leve licet.

Caput XIII
De Ira
Articulus vnicus
De Natura irae et quibus
modis Coniitetur ac
Reprimatur

Sine ira laet animus et in officio suo laqueus
voluptatibusque frethos, et blandissimi dardani
anallatur: virum videri negat ex perpetuatis
fulvis quanta tuschulana qui nesciat irasce re
in Campo et aie nullum fortem ede, fatum
in proelis diem pertma et triumphos dignum
nec laesum in potestas magistratum nec in
foss auroaque bonum probatumque oratorem,
qui videlicet acri ad excogitandum ingenio et
magna fessique ad audendum animo orant
Ira definitur ab aucto deles, cupiditas
sua appetitio vultusque cum dolore conuicta,
propter contemptum nostri aut nostrorum

quae hinc vltionij dimulctetur vltione q' per hinc
 g'itur
 exaltatur vna multiplici modo. primo exaspera
 do factum in le quam tupe quam absona quam
 inhumanam, hinc. secundo personae Considerando
 Saltem, et Latentem nocentem. Latet innocentiam
 virtutem, dignitatem. Latenti ingrati animi
 um Superbiam, crudelitatem Re. tertio Comparati
 ones minorum et parium. iuasi enim Solemus
 si peius nobiscum, quam cum alijs agatur: aut si
 ob laudem aut gratiam puniatur, cum alijs paratum
 fuerit, qui operatur peccauerant. quarto effe
 torum enumeraciones quae ab iniuria allatas po
 officium aut profectura hinc et cum vna
 familia liberorum egestas. De decem q' enty opo
 riamq' compenthy. omnino cum offendimus ali
 quem, aut Constantem fuisse aut auctoritatem esse
 volentes nullorum malorum, quae aut perpetui
 quimus, aut perpetui fuerimus, si voborum com
 pot esse potuisset. quinto allatae iniuriae signa
 scilicet obijciendo. de vera nihil est efficiens a
 iam existendam, quam multa eius modi i
 signa crudelitatis, prolesterim h. lugubria sint.
 Sexto Censet orator ne priuato odio, aduectus,
 injuriā atrocitatem exagret qui enim primo
 neve cupit debet alio priuati adii suspitionem
 amolari

Cicero post reditum in senatum in gabiniam
 et pisonem contulles inuehitur. Sed fuerunt
 duo contulles, quorum mentes angustae, humiles
 prauae, oppletae tenebris ac torribus romanis ipsam
 contulles, splendorem illius honoris, magnitudinem
 uicem tanti imperii nec intueri nec sustinere,
 nec capere poterunt. non contulles, sed masea
 toras prouinciarum ac uenditores uelut dignita-
 tis, quorum alter, qui in medio Calpurnii
 post hominum memoriam non contulles sed Labeo
 res non modo deseruerunt in causa praesertim
 publica et contulari se prodiderunt oppugna-
 runt omni auxilio non solum hoc sed etiam
 uelut Calpurni uelut ordinem spectatum esse
 uoluerunt

mitigatur in pluribus modis. primo Consi-
 ones personarum. ceterum pueri, Senes, praesertim
 deo sacra, mulieres item in hanc rem accommo-
 data sunt uel maxime, quia minus ueritatem habent
 et maiores illicebus. Secundo si doceat orator
 cum qui uoluerit potentiorum esse dignum
 non omni ueneratione. tertio si ostendat
 prius illatam esse iniuriam cui irascitur
 quarto ipsa animi demissio nullum ualeat ad
 demouendum iratum facile omnis iniuriosus
 iniuriosus remittitur, quando aduersarium magis
 originali apprehensum uideamus quam quo cum
 affectum frilemus. Sexto Captanda tempo-
 ris ratio. Septima hinc praesens remedium
 est noua octauo propinquit foris animi est

nam vivere.

Caput XIII
De Lenitate seu Mansuetudine
Articulus unus
De Natura et
Consiliatione
Lenitatis

Eundem fere vtrum habet cum amore lenitas quippe excitatam iracundiam extinguit orator ut ad lenitatem et clementiam auditores veniat.

Mansuetudo definitur ab aristotelle. Secundo in metamorphoseos rethoriorum Capite quarto motus ira contrarius

multis ab ira ad mansuetudinem traditur auditor. Complentibus suspensio deponatur quem in materiae ac fomitem esse constat. Secundo culpa ingenie confessa doloreque admitta facit ad mansuetudinem tertio humilitas et hypox animi demissio conatit lenitatem quarto artificio pleni sermonem est illorum commemorare beneficia quos vobis invidiosus ira delinire quinto doceat orator eos a quibus locus est vobis grati oves pones nequiditas quam in mel eregitel

nem ea ratione cessat ira ultionis appetens. —
 Sexto mansuetudo perducitur proposita vera solida
 que gloria que prope percipitur nulla sui victoria
 omnes fere Senitatis excipit unde rationes propositit
 Clodians in epistola quam ad riano scripsit
 atque ad eone tunc produci huc impetui videtur
 exstitit iam pama modum. Concede facienti
 en ad sum et veniam confectis Crimiga, resco.
 manibus hectoris abores ignovet ac illes
 hunc virtus tua digna sequi. Spoliatus amicus
 hunc tormenta necant hic indigne traditus exit
 quid superes damnis que salua pericula vestant
 conthit rabiam piteas, mortisque facultas
 prodesseant sub, ceta fere torquere Leonas
 que strauilla valet ea mouit prostrata nelinquant
 respice quo tanta dignam morte facientem
 hores pteibus nunquam sola probat coluy ondy
 incubuit nunquam celesty flamma salictis,
 nec parui forlices eam metuere tonantij
 hoc Casner pro thure damus mberere tuorum.

Caput xv
 De audacia et metu
 Articulus I.
 De motibus
 audacie

Audacia seu Confidentia est affectus animi
 quo proximam salutem esse Confidemus grauiusque
 malum velut non futurum aut longe remotionem
 complemimus.

Causa confidentia hinc i. experientia malorum
 propria quae qua offusatur animus ad vitanda
 mala i. exempla equalium aut etiam inferiorum
 qui similes casus fortiter fulserunt. 3. subterfuga
 plurima salutis. ut ad bellum gerendum pecuni-
 am, milites arma, machinas comectus non desit
 hostibus vero decet, et magistratum et dignitatem
 obtinendam, favorem et gratiam regis, cuius
 amorem, item opes vires, questionationem nominis
 et famam bonam competitorum venustia et
 potentiam exponendo. ad felicitatem aeternam
 consequendam docti merita christi diuini iustor
 diam bona opera, sacramenta, indulgentias

Multum quoque confert ad vitandi mali
 fiduciam faciendam, Consuetudo bona nullius
 iniuria aut sceleris Consuetudo spes in deo, item si
 nulli sint adversarii: aut si qui sint impoten-
 tes, sint nullius auctoritatis etc.

4. malum elevandum, quantum licet do-
 eandemque semper minus esse incommodi quam
 sibi fingunt timidus sic drubal apud Lucretium
 Decade tertia Libro primo quod aliud alij esse
 crediti quam mortem altitudines. fingite
 altiores montes in terras aliquas Caelum con-
 tineret et inexpugnabile, namque generi
 esse credatis

Deprimitur audacia, augendo metum, propro-
 sito ingenti periculo, et longe majori quam puta-
 tur proposita incredibili Clade, inconstantia for-
 tunc imbecillitate virium tam corporis quam

animi paucitate amicorum eosundem tenuitate
et impotentia

Articulus II De Timoris natura et motibus

Timor quem olim sapientes volutum elemen-
tum dixerunt est affectus animi ex apprehensione
magni mali et imminenti magni incommodi quia
scilicet mala non conturbantur imminenti quia
longinqua pro nunquam venturi habentur. Ita
quod si velit orator metum inculcere periculi
sive mali gravitatem exaggeret et propterea doceat
impendere.

Exagerabit magnitudinem mali primo noscet
personas neque enim omnes eodem modo terren-
turs videat quid quisque amet, tum facile terri-
bit metu amittendi, terreat ambitionem bonorum
laetitia, gratiae principis, aut gradus quem habet
ambitiones, avarum, doceat imminere bonorum dei
terram, voluptarium, amicos, delicias amicum,
parentum, liberorum, honestum verum, honoris,
sceleratum vero terreat metu supplicii, et legum
divinarum humanarumque, inde dei vindictam et
furiarum utricum

2 exponat malum esse privatum, quia priva-
ta magis movent quam communia & exponat
exempla eorundem malorum quae aliis accide-
runt, omnes enim periculi si simili tudine comm-
overi solent.

4 exagere malum per hypochondria hoc est
 res libéralis animi et penes oculos

Docet imminere malum primo considerando
 mala tripliciter esse generis. Sicut enim que mor-
 tem afferunt proprie sibi, ut fulminea inen-
 dia, eluviones, tempestates, ferarum impetus, &
 hostium presentium incursio, &c.

Sunt alia que gravem molestiam et vehe-
 mentem dolorem creare solent: ut ambitione
 parentum, liberorum, amicorum, fortunarum
 item ignominia, carcer, exilium, &c.

Sunt denique malorum antecedentia hy-
 na, ut sunt prosera et prodigia, et hoc aff-
 ectu rubrae doloris et iracundiae facibus, et
 antea de ianua iurare nititur in hercule.
 et hoc actu secundo Sena prima

Saxa iam dudum et flues
 in se feruntur. vindicant bellis suum.
 Defendit omnia. una quod perna dabit.
 effigere terras crederet humanum genus
 se posse; fulmen genitor ab illa gessit.
 Nam iam pernae ius per celum facit
 Specta, et tonantem fulminis exultantem
 mortem quoque ipsam quam putat haurire
 Rix qua de confidentia huius mundi ^{time} sedatur
 timor: hinc nulla alia abesse metus

Caput XVI De Spe et Desperatione Articulus 1. De Spei natura et motibus

Spes est omnis morbi remedium et magna quodam virtute.

Spes est animi affectus quo bonum ablen proposita consequendi via persequimur neque Spei ducimur rei faciendae, quae fieri nequit sed eius quae vel facile vel saltem cum labore fieri posse creditur.

multae sunt Spei Causae. primo bonis quod speratur honestas virtutes, securitas. Secundo argumenta certa, aut quae pro certis habentur ut sunt vires corporis et animi industria prudentia potentia, et auctoritas: amicorum potentiam multitudinem, magnatum gratias, fauor populi, fauor diuinae. tertio experientia propria in aliis difficultatibus paribus aut maioribus quas quis superauit. quarto aduersa rerum incertitas. quinto exempla maiorum. Sexto virtus propria et hereditate. Septimo Legi se exemplum apud Sapienem in vita agitata. Galeacus hoc hinc ad primum notatur ne ferat vanus affectus, et auri fulgor

206
atque argenti quod neque legit neque videtur
in ipsa hostium acie invenimus nostrorum
neque agnoscunt Britanni suam Castellam reced
ab antro galli prorem Libertatem, Deserunt illos
caeteri Germani sanguinem super Whippii relique
rent nec quidquam ultra formidinis vana
castela tenent Colonia inter male passens
et inerte imperantes, egra municipia et discor
dantia

Mirum vero spes rei difficultate Laborum
exiguo fructu Laborij Certi in Certo proonio
si quis honores et vanam gloriam secler
ti spes mater sit furdoribus, magnam fa
vorem populi gratia, forendi beneficij, quo
rum omnium inconsistantiam et instabilem
hibicidij orator

Articulus II De desperationis natura et motibus

Utilis multum est hic motus apud oratores
peractio est animi affectus quo desidemus nostris
viribus, vel ad boni Consequentionem vel ad
mali depulsiionem.

Constat Desesperatio Contrarij spei Capitibus
ut si nulla fiducia sint vel intima si diffica
litas rei exagereetur et certa ruina est et cala
mitas. Exstat autem a roschij Desesperationem ad

obscuro Languntinos, perorans Deditionemque
suadens. Inquit. Libium postquam nec ab
roma nulla vobis spes est nec arma vos aut
manus solis defendant pacem afferere ad vos
rebetarum magis quam agum

minutus desperatio usdam modis quibus
augetur spes et fiducia mali seu periculi dem
cautione rei facilitate fiducia in deo spes
in deo alle potendam. Fortiter monet in
Thyeste lepeca actu testro choro

Vos quibus vobis marij atque terra
Ius dedit regnumq; vitamque vobis
ponit inflatos tumidosque vultus
quidquid a vobis minor extimescit
maior hoc vobis dominus minatur
omnes labores no graviores regnum et
quem dies vidit scipiens hyperbum
hunc dies vidit fugiens spantem.
nemo confidat nimis secundis
nemo desperet meliora. Lupti etc

Caput XVII

De Quibusdam aliis Affectibus

Articulus I.

De Misericordia

Vix plus orator victoriam sperat et in humphum
nisi sum summi imperii naturaeque
visibus sed instructis tuis misericordia affectus
vehemens est. Cum bene inculat non solum
ab arte quam ab ipsis natura quodam impe-
tu misericordia ad dolorem facile reuocatur

et est affectus seu dolor animi ex cogitatione
mali alieni quod tibi vel tuij fieri timeri pot
est.

multij modij excitatur Consideratio primo ab
adjuvanti personae ut si quis sit bello et pace -
Conspiciat si sua virtutis signa habeat et mo
numenta publica. Habetur arbor triumphales -
personae de h. etiam privata signa ut Cicatibus
vulnera pro republica suscepta si Candore morib
us si tunc clemens asabilis pius: ut si tem
pla servavit, religionem sanguinem tuo puta
tus est.

Secundo ab adjuvanti loci ut si quis occidit
hij aut reprobatus in adibus propriis ante deos -
Lares in familij majorum ad hoc pertinet si
inimici adint metus spectatores afflicta fami
lia intulit &c.

tertio ab adjuvanti temporis et aetatis ut si
quis in flore juventutis et medio sublatu -
fuerit opprimatur in decipiente aetate in juve
num videtur ac de vita periclitetur ad tempus
pertinet Conviciam, Spectacula, nuptiae marital
alia Liberosum, Triumphus &c. liquidum
accidit infanti et iniqui &c.

quarto a fine, Considerata licet causa
propter quam quis mala patitur ut si ob tutan
dam patriam fidem amicos.

quinto a modo agendi. ut si quis male hab
eatur si in eius causa non serventur leges nec
construat ordo Iudiciorum si nova questio con
stituta sit de Crimine, Communi. si vir nobilij
virtute claris dignitate pollens iniquus ~

habeatur quam plebeis, aliquis si imperator -
peius quam gregarius miles si latro, ut paricida,
ut haurius &c

Sexto exponendo deploratum familiae
statum certisq; opprobriis dodecy de lempit
erum item ad hoc capit referenda, preclara
maiorum facta, statumq; arcus, triumphales
et triumphi, quam in rem valebit pro
popula parentis aut aliquis e maioribus de
peccanti, recordatione horum in patria
mentorum

Septimo presentia miseris familiae
flenti conjugis, matris, liberorum, prodatum
amicorum

Octavo Comparatione presentis fortunae
Cum priore ostendendo quae sit aduersus utri-
usque status et quam longe latius illi fuerit
in aere cadere cum honore et gloria quam
nunc de salute periclitari. Pro pro fortuna
o fortunam longe depavem marci fortis
diligere potuisset ut potius telij h. galorum
quam per iury intereundum esse. Inga enim
vixit tota virtus, mortis Comes gloria fuerit
num vero qui est dolor, se atque imperii poeny
ad deorum arbitrium hiferet qui aufert
avis hnt aut inuictissimi pariterunt

est hinc misericordia: h. reum calamita
libus. Illy dixerunt orator probaverit quibus
premitur. Ad docet nulla miseratione dignum
est illum qui hircos precibus et lachryis
persuadere contendat. adde quod equitas et
hitha postulat ut malis male eueniat ut

Claudranus in rufinum

appetit hunc laudem rufini parva summatum
absolutaque deos non tam ad aeterna rerum
in istos exultis quos volentibus in altum
est capta gravitate ruant.

Articulus II.

De Indignatione.

Non hic Indignamur ob bona nat
urae quae non sentitur quodpiam in meritis
Confesse sed ob bonas fortunas quae sunt
diuitia opes potentia honores multitudine ami
corum libertorum et huiusmodi similia. Indignat
io est affectus seu dolor percipitur ob res seu
vidas alterius qui illa fortuna Inducatur
indignus.

Multis Capitibus excitatur indignatio
primo si videri prius indignitas, vilitas, turpitudi
infamia quam praesentis vitae status conferatur
Secundo si vilitatem hominis cum
nobilitate vel aliorum dignitate, cuius artes cum
nobilitate conferamus elegans et acutum indigna
tionis exemplum est illud oratoris libro
nono epigramma, Decimo quinto

Demetrius antiquos solibus produere pelles
et mordere duro putra vchisque totum
praerethna lenes defuncti varagrationi
in quibus indignos hic tibi cetera fuit

atque Sabellicus Multi domare parantes
 qui cum Grammaticis Rhetoribusque
 France Luce, Colanuco et deinde Traha
 si dare tutori Calceus esse potest

tertio si exponatur inmerenti prodigalitas
 et profusio in Coniuij, Ludijs, expletorijs Li
 bidinibus. &c.

quarto si cetera vitia atrociora in eo
 inest doceat orator hyperbiam Credulitatem
 in rebus secundis Intolerantiam Quae in vitijs
 atque illud tenebrosissimum tempus inueni
 ty etatis huius paruat Latere. sicut impune
 per me parietes in adolescentia per foderis vici
 nos Compilarij matrem verberarij: patet
 hoc premium tua indignitas ut adolescentia
 furtivitas obscuritate et torribus huius oblegatur
 et de Mitigatur indignatio intinuationes et
 humo artificio quo Iudicium et auditorum
 animi ad bene sentiendum de eo quem defen
 dimus impelluntur quod fit si alterat orator
 illum quem defendimus Comparatle diuicijs et
 honore virtutes sua meritis bonis artibus inge
 nijs virtibus. &c. si probet indolem eius esse
 egregiam si ostendat quanta moderatione re
 utatur in altissima fortuna quam sit mod
 estis in vitijs vestitus quam Comodij moti
 bus quam non hyperbibus non condonatiohy
 non intoleris &c. et contra quam sit misericos

214
clemens beneficis, memor acceptorum ben
eficiorum etc

Articulus III De Invidia

Invidia, seu invidentia motus est acerimus
ut vult Cic. Secundo de oratore numero 209
haud sciam, an acerimus longe sit omnium
motus invidiel, nec minus vitium opus sibi in
ea comprimenda quam in excutanda.

Invidius est dolor quidam animi de pro
spere alicuius, aequali sorte, quam putamus
nostram deprimi dignitatem. qua definitione
tria comprehenduntur prima sort, ut hinc
invidia, dignitates, fauor populi, vel principij
Secundo aequalis seu propter aequalis solet.
enim esse inter pares invidias sic figulus
figulo invidet bestio minutio nostrae digni
tatis causa est invidentia.

Concutatur invidia primo, si doceat
bona imerenti contigit oratori, nulla eius
virtute sed doli, saucorum gratia et
infamia Secundo, si ostendat illum ob
secundam fortunam insolere exiguam autem
esse animi rebus secundis, ita effertur testio
si attulerit in sua arte nihil peritiosum esse
alij imo complures illi antecellere quanto
si probauerit illum aliena laudis esse amul
um, esse oblectatorem, ambitiosum, superbum, etc

Cedatur invidia primo si ostendat
 orator parvi esse animi invidere quoniam
 illi quibus invidetur solent esse meliores
 et virtutis amantes Secundo si proferat
 mala que solent ex invidia enasci, idque
 exemplis confirmet tertio si exponat eum
 cui invidetur, non privata Commoda sed
 publica honoremque patrie que hinc querit
 si atterat eius gloriam eaque bona que
 acquirit, Deberi Laboribus, vigiliis, curis,
 omnino eius meritum, non fortunae aut favore
 et gratiae cuiusquam quantum si demonstret
 non illum abuti bona fortuna sexto si co
 ntra quem alii vulgo sentiunt ostendat
 nihil esse felicitatis in eiusmodi excelsa for
 tuna Longe feliciores esse qui in medio
 versantur. idque probabit exemplis, sent
 entis, etc Septimo si Conferat mala la
 boreque quos quis in Comparanda eius
 modi fortuna pertulit. octavo si osten
 dat difficile esse non invideri in excelsa
 fortuna Cc. in oratione pro flaco nu
 mero 87. o Conditiones omnes ad miny
 strandarum provinciarum, in quibus dilige
 ntia plena si multatum est negligentia
 vituperationum, ubi saevitiae periculo
 sa est liberalitas ingrata, sed no intudi
 obus, attentatio perniciosa, frons omnium
 familiaris, multorum animus iratus et

iracundia oculis blandita aperta videtur
orationem Ciceronis pro fontibus numero 27.
pro cornelio id.

Articulus IV De emulatione

vocat hodie emulationem contentio nem
hominibus stitem est emulatio affectus animi quo
aliam sortem dolamus nobis non contingere
est vel bonus, vel malus, bonus, si virtutem imi-
tatur dolemusque nos non habere virtutes
quas aut majores habebant aut alii potius
malus, si alius felicitatem, gloriam, honorem
divitias quocumque modo per se aut ex se opti-
amus nobis contingere.

Aliud emulatio hic precipue primo
si proponat orator oratorum, parentum, amic-
orum exempla: omnique enim ingenierabem
est nobile istud desiderium contentio nem
est domestica virtutis, secundo si proponat hero-
um, aliorumque virorum egregiorum procella-
facinorosa, peritiam in bella artes et profeciones. ter-
tio si ostendat quendam inde nominis decus
atque quantum fama comparatur: quam
sit excellens ea res, quam contemni intendimus.
parta quantum sit militaris gloria, eloquentia,
religio, pietas, &c. si proponat honorem et
alia premia quae inde referuntur: nam
honos alii artes et optimus quisque gloria divi-
tis.

Cicero pro lexto numero 136 vos adolescentes
atque nobiles estis ad majorum vestrorum emulationem
emulatione et qui ingenio et virtute nobilitatem

notarij Consequi ad eam rationem in qua multi homines non et honore. et gloria honorantur pro laboribus. hoc est una via, multi recte, et laudis et dignitatis, et honori a bonis viris sapientibus et bene natura constitutis laudari et diligenter descriptionem civitatis a majoribus nostris sapientissime constitutam

Totius emulatio. primo si proponat orator Complentum gloriae et laudis tanquam fluxa rei et vanae. Secundo si Comptentat, eos qui gloriam conlectantes diuicias faciem nullique labori parant dum illa consequantur tertio si haec probaverit exemplis virtutum illustrium qui gloriam aiamodi Comptententur.

Articulus v. De pudore et Impudentia.

Homines boni et prudentes erectaque ac si bevalibus ingenij praediti, magis pudore et reverentia decori et infamia melius quam rebus alijs affici solent

Pudor est affectus seu perturbatio animi ex re, quo nomini Labem inferre potest quaeque turpi videri solet.

creatur pudor primo si proponat oral or facti turpitudinem ut si quis ignave se in bello gesserit si non hostes repulerit si exponat temeritates et impudentiam si ceptro brei ingrati animi Labem et caetera animia vitia. si exprobet natura vitia et haqis shyudo

216
sil ingenio, etc. (ic in pisonem in oratione v
post red. in Sen. Cum hoc homine an cum ~
Stipite aetiope Si in foro Constitit nihil (red
res interelles, Sines Sensus, Sines Sapore et lingu
em, tardum, inhumanum, neglectum (apadocan
modo abreptum de grege venetiarum duceres.

Diluitur pudor Si ostendat orator rem quae
exprobatur non adeo turpem et flagitiosam esse imo
etiam commendatione dignam. Si Demosthenes rem
accidit nulla illius culpa, quem defendimus. Si
attulerit multum gloria inde cventurum esse aut cue
risse. Cicero in oratione pro domo obicitur mi
hi meus esse diuitis: Cui ego crimini respondere
sine maxima mea laude non potui quid enim
debeo dicere. peccati me Conscientia profugisse. ab
de quod mihi crimini dabitur non modo peccatum
non erat, sed erat res post homines natos, pulcherima,
Iudicium populi, rectissime. etc.

Impudentia est affectus animi quos quis turpia
et quae existimationem laedunt, facere aut dicere
passus putat, quales illi, qui frontem perfricunt
quique foveo canis oves hominum de se iudicia
despiciunt. v. l. ille apud Horatium Satyra prima
Libro primo

ut quidam memoratur athenis
Sordidus ac dives populi complexere voces
Sae solutus. populi me dicit ab ut mihi plendo
ipse domi, Simile ac numerus complexor in arca

Articulus vi.

De Gratia.

Primum affectum omnium Cicero in suis de oratore libris Cuius tamen utrum in aliorum beneficiis cum amplificandis tum deuandis retineat.

Gratia duo Synegical beneficii: Colato nem gratulam et grati animi certificationem ob beneficium acceptum, priore modo assumpta definitur animi affectus, quo ferimur ad beneficium alii cui opera nostra egentis grati conferendum. posteriori est animi affectus, quo ferimur ad gratias agendas ob beneficium acceptum.

Concedatur gratias ob beneficium acceptum ab his tribus: a persona gratificante; a persona accipiente gratiam, et a re ipsa seu beneficio collato. Adde circumstantias quae beneficium augent. ut si exoptat orator persona indigentis miseriam, metum, contuminationem ob mala presentia aut imminencia quo enim grauior est calamitas eo magis et illustrius beneficium reputatur.

Secundo si beneficii magnitudinem ostendat pro potius circumstantiis temporis, loci modi, sexus etc. Saepi enim factis temporis conditio, ut magis beneficium esse putetur; ut cum quis imminens reipublice aut alicui privati malum, in summo suo discrimine auctat. Si tum cum nulla erat spes euadendi; Si cum omnia essent

impetrata; si enim potentes adestari; si quod
 uncuque charitativum est, restitutus ut ex
 oculi vror, Liberi Gong, Dama Des. finy quoque
 consideratur quia gratia beneficium factum est
 locum etiam oportunitatem rem angel

tertio si personae gratificantis animus exbeat
 ut si non rogata, non coacta, sed utro, sed
 summa sua in patriam charitatis; in quibus in
 nos in aliquem amore, deo vera malorum. Si
 sola non adjuva alienis quibus; si sua non aliena
 authoritate gratiam contulit. item si ex parte
 ut utraque periculo, aut bonorum factura adiecit, si
 illustrius sit, si non beneficii ante divina

ab his Capitibus didoni beneficium comm
 indul gratia Aneas primo Aeneas

o sola infandos troja miserata labores,
 que nos reliquos Danaum totaque muryque
 omnibus exhaustos iam casibus, omnium ingenij
 urbe, domo sociis duc videte reliquas.

Minutus gratia contrariis Capitibus, si
 ostendat orator personam gratificantem non
 tam aliena vel nostra quam causa sua be
 nefecit, puta ad ostentationem, ad prome
 rendum fauorem, ad captandam hereditatem
 etc. item si non sponte sed coacta quasi et
 sapienter rogata beneficium contulit. item si
 non laetante et hilariter, sed morose; si non
 par pari retulit si non ingratoribus casibus
 subvenit; si plus inimicos quam nos fuerit;
 denique si qui beneficium fecit nimis illud
 exegeret, aut factum se fecit.
 secundo si non erat tanta materia personae a

afflictu aut egentij quanta esse putabatur. Si alij
 temporibus plus egerit nec solatum accepit
 tunc si beneficium necel tantum esse
 aut tale quale exigebatur. Si non collatum
 loco et tempore. Si amari ab alijs fieri potuisset
 etiam ab inimicis. Si beneficium manifestio
 destructum sit si vile et abjectum. ut si quis tri
 tam vestem aliam donavit a vermibus et sine
 semivestem ab hys Capitebus. Quod extenuat bene
 ficium. servata vero ab antonio acceptum. Et
 secunda psal. numero IV al beneficio sum vbi
 tuo. quo. quamquam illud ipsum quod commemo
 ras semper pro me tibi malui me tibi debere.
 Confiteri quam cuiquam magis praesenti non
 satis gratias videri. Sed quo beneficio! quod me Bon
 donis non occideris quem ipse victor qui tibi. ut tu
 te glorari solebas detulerat ex latronibus tuis
 principatum saluum esse voluisset. in Italiam
 ire. Iussisset enim tu occideres. fac potuisset. quod
 est aliud beneficium latronum. nisi ut commemo
 rare possent. sed si id te occidit. nisi amantibus
 non ademerit.

Articulus VII.

De Jociis.

Mentitur (v. suaj ingenio ferias permitendas esse
 et Ludo inquit, et Joco vbi illo quidem licet sed licet
 somno et quiete tum cum gravibus et levibus rebus
 satij fecerimus.

multus est Sacerdum et oratorum fructus
 quia dum his conspiciunt oratio, vbi sum iudicibus
 moventur infus affectus aduocant, animum ab intentione
 rerum frequentes auerant. nonnumquam etiam

reficiunt, et ab saetate vel fatigatione molesta reuo-
cant: sed et odium saepe frangunt, atque dicente fab
io Libro Sexto Capite tertio victoriam omnem inter
dum parant.

Quot potest, et debet aliquando orator mouere risum
Cum multa sint illius utilitates, quas enumerat Cicero:
Secundo de oratore numero ducentesimo trigesimo sexto
est plane Oratorum mouere risum vel quod ipsa hila-
ritas benevolentiam conciliat ei res quem exultata
est, vel quod admirantur omnes acumen uno serae in verbis
positum maxime respondentem, nonnumquam etiam dale
centij, vel quod frangit aduersarium, quod impedit, quod
decedit, quod daretur, quod refutat, vel quod ipsum orat
orem positum esse hominem significat quod eruditum
quod vrbatum, maximeque quod tristitiam ad seueritatem
mitigat ad relaxat, ad easque res saepe, quas argumentij
dilect non facile est, loco vique distulit.

Adhibeatur tamen in loco moderatio: nec aculato
rem abici in causa, nec patrum in miserabili locantem
faret Quisquam ait Quartaianus.

Duplex est Iocandi genus, alterum illiberale
petulans, flagitiosum, obscenum, alterum elegans, urba-
num, ingeniosum, facetum: primum Scuriale est et dam-
nandum: Secundum, si tempore et remissa animo fiat
homine libero dignum est. ut in hij proficiat Orator
audiat Ciceronem in Oratore numero 88. illud admon-
emus, inquit, ridiculo sive obscuro Oratorem, ut nec nimij
frequenti nec Scuriale sit; nec sub obscuro neque inimicum;
nec petulanti; nec improbum; nec in calamitatem, neque
inhumanum nec in fatium, neque odii locum vbi ocu-
ret; neque aut sua persona, aut tempore aliorum.
hii enim ad illud indecorum referuntur, vitabilesque
quarta, nec esse tempore fretas sed domo allata, que
plerumque sunt frigida, pariet et amicitij et digni-
tatebus vitabit. insanabile contumelias; tantummodo ad
uestros fiet, nec est tamen semper, nec omnia,

nec omni modo. valeant igitur scuta mimi sarriones
valeant et mordacitate scornata carulatione scurilia
et procaeca, petulantes dicatiles, sales intulsi, nugae
aniles, faceris inuenustae, stultae urbanitatis et frigida
et dicta torrida.

Perornatur ergo in his urbanitas, cum praefertur
eruditam significationem, rusticitas, cum est sermo
ingenue et simplex. venustas, quae est sermo suavis.
Cum lepore et oratione cunctantibus. Sales, qui sunt
quondam oratorum condimentum.

Petuntur Iocum ab apologis, fabulis, verum fic-
tarum narrationibus, historiis, sermone, ab expectatione
morum, vultus, sermonis: ab hyperbolis ab ironia inter
metatirones verborum ab ornamento orationis, bre-
uiter Satyram. Jocus est (vero in veris honore).

Caput XVIII.

De moribus.

Articulus unicus.

De affectibus pertinentibus ad

mores.

Ut orator exulet et reprimat motus debet nosse mo-
res hominum; quique sint ad amorem, ad iram, alio
sive affectus excitandi. mores sunt naturae atque
animi status.

Duplex sunt generum mores: alii sunt singu-
lares, quibus designamus statum uniuscuiusque
personae. alii agnoscuntur difficulte, quia fronte et ver-
bis saepe nulla fides alii generales, quibus certi

generis hominum naturam cynoimus illi sunt dup-
 licij generij: quidam ad naturam; alii ad fortun-
 am spectant qui ad naturam sarkij bifariam
 possunt dividi: sunt enim alii quos naturales aut
 quasi naturales, alii sunt animi ratione et Consto-
 stentij. per mores animi ratione utentij. agnosatur
 natura Status ceteri generij hominum ratione et Consto-
 stentium. quod generis hominum triplex est, politi-
 phi Status politica monarchicum, aristocraticum
 et democraticum. In ista modo dicit orator apud
 triplex istud hominum generis

Apud monarchicum omnia referet ad honorem
 gloriam, custodiamque principis. Comparabit eum cum
 deo, qui unus omnia gubernat. Cum sole, qui omnia
 sustinet. Cum mente, quae diffusa per omnes
 mundi partes, totum istud corpus movet. Subditorum
 fidem obedientiam amoremque commendabit, de.

Apud aristocraticum omnia referet ad con-
 silium prudentiamque Senatuj. docet hinc penetrare
 disciplinam legum. Divitum Civitatis imperii amplitudi-
 nem Commendationem apud gentes, de.

Apud Democraticum difficultudines,
 propterea quod variis motibus agitur populus. referat
 omnia fere ad libertatem. cuiusque utilitatem, qua max-
 ime vulgo ducitur.

Mores naturales aut quasi naturales, sunt
 quibus agnosimus mores secundum naturam: et hinc
 quicquid generij agente, ab etate et sexu ab affe-
 ctibus, et habitibus nascitur.

mores gentij hinc, quos magna quaeque gens
 vulgo habet: quales sunt mores galorum hispano-
 rum, anglorum, de. ac praesertim notandi tibi mores
 populorum, quae erit orator, quoniam ex illa gentij

de qua ducendum habebit incaluerint virtutes in
itaque legibile geographos et singularium gentium
proximas historias auctori genti locus, non modo in quo
natus et educatus, sed ubi degit.

mores etatis sunt, quos singula aetates habere
solent; aliter enim pueri et pueros, aliter viri et sen
es mouentur: contemneret haec omnia sedulus orator.

mores affectuum sunt, quos certum genus homi
num habere solent, pro diuersis affectibus alii enim
sunt magnanimorum, alii sedatorum alii reuerentium
alii impudentium.

mores habituum sunt quos habere solent
pro diuersis habitibus bonis aut malis aliter enim for
ty affectus, aliter ignaui, clemens et crudelis, itaque
videat orator apud quos dicit, quem habitum contra
erint. an sint auari, prodigi, Liberales, rari, et
natores, &c.

mores a fortuna sunt pendentes sunt quibus
agnoscimus hominum naturam in diuersis fortunae
statu Constitutorum et his testatur est quae res
nobilitas, inobilitas, potentia, et impotentia, diuitiae
et paupertas, felicitas et infelicitas. homines aliter ut
plurimum affecti sunt, prout in hoc vel illo forte
nec statu sunt positi.

haec sunt quae haberi vobis tradenda de
Secunda nostra rhetoricae partes Illius de depro
tione oratoriae, deque affectibus: iam veniamus ad elo
quium tertium rhetoricae librum

Liber III.
De Elocutione
Caput I.
Articulus I.
De Definitione
Elocutionis.

Ut artificii parum est. Signa et Lapidis inueniunt
eadem suo ordine collocatas, nisi quae prius alii fuerint
inuenta et inueterem digesta ornata et excolata. Ita pa-
rum conueniens est Orator profectus, qui cum fuerit
in inueniendis solis et in disponendo, prudens curat
elocutionis ornamentis.

Elocutio est pars eloquentiae seu virtutis orat-
oriae, quae idonea uerba magnificaque, et apte senten-
tiae ad inuentionem dispositionemque accommodat

Articulus II.
De Diuisione Elocutionis.

In Libris superioribus curae oratoris inuicimus
quibus alimus, tam non subiciatur minus, imo conuenit
uero omnino inueniendis solis et in disponendo, prudens curat
elocutionis ornamentis.

eloquentiae, prout et quasi indumentum Splendidum
Dicitur et locutio in elegantiam Compositi-
onem et Symmetriam

Elegantia est veluti basis ac fundamentum elo-
cutionis. Consistitque in puritate et perspicuitate verbo-
rum. prout dicimus, Cum Latine, Sermonemque alio
omni vitio removemus, barbarismo et Solatio perspicua
Cum utimur verbis propriis, aut translatis quidem, sed
vilitatis.

Compositio est apta partium orationis struc-
tura. partes haec sunt trij, Litera, Syllabae, voces. Et
structura autem apta fiet si Consonantiam quam-
dam suavem habeat, numerosam et periodicam. porro,
suavis fiet, si vitabilis quaedam vitia oratoris quae in
Colocatione vocum contingere possunt.

Dignitas orationis est ornatus quidam, et velu-
ti Lumen orationem varietate distinguens. Lumen
autem istud accedit ex apta Colocatione verborum
et Sententiarum seu ex tropis et figuris.

primum pars eloquentiae scilicet elegantiae
relativum est grammaticarum officina. quem orator omni-
no cavere debet. tota vero Compositio ratiō cont-
inetur in periodo, de quibus dicendum nobis aliquid
antequam figuras exponamus.

Caput II. De Periodo. Articulus I.

De utilitate Periodi.

Aristoteles Sexto rhetoricorum Capite octavo su-
am illam appellat orationem, quae non infinita

fortius ad periodice deurid est in inspirationi
 bus suis et intervally Despugetur ac rotunda Com
 plexione bene terminalur. quia Sibilis auditorum
 Cum periodi sine Sententia finem ac term
 inum fidel, animo reficitur, acquiescit, et ad
 ad ea quae Subduntur preparat attentionem quae
 in re non mediocriter delectatur.

In quam aristoteli Sententiam scribit
 Cicero testis de Oratore numero 186. ubi Gra
 stus rudem et indoctam. vocat illam sine int
 ervally Loquacitatem perventem et profluentem
 rudem inquam hoc est insuavem insultam, et
 obsonam. indoctam vero, id est non utilem

et Quintilianus L. nono Capite quarto.
 sic dicitur ideo eruditissimo Cuique perhucum
 est valere cum quam plurimum & nimirum (comp
 ditionem periodicum) non ad delectationem modo,
 sed ad motum quoque. animorum. primum quia
 nihil intrare potest in affectum quod in aures
 velut quoddam vestibulo statim offendit: deinde
 quia natura ducimur ad modos.

ex tribus illis eloquentiae magistrij facile
 colligimus resubitem esse Compositiohem periodiceam

Articulus II.

De Natura et partibus periodi.

maximam in modum alliciat attentionem auditorum
 oratio periodice, unde maxima inveniatur oratoris

nitentia; eius naturam et partes. Callendi

Periodus est, ut definitur ab oratore romano.
Oratio in quodam quasi orbe inclusa procurrent.
quoad inquit in singulis perfectis absolute, que
sententia;

Dua hinc periodi: partes membrum et
interim membra est pars periodi perfectam
sententiam definiens, ab oronita tamen abto
dulum reddens sententiam et non exspectabile
quentia auditor et si it fecerit tempore ops
portuno inusum et pars membri imperfecta senta
ut falsi decessi, evare visi sunt.

de oronit fecit explanatque sententiam. Cui de
provincias condularibus. Siquis vestrum expectat
quas sim provincias decreturus, consideret ipse leuam
qui mihi homines, ex provinciis potissimum detrahen
di sunt; nondubitabit quid me sentire conveniat
cum qui mihi sentire nescit bil Cogitarit.

Membratum, ex cum quasi in singulis me
mbry Contestit oratio donec ad plenum perveniat
sententiam Cuius in prisonem numero 56. Cum exting
uebat Senatibus, vendebat auctoritatem huius ordinis
addebat tribuno plebis Consulatum huius rem pub
licam euerterat caput et salutem meam via me
eas provincie

Incidit dicere est, dum incipit distinguitur
oratio. Cuius in prisonem 56. o Scleris! o Labes! De
ex his partibus verid nascuntur periodi
cios que duo membra continent, binabrey dicunt
ur et sunt binabrey. Cuius primo de oratore
numero 31 quid tam est admirabile quam ex un

Infinita multitudine hominum exstare unum
qui id quod omnibus natura sit datur, vel volui
vel cum paucis facere possit

Triumbrum illa est quae tria membra Con
tinet Cicero pro Quinctio numero 16. etenim his
veritate amicitia fide Societas pietas propinqui
tas Colitatio reddebat est ille, qui amicum locum
afinem, fama et fortunam spectare. Conatus est, vanum
se et perfidiosum et impium esse fateatur.

quatuor membris illa est quae quatuor Continet
membra ut. si quantis abundant malis, fatalia fortu
nae bonas, attenta mentis Consideratione respicienda
res: quo majori ducuntur Cura, sollicitudineque,
illa venabiles; eo majori deinceps Comptentia respic
nere.

Articulus III.

De artificio periodi.

Artificium Conficiendo periodi Consistit in nexu
et dispositione, ornataque membrorum, et incisionum
quae ita conveniant: ut earum Complexione tot
um periodi Corpus existat. haec ad artificium Con
ferunt.

Voces quae vim habent explicandi, ne ma
jorem artificiosae periodi, inserunt. Sacrilegium
sonat amplius quam fuit

Splendor verborum est cum non res hu
miles, sed excellentes appellat, ut utique sapienter
cratibus, sed precipue, verborum usum cum res
improbitate. Componat tam ingeniosae,
tamque felicitate, ut eorum plana naturam
afictam, atque expectant hominum oculis

Subjunct.

velutay Oratorij requirit Continua
nisi genij
numerata oratione nihil pulchrius class
nihil Stilo diligentius exco tendum, quanta
et vocum Longarum et Breuium, certis Sy
labarum numeris, et idonea vocum Collocatio,
atque Structura maxime Conseruat ad per
iculi artificium.

Tropi et figurae plurimum afferunt pro
modo ornamentis: vnde eas in duo Loco.

adum vitia et virtutes pendere prolemito
que omnia vnde et excoitationes discuntur, aut
citantur vnde ad Iudicium aurium remitto Cor
iam enim hinc Iudicabitur

Caput III De Tropis Articulus I

De metaphora et metonymia.

Oratorum Eloquentias duplicem fuit orat
or alteram verborum in tropis rerum alteram
in congerendis dilalandisque argumetis

Tropus est mutatio seu vnde a propria
significatione in alienam cum veritate et
delectatione.

quadruplex, vulgo est tropus methap
hora, metonymia, Synecdoche, et ironia

Articulus II De Synecdoche et Ironia

Synecdoche est translatio verbi a propria significatione; ut cum pro toto pars pro parte totum, species pro genere, genus pro specie accipitur; ut in Cicerone bellum partem domus, pro tota de Philippicis Secunda n. 104 accipit o tecta ipsa mures quam diu pax domino benebatur?

Ironia est cum aliud verbi aliud sentitur significatur, cum intentione Jocandi; ut, cum pro ignavis dicitur generosus et strenuus Cicero de Officiis Caput Ceteris, 2 in eundem numero de Officiis bellum magnopere pessimendum; in ista sententia nunc contra has tam preclaras Copias res tam preclaras hic preclaras dixit Ironice.

Quatuor sunt Hyperbolicarum affectiones Cataphora, Metalepsis, Hyperbola, Alegoria.

Catachresis est cum abutimur significatione alienius rei ad aliam significandam et partem vicinam pro matricida

metalepsis est, cum dictio aliud a suo significatione ex his quae ante colliderunt significat. ut, post aliquot annos, pro post aliquot annos ex arboribus, arboribus ex arboribus, annos intelligimus

Hyperbole extenuans et augetis excedit verum, ut, anteire Carthibus antea.

Alegorica est Cum aliud verba aliud sensus ostendunt et Cum magnas Subtilitates semper tales verum omnium neufragium fecit

Multi sunt tropi falso habiti qui ad quatuor proximos referuntur antonomasia ~ onomatopoeia ~ antiphrasis Charientismus enigma, paronymia, &c.

Caput quartum.
De figuris verborum
Articulus primus
De figuris verborum

per additionem
figura est orationis forma, quae a simplici constructione dicendi mutatur in elegantiore ~ nulla habita ratione proprietatis aut translationis verborum.

Duplex est generatim loquendo figurarum genus, dictionis et sententiarum. figurae dictionis seu verborum consistunt in ordine et virtute verborum quae immutata percipiunt de quibus hic paucis, et primo de his quae fiunt per additionem

Epithesis numerus quo idem sonus continetur in eadem sententia repetitur. Co. T. Catell. n. 4. vius, et vius, non ad deponendam sed ad confirmandam audaciam

A nadiploij est reduplicatio et fit cum
ex. fones priorij membri dicto fit pr. cipium
sequentij. ut

Prendes, vos hec faciatij maxima gallo,
gallo, cuius amor tantum mihi faciat in horis.

Ad emphatum valde. nunc etiam aude, in horum
Conspicuum venires, proditor patris? proditor,
inquam patris aude, &c

Hinc quoque refferri potest quoddam
Carminum genij Cuius notitates galli aliquot
ante annos extiteret auctores quod vulgo app
clatur Un Rondeau, demij exemplum ex
veteris poeta huius cui amenissimo

ma foy cest fait de moy (ar itabeau
ma Conjuré de luy faire un rondeau,
ala me mal en une pêne extreme.
quay beste vers, huit en cau cinq en ones?
De luy feroij ausi lot un bateau.

en voila cinq poudant, en un monbeau;
factons en six en invoquant brudeau,
si puis meton pas quelques estrela genes.

ma foy cest fait
Si le pensoij encor de mon tesneau
tixer cinq vers Souvrage seroit beau;
mais cependant le luy didunt l'oxieme,
et li le vout que le fai le dixieme,
en voila brette ad'ites au nicou
ma foy cest fait

Anaphora est numerus quo vox eadem aut longi
in principio auditur, vel in medio, vel membro
non, vel periodo. Cic. pro quinctio numero 82.
quod hæc amentia, quod hæc de festinatio, quod
hæc immaturitas tanta significatio non vim non
scelus, non latrocinium, non denique omnia re
potius, quam Jus, quam officium quam iudicium
sem.

Complexio. Connexum repetitionem et Conues
tionem Complectitur. recte dicitur ambrosius
ma matrem probat eum, hoc est testem, qui
christum operibus Confiteatur. tentatus es
Spiritu auaritia ut possessionem muneris inuad
eres, in defensione vidua Jura temerare, et tamen
Contemplatione Celestium preceptorum, operem
magis ferendam, quam inferendam iniuriam
Judicasti? Testis es Christi. tentatus es Spiritu
Superbia, sed uideris inopem, atque egenum
pias mente Compassus es, humilitatem magis
quam arrogantiam dilexisti Testis es Christi; et
quod est amplius non sermone tantummodo, sed u
speris etiam testimonium prebuiti.

Conuectio est numerus, quo simili dictione
cum longi Sapius in eodem extremos fines
Conuectitur tull. in vat. n. 37 atque etiam illud
ate audire. Cupio quære cum ego Legem de
ambitu tulerim ex S.C. tulerim hoc, ut scilo
rim salutis auspiciis tulerim, salua lege etia
et tuleris tu eam esse legem non paty
epanaleptis est resti. Sententiam inchoantij
eiusdemq; finientij repetitio Cic pro marco n. 17.

Vidimus hanc victoriam proliorem esse per
 minatam gladium vagantem in vobis vacuum vidi
 mus gradatio hinc argumentum est, Cum ad hunc
 non aliquod ascenditur, aut descenditur ad infimum
 in res gradus quosdam. Cuius pro Rose. amens
 n. 75. in vobis Luxuries vocatur ex Luxuria
 existat avaritia necesse est: ex avaritia esump
 at audacia: inde omnia scelera ac maleficia
 a gignuntur.

Synonima seu Communis nominis duo
 verbi est numerus, quo verba eandem habentia
 significationem congregantur. Cuius secundas
 Catiniana numero primo eandem aliquando
 Catiniana facientem audacia, sedus antelant
 em, pestem patris nefaries nohentem ex in
 vobis, vet egreimus vet emimus vet ipsum esse
 dientem vobis, protequi hunc. abili, excellit,
 exiabil, eruit.

Polysyndeton est cum frequentantur
 conjunctiones. Cuius secundo de Oratore tu
 Lucem aspiciere audes tu os intueri, tu in foro
 tu in vobis, tu Civium ex te Conspicere.

Articulus II per Detractionem et per Similitudinem

Synecdoche Latine intellectio Cuius est vobis Com
 muni vox subauditur de vobis Cuius Secundo
 nullus, Sicut nisi deteg. intelligitur, habetur

Disjunctio fit cum pluribus verbis unum
respondet. argelins testis araidos

trigenera interpretas diuina qui numina phalbi
quibripodas, Clarii Lauros, qui ludosa leny

Disjunctio fit cum duos conjunctionibus sen
sentia afferuntur (iv. pro agra archia numero
ib. haec studia adolecentiam allunt senectua
tem oblectant, secundas res ornant aduersis per
fugium; au solatium praebent, delectant domi,
non impediunt foris, pernoctant nobiscum, per
egrinantur, iusticiantur.

be sunt figurae per detractionem: ~
sequentes vero sunt per similitudinem.

anominatio est, cum voci vox alia p
pene similis diuinitati sentia subjungitur (iv.
3 phils n. 22. en Cur magister eius ex ara
tore Orator factus

Similiter cadens est exornatio, in qua verba ~
in eadem temporis, et nomina in eodem Casu cadunt
Cio pro rosio numero 12 quod tam communes, quam
Spiritus viris, terra motibus, mare fluctuantibus, litus
aeris?

Compar habet orationis membra quae consistit
ex pari fere numero Syllabarum. Cio pro Lego ~
mano n. 35 tantum bellum, tam durburum ~
tam longa, taletque dispersum. cuius pompis ~
extrema hieme aperuit, inuisite vere suscept.
nedia, bellus Confecit.

Capitv
De figuris Sententiarum
Articulus. 1.
De occupatione
Compensatione et
Communicatione

à figuris vestis amoy àe dignitas, eloquentiaque
majestas effloreat, hinc quarum ornamentis ac luminibus
Languida sit ac penne motua oratio. figura est error
ratio quadam orationis a Communi ratione dicendi
remota, quae non in verbis, sed in rebus ipsis quaedam
habet dignitatem.

Dividimus eos brevitate memores et sequi
amov ordinem quem assignat orator secundum
tria eorum officia alia sunt ad docendum alia ad
delectandum tertia vero ad persuadendum sunt
Comparata. De his primum agamus quae sunt ad do-
cendum

occupatio sit cum ea quae vel ab adverte-
riis obire possent ipsis praevestimus vel serupulum
dubitacionis aut offensionem, quae ea oratione
relinqui possit cvelimus, aut placamus Cicero pro
Rozas Amerino numere primo edo ego vos in
ores, mirari quid sit quot cum sit lumini orationes

hominemque nobilitati sedant, ego potissimum
 Auererem si is qui neque tales neque inq
 onis neque auctoritate hinc cum his qui sed
 ant Comparandus

Compendio sine subiecto est, qua breuitas
 ad singula argumenta. Contraria, responderet
 et propterea quod intenditur. Concluditur. Cicero
 pro quinctio no. 41. Dubitabitur utrum sit pro
 babilius, scilicet verum statim, si quid deber
 etur, debet petiturum fuisse, an ne appellatorum
 quidem biennio appellandi tempus non erat? al
 tecum anno plus vixit. in galia agi non pot
 uit? at ita in provincia. Iud dicebatur et roma
 Iudicia fierent. Porro, aut ut summa negli
 gentia tibi obstitit aut in ea liberalitas, si
 negligentiam dico, mirabimur, si vultatem, vides
 imus, neque propterea quod potius dicere inue
 nis. Satis est argumenti nihil esse debitum
 nam, quod tandem nihil potuit

Comunicatio est exornatio qua Causa nos
 tra confidenter, vel ut aduersarios Contulim
 us, aut cum Iudicibus, quod faciendum sit
 quidue factum oporteat, deliberamus.

Quero pro Rabirio numero 22 hinc
 igitur Labiene quod faceret, tunc in re has
 tempore cum ignava ratio te in fugam
 atque in Sabebay impelleret: in nobilitate
 furor Lucii Saturnini in Capitolium grisea
 veli. Contulit ad patrie salutem et libertatem

Vocantur: quara tandem authoritatem, quam
 vocem Cuius lectam legi Cuius imperio pa
 vere potillimum vedley

Articulus II

De Concessione, et Sustentatione Interpretatione

Concessio est Cum adversario aliquid Concedimus
 Sicut forte iniquum sibi, ut aliud pro causa
 nostra impetremus. (C. 1. in Cath. n. 10 Cathellina
 perge, quo Capisti, egredere aliquando ex verbi
 patent porta proficiscere. nimirum dicitur in
 imperatorem illa tua manliana Catha & Episcopi
 dicitur tecum etiam omnes hos purga vestem
 sustentatio est, qua hypentum tenemus
 aliquando in auditorij animum, ante quam
 rem igitur, quam veluti conditam animo tena
 mus, exprimamus. Cicero philip. 2. n. 2. quid
 putem, Contemptum ne res? non vides, nec
 in tua vita nec in gratia, nec in rebus gestis
 nec in hac mea modestitate ingenii, quid
 despiciere potest antonius? an in Senatu faci
 lime deprecati potes Credi qui ordo Clariss
 my Comibus bene gesta reip. testimonium
 multis, mihi vni Conservata dedit. an deestare
 mecum voluit Contentione dicendi. hoc quidem
 beneficium ut quid enim plerumque, quid uberiorij

quam mihi sit pro me et Contra Antonium
 dicere? illud profecto est, non existimavit huius
 similibus probari posse se esse hostem, patriam
 mihi mihi esse inimicum

Adhibetur haec figura ad explicandum aliquid
 quod inuitatuna iure mirabile, nisi quis velit
 doceri. fascete martialis

quod Coniurari sine me. Iam sapere Superes
 inueni necesse qua rationes tibi

I uascat Suet. utque voces, mutatque regesq;
 quid facies? inquis: quid faciam ueriam

Interpretatio est, Cum dictum, aut factum ab aliis
 iuxta sententiam et mentem nostram interpretamur
 quaeo textu uerba numero 45 Superbum est enim,
 Iudices, et non ferendum dicere proterum in pro-
 uicia homini honesto locupletis, speranda uerba
 mihi uota calata. hoc est enim dicere, non
 et dignus tu qui habeo quod tam bene facta hinc
 mea ingratia ista sunt

Articulus. III

De Correctione Congerie et antithesi

Congeries est quae uerbum aut sententiam retrahat
 et corrigat ut aliquid addat. Cuius articulum
 3 numero tertio cuius Calat uolens, pene

patris pater incredibili ad divina quadam mente
 atque virtute, tum Cetero maxime furore ardore
 anthonii, Cumque eius a brundisio crudeliter et
 pestifer reditus timeretur nec postulantibus, nec
 cogitantibus, nec opinantibus quidem nobiscum, quae
 fieri non posse videbatur, firmisimum excelsi
 tum inuito genere veteranorum militum Com
 paravit, patrimoniumque suum effudit quam
 quam non sumus nisi eo verbo quo decuit, non enim
 effudit, sed in salute veip. Colocavit.

Congeries fit, cum multa res et argum
 enta ita Conglobantur in unum tanquam volubi
 litates, ut loventij ad instar auditorum animos
 adirnant. Cic. pro Caelo numero 38 an vos aliam
 Cautam esse vultam putatis, Cui tantis promij
 eloquentiae, tanta voluptate dulendi, tanta laude
 tanta gloria, tanta honore tam sint pauci sem
 perque fuerint qui in hoc labore verentur?
 omittenda sunt omnes voluptates, relinquenda
 studia, delectationis, ludus, locus, Convivium,
 sermo etiam pene omnium familiarum delect
 andus, praeterquam

praeterquam in haecodem hac figura vbi

est

... Sunt duri Scopuli sunt dura et marmora
 ferrum, in humij robore dura ^{dura col-} digni
 Sunt dura rupes sunt antra et Cornu dura
 itaque ad amos duri sunt huiusmodi gela

Furius Scopuly herodem marmore ferro
 robore rure antro cornu adamante gale
 Anthilellis est qua verba verbijs vet Sententia
 Sententijs epolite referantur: illud exornationis
 genus illustre est, quia Contraria Contrarij
 spectata majorem vim, Splendoremque habent
 Cum Sexta verina. 115 Confeste hanc pariem
 Cum illo bello huius proctory aduentura, Cum
 illius Imperatoris victoria huius Chortem
 fugam impusan Cum illius exorata vinculo.
 De Divus ambrosius serbio de virginitate
 non est Christus Circumforaneus, est enim pax
 in foro Sitas: Christus Inlicita est, in foro
 iniquitas: christus operator est in foro inanes
 otium: Christus charitas est in foro obsec
 ratio: Christus fides est in foro fraus atque
 perfidias.

Articulus IV

De Pretermisione, oppositione
 distributione, et Definitione

pretermisio seu preteritio fit Cum proferamus
 nos preterores aut non daver quod tunc maxime
 dixerimus. Sic in nullum prima numero 21.
 non qua queros deminutionem vectigalium
 non flagitium huius factura atque damni

prætermiso ea quæ nunc est que nemo est
 quin gravissime et verissime Conqueri possit.
 non Caput patrimonii publici pulcherrimam
 populi romani pollethorem Subsidium ann
 onæ horum belli sub signo clasitresque resp.
 pollicum vectigal servare non possit.
 non dico hoc solum in reppublica vectigal
 esse quod amittij aliis remaret, intermissum
 quem quiescat in pace nesciat in bellon
 abolescat; militem sustinet hostem non per
 tmescat prætermiso omnem hanc orationem
 et Consoni reberio de periculo salutis ac
 Libertate loquor

oppositio fit, Cum dictum factum
 aliorum objecti Sententiæ aut gatiæ reflecti
 mus. Creveris pro maxello numero de daque
 illam funam præclarissimam a' Sapien
 tissimam vocem multum audiri: Sati
 de die vel nature vixille, vel gloria
 Sati si ita viz natura fortale: adeo ohan
 si placet, gloria: at quod maximum est,
 iusticia certe parvita

Distributio, seu partitio est figura, que res
 plurimas, aut personas aut negotia dividit, et
 quod summatione dici poterat fusius in duas.
 partes distribuit. Cic. 2. in Catil. n. 7. quis
 tota italia beneficis? quis gladiator? quis lato

quis parricida? quis adulter? quae mulier
infamis? quis peditibus inueniri potest, qui ^{legum} ~~secum~~
Catharina non familiarissime dixerit fatetur?

hae descriptiones apud poetas frequentes
sunt. virgillius georgicorum primo libro

huc Legetes, illis veniunt felicitis una:

arbori fetus alibi, atque infusa viscant

graminae: nonne vides, Crocos ut Emolydoras
india mittit obus, molles sua thura Sabaei. &c.

Definitio, quae inter Locos numeratur, ad orati
onis ornatum facit et rei alienius proprias Com
plectitur potestates, sed breuiter, et absolute. (36.
philippica 13. n. 6. Sed quoniam ab hoc ordine
non fortitudo solum, verum etiam Sapiencia
postulatur: quamquam non videntur hoc posse
legungi legungamus tamen. fortitudo dimic
are iubet, Instum odium, incendit, ad Colligen
dum impellit, vocat ad periculum. quod Sapiencia
cautionibus vitatur Contiliis, impotensum prouidet
est omni rationes protectio, quod igitur contel?
parendum est crum. atque id optimum iudican
dum, quod sit Sapiencitissime Constitutum,
que

Caput. vi.
De figuris Sententiarum
ad Delectandum
Articulus. 1.

De Comparatione Descriptione
et hypothiposi

figuratum dicendi genus a Communi et brevis di-
citur enim ad Delectationem maxime est idoneum et a
fastidio remedium afferamus quaedam precipuas
figuras quae ad Delectandum valeant

Comparatio vel Similitudo est cognata
quaedam inter res Similes affectio rem scilicet
res inter se ob quendam similitudinem Compen-
santur variantur illius species

1 Comparatio potest fieri ex rebus pene pa-
ribus, ut orator cum oratore Seno ep 44 bona
mens omnibus patet: omnes ad hoc summy nobiles. nec
reperit quemquam philopias, nec eligit: omnibus.
Quae: patitur Socrates non fuit, Eleanthes aquam
traxit, et rigando. Hortulo locavit manus. platonem
non accepit subilem philopias sed fecit. quid est quare
despases hij potes fieri parom? omnes hi majores fui
sunt si lo alij genij dignum.

2 Similitudinem dicimus ex re dyxari cum
filiat res alioqui directas in omnia, aut abare Similes
esse ostendimus. Sen. de wa ut fuentium certar

indicia sunt audax et mraax vultus, tusti frontis
 Torva facies, citatus gradus, inquietus marus, dorsus
 vultus, crebra et vehemens acta suspiria: da insalubrium
 eadem dyra sunt, flagrant et micant oculi,
 vultus ore toto rubor, &c.

3 Similitudo ex fictis rebus trahitur (C. pro
 lege manilia numero 22. ex his regno Methridate,
 ut ex eodem ponto medea illa quondam profugit
 dicitur: quam predicant in fuga fratris sui membra
 in his locis, qua se perire protequebatur, dissip
 auita, ut eorum Colectio disperita, matorque patris
 celestitem persequendi relinqueret: Sic methridate fug
 ians maximam vim auri, alque argenti, pulcherrimas
 mque rerum omnium quas et a maioribus acceperat
 et ipse bello superiore, ex tota alia diripit in
 suum regnum Conjecerat, in ponto omnia reliquit
 hanc cum nostri Colligunt omnia diligentius, -
 ves ipse e manibus fugit.

Descriptio sit, Colectis rei alienius, propri
 etatis, Adjunctis, Consequentibus, et rerum natura
 variis describendas. plures sunt illius species.

prima et protopographia, quae est verum
 vel falsa personae Descriptio, expressis animi,
 Corporis, et fortunae attributis. Dicitur etiam ethopia.
 C. 2. Secunda aegrasia numero tra 13 tam
 designatur alio vultus alio vocis sono, alio in actu
 esse munda datus, vestitu oblectatione, corpore inulto
 et horrido, capillatior quam ante, barbaque ~

magore et oculis et aspectu denuntiare vna tribuni-
tiam, et ministrari seips. videretur.

Brius a Cato describitur l. octavo in

Sola vero gravitas et mentis amabile pondus
et laeva tristitia vultus non ille rigoris.
ingratas Laudes, nec nubem frontis amabat
nec famam laus quaerebat limite vita

Secundo species et topographica id est veri loci
descriptio Ca. 4 vevina numero 117. urbem sibi
acutis maximam esse grecarum urbium, pulcherrime
omnes annuum, Saepe auditis. illi ita ut dicitur
nam et situs et Communis: tum ea omni auditus
vel terra, vel mari preclaro ad aspectum: et portus
habet prope in sanctificationes, aspectusque ubi
inclusos, qui cum divestis inter se h. ad h. ha-
beant, in eitate conjuguntur, et confluent
etc.

Claudianus pulchre describit Sardiniam
libro de bello getonico

humans speciem plantae se magna figurat
insula, Sardiniam veteres dixerunt coloni:
co. ius aget frugum, pands ibalot que petenti
oportuna situ: qua pars vicinior acri
plana solo, vultus clemens, quod respicit acrion,
innitit, sequitola proca, h. h. que honora
fluctibus: inlanof infamat nauta montes

248
tertia Species est Chronographia, quæ est
temporis Descriptio. Vergilius Aeneid. 8.

Non erat et terras animalia fæta per omnes
altitum prædumque genus sopor alij habebat
pda potera phaboa Lustrabat Lampade terras,
humensque amora pto dimoueret umbram

Hypnoticos est, proposita quædam forma sermone
sæpe expressa verbis, ut videri potius, et geri quam
audiri videatur. Cævo Lephma verrina n. 105.
Loc. postea quam acta, et Contributa sunt, præcedit
iste, repente a præterito inflammatus selesse, furore
Cruelitate, in forum venit: nauarchos vocari
subet, qui nihil metuerent, Suspi carenter nihil
stabilem accurant. iste hominibus milesij innocenti
Cæque ingrei Catenas imperat. imptorare illi
fidem populi romani, et quare id facere rogare.

Vergilius Aeneid. 2 regia priami expugna
tionem illustat ac figurat

at domus interior genitrix, milesque tumultu
mitatur: paucisque caudæ plangoribus adæ
famines ululanti: fessæ aurea. f. vera clamor
tum paucæ lecti matris ingentibus essant,
amplexumque tenent proles, atque oscula figunt
mortalis patria Pyrii nec claustra nec ipsi
custodes huferræ valent: labat avicula crebra
Janua, et emoti proambunt Cardine postis.
fit via vi rum punit auditus primæque torquent
imilli danai et Lato loca milite, complent

Articulus II

De Prosopopeia, apostrophe et hiperbole

Prosopopeia est personae effectio, qua rebus multis
ac lentius expositibus sermonem accomodamus, aut
vita functos tanquam praesentes, spiritualesque, indu-
cimus loquentes. Cuius usus loquentem facit: et Catul-
lus in patriam et conquirentem facit quae secum -
Cathilinae sic agit et quodam modo tacula loquutus
nullum tanti tot annos suam nisi per se
nullum flagitium sine se tibi vni multorum
Civium neque tibi vexatio, direptioque locorum
lociorum impunita fuit ac Liberos. Funerum solum
ad negligendas Leges, et questiones, verum etiam
ad videntias, perfringendasque valuisse. In
Luc. patriam Catorem de bellis civilibus
Theostantem invocit Libro I.

Ingeni vita mihi patriae haerentis imago.
Clava per obscuram cultu multissima proterem
purpurea canos effundens vestes eving:
Catharic lacera, nudique adhaere lacertis
et genibus permixta loqui quo tendit ultra,
quo festis mea hinc viri? si hinc ventis,
si cinis hinc usque licet.

Apostrophe est conversio orationis ad aliquam -

aut deum aut hominem, aut vero etiam res
 inanimatas quas uti personarum quaedam Compellamus.
 Cic. pro Domo sua n. 104. *o dii immob.*
 vos enim haec audire cupio, pub. Claudius vestra
 sacra Curat. vestrum numen horret. *icy* Imo
 humanae religionis vestra Contineri putat. hic
 non illud ad auctoritatem horum omnium qui
 adhaerent Sacerdotum virorum, non vestra pontifices
 grauitate abutitur. ex illo ore religionis verbum
 excedere, aut elabi potest.

Hypocrite est, veritatis Superlatio atque
 hijectio. Cic. 4. verrina n. 144. *vestabatur in*
Sicilia Longo intervallo, atque non dromicae iugis
neq. phalaris, sed quodam nouum monstrum,
ex veteris illa immitate, qua in iudem Longi
veritate esse dicitur. non enim Caridim tam
infestam, neq. Scyllam nauis quam istam in eodem
fretis fuisse arbitror hoc etiam esse infestior,
quod multo se pluribus, et maioribus Caribus succin
xerat.

Caput vii

De figuris Sententiarum ad
 promouendum

Articulus primus

De exclamatione Retientia
 et Deprecatione

exclamatio est orationis datio et contentio ad augendum

repetita quae interjectione quadam expressa vel hypochora
 motum vehementiorem efficit reique magnitudinem
 exprimit ut o pestis o labeis o tenebrae, o lutum,
 o sordes oportentum in ultimis versibus de posthominum
 hor. L. 1. oda 24 pulchre stuporem exprimit
 quis desiderio sit pudor aut modus
 tam chari capitis praecipere lugubres
 Cantus mel pomere. Cui si quidam pater
 vocem cum chitara dedit
 ergo quantulum per petrus sopor
 orget.

Retinentia fit cum dictis quibusdam sermo ab
 ungitur neque perficitur, quod dici caput est. -
 Cic. ep. ultima L. 9. ad att sed est imitatio
 ferius, qui filium nihil ad ablegandum. C. pomp
 cium aut cetera capiendum cum Partio Tiviano
 cti hic quidem timoris causa ille vero sed stho
 macassi detinamus

in hoc virg. celebri de nupturo l. areed
 Jam castum terramque meo sine numina vent
 mittere et tanta auctis tollere moles.
 quos ego ... sed motos praestat componere fluctus.

Deprecatio est qua opem alicuius dei aut hominis
 imploramus. Cui pro Defotaro n. 8. hoc nos pr. man
 metu castas per fidem et Constantiam, et Clementiam
 tuam Liberas, ne redire inter ullam partem invidiam

Juspiciamus per Dantesam te istam oro quam regi
deotare hospes hospiti porrexi; istam equam
dantesam, notham in bellis et in proliis, quam in
promissis et fide firmo rem

Articulus II

De optatione Comminatione et Imprecatione

Optatio est vehementi aliuus desiderii significatio
qua vtilia aut nobis aut alijs optamus. Cui pro lege
manibus n. 27 utinam visorum fortium atque
inocentium tantam Copiam haberemus et hinc vili
seratio vobis deficiat estet quoniam potissimum tantis
vobis ac tanto bello pro facienda puto vobis.
v. 3. aeneid.

virites felices quibus fortuna peracta
Jam sua nos alia ca aliis in fata vocamus
vobis parata quicquid vobis liquor arandum
arsua neque autonid semper fugientia retro
qua vobis effigem Xanti. Nojamque videtis
qua vobis fecere manus nehoribus opto
auspiciis et quae faciunt minus obuia gratias

Commminatio est ad monitum cum predictione futuri mali
Cui pro Mu. n. 88. sed quae tandem fiet si hoc
clayta de manibus nostris, in eum annum qui con
sequitur redeundum est illa pethy immani sportura. Cui
priorumpet, qua poterit et lam D. R. mendatur in

agros hibernanos repente aduolubz vestabatur in
 Caltry furor, in Curia timore in foro Conjuratio in
 campo exercitus magnis vastitibz, omni autem in fide
 ac loco festum flammamque reuertimus.

Imprecatio est exoratio quaedam qua molimur
 alicui imprecamur ps. 13. n. 48. Cui quon tu aby in
 noctam pestem malumque Cruciatum ad te quisquam
 veniat, ni venturi simity, oriens incendium qui
 restinguerent, Summos viros milimus: repudiasti:
 nunc in tantam flammam atque inuestigata mi
 nitamur, Cum Locum tibi reliqua non modo ad
 pacem sed ne deditionem quidem fecerit.

Articulus III. De admonitione Licentia. et Dubitatione.

Admonitio fit quoties glaudet quoniam, aut bene
 velle Commoneamus officii: Cui pro lege man. n. 11.
 sed pro vestri impetii dignitates, atque gloria;
 quoniam y est exortus orationij sed videtis quem
 vobis animum suscipiendum putetis. videtis ne
 ut maioribus pulcherrimum fuit tantam vobis impe
 ritii gloriam relinquere: sed vobis suspitimum
 fit illud quod accepistis, hanc, et Conservare non
 potest.

Licentia fit cum ea qua gratia dicitur hunc

aut periculosa magna Libertate dicturum se pro
 profectibus oratorum. Cui pro Sylla n. 33. attendit
 tam torquale, quam ego non defugiam author
 itatem. Conulatus mei maxima voce, ut omnes
 exaudire possint, dico, temperandam; adestote
 omnes animi qui adestis. Coniuribus erigite mentes
 auresque vestras et me. De iniuriis vestris, ut ille
 putat dicentem attendite.

Dubitatio fit, cum haeret et ambigit orator.
 quid dicendum agendumve sit. Cui pro amecino
 n. 29. quid primum querar aut unde probithm
 um exordiar aut quid aut a quibus auxiliumpetam
 dooremus. imortalium populi ne vomano vestramne
 qui sum manum potestatem habetis hoc tempore
 fidem implorem.

vixit et erudi. induit Dionisium indeliberam
 donec hesitentiam et habet illud ven. Dubitationis
 ideam

en quid agam rursus ne procos iusta piosque
 experiar non modumque petam. Coniura duplex
 quos ego sum totius iam detegere maribus
 illiacas iuris Claretz atque vltima leucum
 Sulla legar. &c.

Articulus. iv.

De expositioe et interrogatioe
 expositio seu Commotio fit cum eadem senten-
 tia tandem Commutatim vestris veritatem, et effectus

Donec sub oculis subiciatur (Cicero pro lex. n. 27) tem-
 eram vidij. tam agnoscere rerum tam expertis Conti-
 lii, aut ingenii. nihil auderem, nihil viderem.
 nihil ipse legendo quaerendoque cognovissem nisi
 eadem viderem brevis me autem gloria sempiternum
 Cum etiam omnibus definita mors optandum esse, et
 vita quae reserbetur. Debebat patre potius donata
 qua resecrata natura videretur. nesciebam inter
 sapientissimos homines hanc contentionem fuisse
 et

interrogatio est figura quae non quaerendi sed in-
 audi et cogendi. Castra fil. Cicero pro lex. n. 17
 quid dicam Contulit hoc in eo ut ego appellam no-
 mine auctore huius imperii proditores et huius
 dignitatis hostes honorum omnium, quae
 delendum lenam affligendum equestrem ordinem
 extinguenda omnia iura atque instituta mo-
 rum sed illi factibus Ceterisque integritatibus homini
 honoris atque imperii ornatos esse arbitrabatur

In metrum figurarum numerum Co-
 Contulit praeteritum ne vos numerus et
 barba rbarae illarum voces detestantur haec
 sunt quae dedimus praecipua in quibus li-
 im parte veritatis Ceteros omnes Ceteri-
 bus facile haec sunt quae de testis l.

Libro Prophetice habimur explicanda

Liber IV.

De Memoria Pronunciatione et De Astris et Naturae Praesidiis

Caput Primum.

De Memoria.

Articulus I

De Memoriae Praestantia

Omnis disciplina memoria constat frustra que doc
 mus, inquit Fabius Libro undecimo Capite secundo de
 memoria. si quid quid audimus, non effluat non immo
 erit memoria thesauri reloquentur dicitur.
 plerumque inprimis quaedam rerum vestigia
 nostro animo que velut in ceteris annulorum signa
 levantur, existimant. hinc nascitur memoria,
 infirma prope est omni vis, et in Longitum alio
 nibus minus audendi patientia, quam memoriae fides deficit
 quod et est argumentum est, habere autem aliquam.
 Quare ne ratione naturam: cum videndo oculo
 facere illud, in oculo et in exsultati non possunt. nec.
 Dubium est, quin plurimum in hac parte valeat me
 nty intentio, et velut acies luminum appropinquat verum

quæ intuetur, non aduertet

Articulus II.

De memoriæ præceptis

Sunt quidam qui ut memoriæ artem confirmet
verum, quæ edicant, sibi: Loca et imagines imprimunt
Sed respiciens orationibus parum est apta hæc memoriæ
ratio: vix enim profertur Copulata fluxe, si propter
singula verba ad singulas formas respiciendum erit
ad præcepta Solidiora veniamus et simpliciora
veniamus: et si memoriæ oratio longior Complectenda
fuerit, per partes edicatur, et hæc partes non sint nec
exigua hoc fit ne memoriæ onere laboret

2 ut facilius hæreant Semel impressa memoriæ
notula quædam adhibeantur margini quæ redut animum
excitent. si pars orationis aliqua de nauigatione tractet
afigatur anchora si de bello, y Ladiz;

3 quidam afferunt memoriæ tradenda elata
voco pronuntianda esse, ratio tamen videtur facilior
edicere facile ubi si fortes detrahunt animum stultum
alia cogitatione

4 bona valetudo digestus animus Cogitationibus alijs
liber conferunt plurimum, et bibenti et edicenti:

5 plurimum Iuuant memoriæ bona diuites et
Iuxta Compositio: nam qui recte disposuerit, vix pote
rit in rerum ordine aberrare.

6 non interposita multum firmitati affectu
 memoria, sine quibus labor ille qui desumptus
 sine. Consequitur statim que referri non poterant
 contemuntur, postea die, confirmatur memoria illud
 idem tempus, quod esse. (Causa solis oblivionis).

7 proderit nullo affectu conulari vehementer,
 nam qui vel adentius amant, vel acivius odierunt, vel
 animatius invident, aut dolent acerbis, minus possunt
 ac in parte. Sicut docere memoriter.

8 maxima et una memoria ars, exercitatio est
 ce labor, multa discere, et multa cogitare, et hi fieri
 potest, quoties va potentissimum pueri statim quam
 plurima discant et deusorent in hoc lecturam illud
 scripta et lecta sapienter revolvendi, et quoti eundem
 abum remanendi

Dubitatio est an ad verbum ediscendum sit.
 dictum an vim modo rerum atque ordinem complecti
 saty sit: si memoria subrogatur nec tempus deest nulla
 velum ex labora effugiat: alioqui scribere etiam istud
 nocuum idque precipue apueris obtinendum, atque
 in hanc consuetudinem memoria exercitatione redigenda
 ne nobis dyscamij cognoscere.

Caput II.
 De pronuntiatione
 Articulus II.
 De natura et diuisione
 pronuntiationis

pronuntiatio seu actio maxime ad suorum eloquentiam
 exercitacionem viget multum ad predicationis motum
 pronuntiatio est quaedam corporis eloquentia
 qua animus optimis sensibus affluens in corpus
 emanat, et ab intima mente profluit actio

si velit quisquam eloquentiam gloriam
 affectare, diligenter conformet et eis omni parte
 participat actionem: de qua tamen haud longa
 tenemus praescripta quae potius e naturae cuiusque
 felicitate, et continua exercitacione petenda sunt
 quam ex scriptis Longissimi expectanda.

omnis actio in iudithormentis partibus, vocem
 gestum, quosdam alios oculos altera eury mouet
 res quos dicit sensibus omnis ad animum penetrat
 affectus

Articulus II. De voce

Est Culibet promptius actioni vitia et deformitates
notare p
primo molli et nimis acutas actio, Sapit Iucundem
Personam et hinc multum deperditur. grauitaty affecta
Ia Iucunditate

Secundo Caute ne rudem illam et vastam actio
rem Indicthy fortiosem, et Solij viris dignam. ab enim
ab acter moderata quoddam Cultura Capienda.

Tertio quam plebeiorum est hominum sentus,
Dum Solam illam egregram putant actionem in qua in
qua vigidi nullhy fortitay, et clarieta fauces et vox
shilans, et ped y suplatione, et brachiorum remigatio
et totius Corporis et voluta quoddam atque intemperans
Iactatio: qua tamen agendis ratio, quam parum ign
era ht et prudens facile videre est
quarto cantus et monotonia et sedum et injucum
dum vitium, et valde familiarissimum.

quinto Caueant oratores ne vocem supra vires
orgeant, quippe tunc et suffocata loqui et nimis
lura est.

alia voij vitia patine facile est omnibz
notare, que Sicut possint superari ^{si} ex catione, gaudent

tamen bene potest

quatuor sunt, videlicet pronuntiationis virtutes
puritas, perspicuitas, cultus, habitus.

Puritas est salubritas quadam vocis, in qua nihil
est vitii; Cui afficit, vox submissa, rida, inanis,
dura, rigida, varia, pressurata, aut tenuis, inanis,
acuta, pusilla, mollis, effeminata. Contra sonat et
facile explanatum suavitudo, urbanum, in quo nulla
rusticitas, neque peregrinitas refoet.

Perspicuitas efficit ut dilucida sit pronuntiatione
et sit dilucida secundum Fabium Libro 2 Capite
13. Si verba tota exegerit, quorum pars deus
vari pars destitui solet. plerisque extremas Sylla
bas non preferentibus dum priorum sono indulgent

Ornatus seu cultus vocis fit, cum vox facile, magis
na, beata, flexibilis, firma, dulcis, durabilis, clara
pura, suavis ex auro auribus cadens, et ceteris cuius
modi virtutes subtrahantur illi. Cultus a natura

habitus est inconstanti quadam aequalitate
pro argumentorum diversitate ratione, secunda pron
untiationis varietate, ut optimus styly, licet sit ~
respectu aequalis, et libi. Contra, tamen pro materia
subjecta nunc gravis, nunc floridus, nunc leniter
demissus aperet

Articulus III De gestu

urbes debet plurimum a saltatore oratore
ut sit gestus ad sententias magis quam ad verba accom-
modatus. qui nimis affectatam sapientis imitationem,
oratorij aduertantur gravitati.

Sicut in hac parte nimis actus qui modo pra-
statur, modo potest procul modo micant argutij
digitorum modo cubitos utrinque indirectum satis
ventilant, saulantur, decant, ferunt omnium artium
modos, figuras et stas expriment. fugienda (sunt)
elata Caput incuruum, natus obstipum Laxum, et
affluens, crispantes humeris, vultus asper imperiosus
motus frontis Caput dejecta, oculi defixi,
immobiles, nimis vestabiles, Sabusconi buculenti, Torui,
Canini, Supercilia elata, et per-rectum: nasos unde
et Corrugata. Stas humilis, indecens Capitis fillum
rugi manij, incompolito pedes inconstantes, et multa
alia quae solo penes vni dicuntur unde dicitur in
hac re immorari non placuit.

Caput III

De Natura presidii

Articulus I

De ingenii Dotibus.

aristoteles hinc quadam praxi omni. Phisico et animi Contentione. adsumenda esse querenda dicebat quibus ad libitum Deum abingerent naturam. altem et circulatoriam.

memoriam tamem Sano apostolice et adversante Phisice natura eloquentia Phisicam amplectatur quippe laudabilem invidiam Conati Domicabilem et ut pulchre monet Cicero. primo officiorum, numero ut nescimus necesse est naturam nostram et nos natura nostra regere metiamur neque ad Conemur, quod alioqui nequeamus. ut ait Juvenalis Satyra videsima.

noenda est mentura hui

Omnes homines trigni quodam natura Digniore solent superari. prout se in quibusdam memoria virtus, in aliis acrior vis phantasia ad suscipiendos rerum imagine, hoc Iudicii Clarity, illos colitque intelligitur Commendat, hi altum, et penetrabile ingenium est, elegans et argutum, alii invidiam, ac diuino veluti furore vehementer, in oratione autem uno qua sigillatim intunt in alio.

Nata est univenta reperiri prudentiam eximiam
felicissimam memoriam, celsitudinemphantasie aciem
ac fecundam vim denique mentij robustam inibi
atque ac prope divinam de Corpore

Articulus II

De Corporis Instrumentis

• animi Virtutibus Subveniant Corporij instru-
menta, vultus, oculi Lingua manus, membrorum
denique Ceterorum vbi tam sicut et apertus, ut
quacumque parte volet exire, atque ostendere, se
possit ingenium.

Orator ut absolute sit, pulcherrimum ingeni-
um in pulcherrimo Corpore gerat nata est
oculos habeat in quibus omnem animi sententiam, motum
omnem dolorem, iracundiam, invidiam, voluptatibus de-
pingat. vocem Canoram, quam enervare modestam
flectere, depressivare possit, tam lecta, ut velut ad numerum
desinere ab aurore in aureis ab aurore in animo
os, mentis orationis videatur. manum eximiam ac
pene vocalem — que sola loqui possit, Corporis
habitu elegantem et gravem Simillimum magnae
mentis Simulachrum, ex quo se totum oculis ostendat.

Caput. iv
De artis praesidiis
Articulus 1

De artis
muneribus

virtus ingenii arte destituta non ad studia quaevis
sufficit, nec ars sine ingenio satis est. Sed his
duabus dulcia conspirantibus.

ars est ut definit (sic primo de oratore
n. 92) quae cognitio penitusque perspectus, et in
vnum expectantibus et nunquam fallentibus
rebus continetur.

multa sunt aggregata illius munera primo
ut ea quae a natura habemus commoneatur
et ut perficiat, quae in nobis natura
videtur adhuc inchoavit; ars enim naturam
perficit.

3 Sic legitur apud Ciceronem
de oratore n. 232. in his preceptis hanc vim
et hanc utilitatem esse arbitror non ut ad repe-
riendum quid dicamus arte ducamur. Sed ut
ea, quae natura, quae studio quae exercitatio-
ne consequemur aut recte esse confidamus

aut ipsa intellegamus eum, quo referenda
subordinamus

Sunt ergo omnes sine ingenii felicitate, nat.
uraque doctibus, et sine etiam artificio ducta, non
ad eloquentia gloriam posse evolare.

Articulus II

De artis Commendatione

qui non adhibent artem ducentur magistram
ad agendum, nulla sepe committunt vitia
de vitiosa que videtur exire non plautum, nisi
orationem non admirationem. quare quod est
amplificandum pluribus extenuant, augent,
quod minuendum quod demittendum adur
gendum est, qui blandiuntur et clarescunt dum
fulgurandum, tonandum, fulminandum,
procurandum est tandem inpravati ab arte
adhibitorum animos exultare conati, in medio lectu
repente concidunt, et ita pro amore odium
pro misericordia invidiam, etiam pro admir
atione comoverit

arty nescitatem venusto segmento
ostendit sublimis galenus illum fortunam de
vna parte. Collocat gubernaculum manus
sustinentem se castellan, globo sustentam

volubili, pacis, per humores Crinibus, ex aduerso
 autem eloquentia simul et artis inuestorem
 mercurium dicit regentis Corporis et animi
 viribus Iuuenem acerbis oculis, hoc est
 quod quod regulari Leyndi inuidentem, fortiora
 hic est naturae Symbolum, quod licet ad dican-
 dum primum Conferat aliquis, scia tamen a
 est ac instabilis: mercurius autem artis imaginem
 exprimit, quae artis et nunquam fallentibus
 rebus Coniunctur

Caput. v
 De Imitatione
 Articulus 1
 De Nesitate Imitationis

doquentia magnam quidam est, nullis pro partibus
 dans proinde Toporem requirit, hinculatam, vim summen
 grauitatem Leucitalem, et alia bene multa quibus
 delectatur etc. perfecta recepit: etenim quae tam
 lata, quae tam felix in oles inquam haec omnia
 Concurrant. alios natura finat ad utilitatem ad bene-
 fatem alios, tristitiamque formouit, qui porro
 omnibus instructi, hinc reperiat proinde querendatur
 in aliis, quae sibi dantur, quod emmulationes atte-
 quentur.

Ad est nihil Cicero purius tamen imitati-
 ones in Dialogis Catorem in Topia, aristotelem
 hinc in paradoxi Zenonem, in officij partium

in orationibus Demosthenem in Solo et Senectute
Zenophontem feliciter et allegantur et
vulg. vero quid in poeti cultus, qui in egiogy
theocritum in georgiis hodiernum in arde onerum
diligenti studio imitatus est

Articulus 11

De Imitationis præceptis

Caute primo ne satij illi hinc Conhibo imitato
res semique ridiculi quos merito horatius hinc
Sermum pecus nominat

a quaque præstantissimum aliquem eligat
et quis ille, nisi Decus et Lumen eloquentiæ hillij.
quem vel unicum illud ingenium, romano pæ-
in ipso atque Italia, omni igitur ex omnibus oratori-
bus Latini indelicij habendus, omni in sine fe-
cendus, omni non modo theocritæ Juventuti, sed omni-
ibus omnino qui Latini et oratorij adire volent
collendus est. alii tamen non Carent huius
Laude nec illos excludimus.

S non que Senia sunt, et facta sed
quæ maximè excellunt in eo quem unum
choyeny ducem, diligenti studio postquam in

A imitatio peti debet a simili genere, in
quod præceptum præcænt. qui in oratione hinc
poeticas dictiones et nimis amenitates, plerumque
viciant.

210

Caput. vi.
De exercitatione
Articulus 1

De exercitationis Necessitate

per exercitationem imitationis individuan Com-
tem maxime eloquentia Comparatur nullis-
eam Commendat Cuius primo ofacorum rex
medii nec imperatores nec oratores quamvis artifi-
præcepta præceperint quod quam magna Laudes dignum
me autem Sine usu et exercitatione. Consequi possunt
unde bene monuit Duidius

artifices unus qui facit usus erit

Commune enim est eloquentia cum omnibus artificibus
ut Sine usu diligentique studio fieri se non posse.

Articulus II

De exercitationis Usu

parum oratorem Inabunt præcepta rhetorices
qui non sepe scripserit dixerit meditatusque sit
qui monente tullio, quantum detrahatur ex studio
tantum umit ex gloria. primo de orat. n. 260

exercitatio vero ut vult alhedius Cornehidoque -
dicendi, audiendi, legendi, meditando, scribendi et memo-
rites addendi

Caput VII De auditione Articulus 1.

De auditionis Utilitate

Maximi est momenti ad profectum auditio,
 et ut ait quinhiliani Libro 10 Capite 1 excusat
 enim qui dicit spiritu ipso nec imagine esse
 ambita rerum sed rebus incidit. vivunt enim
 omnia, et moventur, excipiuntque nova illa velut
 nascentia cum favore ac sollicitudine, nec
 fortuna modo iudicii, sed etiam ipsorum, qui oras
 periculo afficiunt. proter hoc voce et aetho decore
 comodata et quicquid quisque loqui potest
 pronuntiandi pro vel potentissima in die
 vero ratio, et ut semel dicam pariter omnia docent.
 hinc ferebant olim Conventus ad audiendum —
 poetas Juven. Satira VII

Cursus ad vocem incedam et carmen amica
 thebados, datam cum factis stathis vobis
 promittitque diem tanta dulcedine captos
 afficit ille animos, tantaque subire vultu
 auditur

Articulus II De Preceptis auditionis

1 ne hty auditores Cuncti quia illud vitium
efiat ut pna pottere accipiat auditor omnia

2 ne hreaty in Leui quadam et pthita verb
orum lures fieri sed ad inuentiois subtilitatem dyp
stionis ordinem, ad eloquentia vim attendere debet
auditor.

3 Liorem ammandate et imbutamini platonem,
qui cum peccantem videret oratorem, vet auditib
hoc a se ipso querebat. nunquid et ego bely sum.

4 auditum argumentum animo reuoluamus
et idipsum elegantius dicere vel emendare nonnulla
studemus

5 eleganta et venusta audita ne nos anno
tare pdeat ut ea in vltum hant pferamus aliquando

6 ad examen, hrtinamque auditate reuoc
te, et quid sapientum hominum iudicid poffantur,
amab.

Caput VIIII De Lectione Articulus I

De Lectionis Nescitate

Sine Lectione frequendi et alterda languet
mentis omnis atque ingenium torpescit. an tu

exultimes at Greco pro arthia aut hypethere
 nobis potles quod quotidie dicamus in tanta vari
 etate verum, nisi animos nostras doctrina excol
 amur. et prececlare testis De Orat. omnis loquendi
 eleganta quamquam exprobitur scientia Altorum
 famen ugetur legendi oratoribus et poetis. quod
 ita Similitudines exornat. quid ergo est falsebor ali
 quid lamen: ut, cum in sola ambulam orant
 dham ob causam ambulam, fieri natura lamen
 et Colores; ho cum istos libros ad nutum huius
 uolui legere, lentio orationem meam, alle rem
 Cantu quati Colores

Articulus II

De Lectionis Moribus

primum monitum est ut in lectione uerborum
 diuini Constantes et alidui et ea qua fugiunt non
 ornam, studio aliduo potestis Consequi.

2 nomen legendi cupiditas et inlata felle deho
 oriam est temperandum, quippe breui mortalium
 uitae, Libri prope infini et ut ait quostilianus
 libro 10. Capite 1 non breui optimus quisque
 legendus, et qui eridentem munione fallat

3 Diligenter ait quostilianus L. 1. c. 1. et
 per se ad scribendi solitudinem nec per parte
 modo seruanda omnia sed perfectus Liber ubi
 que ex integro reuoluentur precipue oratio cuius
 uirtutes frequentes ex industria quaque cultantur

274

4 Considerate ad quem usum quod Legitur
veniant pro cuiusque affectu et studiorum
fines et futurorum providentia. Sic e Libri
one varias unum quoddam eloquenter effici
tur
s ordinata. Sit Lectio nimirum ab exordio
Libres euduetur nec inchoetur a medio: Deinde
notate verba propriae an translata ad
euduetur idonea, an augendum instituta
verbis Sententia an figura, Stylus seu numerus
qualis sit

Articulus III De Librorum Delectu

Videant oratores qui attingendi qui reprehendendi
sint Libri abeant inutiles ac perniciosi quos
ignorare neque detrimentum est pro rerum
materia inveniendae omnes Legendi pro style
vero pauci

Dabit epigramma Salas et acrimoniam orationi
elegantium argutias urbanitatem acuminatam
sepores.

Satyras Libertatem aciem et validam Ino
niam, et timendam cum morbu inreparato
nem.

Comedia Sermone facultatem in narrando
sermone cultum et urbanum
Tragedias grandiloquentiam, motus animi

vehementes maiestatem dictionis Sententiarum
 dignitatem figurarum Copiam et Lumina
 Lyrica Sublimem quendam volutum
 Sine quo Scribit exornatio
 Heroicae poesy Singulare rerum ac
 verborum ornamentum adicit
 Elegiacae facilitatem omnesque Singularem
 ad quatuordecim ceterosque affectus addit
 Historia rerum exemplorumque Cognitionem
 instruit ac Copiam uberem suggerit.
 Philo sophorum quoque Libri Legendi
 ut artis et ingenii divitias suscipiant et vim
 argumentandi suggerant

Caput. ix.
 De meditatione
 Articulus 1.

De meditationis Utilitate
 ferunt apellam pictori Cuidam respondisse
 qui obtulit tabellam quam se illo die in uno
 paucis horis ducebat, Saules nimis medicam
 avoganter Sactitare. nihil erat (Cur moreris
 inquit Apelle) idopus istum Saly admonet.
 haec responsio docet oratores non fundere ea
 tempore opera sua sed rite blent ab animo
 Cogitata ad manum proficisci

Secethum quareat orator et animum
molestis curis que grauioribus agrum minime
afferat. Docet hoc Sycra Subleuareum quod
sibi Demosthenes Contraerat re euocari a.
Hudro pollet

Articulus II.

De meditationis Monitis

I maiore Sicut minus diuina in medit
atione opus est contentione quam in scriptura
ipso

II facultas hanc Cogitandi ante Comparanda
est Stylis nam primo faciendae multo Stylis est
forma, quae nos etiam tandem Cogitantes sequa
tur

III non multa incho humida pauca primu
inquit fabius Complectamur animo quod recti
feliciter possint

IV non ordinem modo rerum intra leipham
Cogitatio disponat sed verba etiam Copulata
amque ita Constat orationem, at nihil ipsi
praeter manum desit

V etiam scriptis inquit quintilianus ea
quae subito nata sunt interantur totam hoc orat
ionem genis ita Comparandum, ut ex eo
dey redi

VI incertatis ait quintilianus quibus inter
mibus est homines ydus noctis tenebris adjuatur

Caput. X.
De Descriptione
Articulus 1.
De Descriptionis Fructu.

Ex mente Ciceronis ¹Orator. n. 150 Stylus optimus
et praeclarissimus dicendi effector, ac magister
neque iniuria. nam si subitam et fortuitam
orationem Commentatio et Cogitatio facile vincit
hanc ipsam profecto aeterna, ac de his omni scri-
pturas superabit. quoniam ergo nulla res tantum
ad dicendum proficit, quantum scriptio scribendum
et quae non diligentissime et quam plurimum.
viri in eloquentia praestantissimum aeternam scriptio-
nem commendat. et quidem est maxime uti-
litatis; et sicut in arte sua singulari et pene
solus apelles nullum tam occupatum diem
habuit, quin eodem die lineam duxerit. hec nullus
dies nobis effluat, in quo non aliquid scribamus

Articulus II.
De modo scribendi

In meditata sit scriptio, et vellem antequam ad
Stylum redigatur argumentum non ista modo
verum capita, sed etiam quae minima quaelibet
orationis tempora vincula, vel animo con-
cepta retineri, vel ad maiorem securitatem

Charta Comiti.

U sine hactenus diem diligens stylus: et ut ait quinhilarius L. 10 C. 3 primum hoc constituendum hoc obtinendum est ut quam optime scribamur celeritatem dabit constructio deinde adit summa hanc est rei satis scribendo non fit ut bene scribatur: bene scribendo fit ut cito

3 omnibus Confectis de integro eisdem recognoscenda et ad eadem renovanda sunt illa tamen correctio ne nimia sit et morosa minime

Articulus III.

De excerptorum Necessitate et modo

Omnium quae legimus et audimus meminisse non nostri est. Sed adhibendi sunt Custodes sicut res nota excerptae.

paucis hinc quaedam vobis tandem leges et ad excerptandi methodum excerptis.

I mature.

II Cum Audio

III a thure

IV selecta et notata organa

V excerpta sub cubicis deligite

VI Et vales quaedam non tantum scribere

VII finem Auditorum attendite

Cum vero aliter philotophus aliter orator aut Concinator, aliter Iury Consultus aliter et

astro nomus aliter medicus et theologus exersat
 ad haec quosque. Quos medium exersandi
 attemperat componere vobis materialium Libros
 alphabetico ordine diversos vel omnes cum
 propriis indicibus distinguantur secundum
 diversa argumenta.

Videmus tam quinque rhetorice partes
 et quaedam naturae et artis admi nicula nunc
 ad diuersum Cautarum generum tractatus

Sinis Libri
 quarti

Liber v.

De triplici causarum
genere

Demonstratio Deliberatio et
Iudiciali

Caput primum

De genere Demonstratio seu
epidictica Eloquentia
Articulus unicus

De materia et fine

Demonstratiui generis

hactenus precepta tradidimus quae omni
causarum generi conueniant. Iam vero quia
in singulis generibus speciales occurrunt difficulta-
tes, huiusmodi de vtroque nobis agendum est
ex mente Cic. et aliorum triplex est causarum
genus aliud quod vel laudet vel vituperat et
est demonstratiuum genus alterum vel saltem in
promissiones potestati temporis et est deliberatiuum
genus tertium vero est in praeteriti temporis

Descriptione. Pontificatus est. Iudiciale.

hinc clarum est materiam demonstratiui generis esse omnia quae laudari aut vituperari possunt esse et virtutem et vitium, quaeque sunt cum illis conjuncta

duplex est generatio loquendo demonstratiuum genus personarum, et rerum personarum nomine intelligitur, deum, angelos homines: rerum vero nomine, res animatas et inanimatas.

finis demonstratiui generis est infingere aut aliorum animis aut in hunc aliquam virtutis commendationem aut vitii detestationem.

Caput 11.

De genere demonstratiuo personarum

Articulus 1.

De laude Dei et angelorum

Laus Dei pertinet a Causis et ab adjunctis. Deus est causa efficiens, quia universorum conditor. Causa finalis: quicquid tamquam ad ultimum finem tendere debent angelorum hominumque actiones, his Causis respondent effecta.

Adjuncta dei sunt, natura quae omnem
Captum superat, eius maiestas adoranda,
absoluta, summa et perfectissima felicitas, in
creando potentia, in gubernando providentia
et sapientia; in defendendo prope bonitas
in ferendo mali lenitas; in puniendo iust
itia et severitas. &c.

quod est deus. non vniuersi. quod est
deus. quod vides totum et quod non vides totum
sic denum magnitudinem illi reddunt qua
nihil maius excogitari potest. si solus est omnia
opus suum et intra et extra tenet. quid
ergo interest inter naturam dei et nostram:
noti pars melior animus est in illo pax nulla
preter animum totus vates est. Sen. natu
ralium quattuor poenae.

Angeli laudantur per adjuncta et effecta
in adjunctis Consideratur natura in effectis suis
officia. et facta sunt

Articulus II.

De Laude et vituperio hominis
homo Consideratur vel vniuersim, quatenus ex
corpore et anima constat: vel specialim quatenus
specialis persona est

Laudatur vniuersim. i. ab anima rationali

quæ est Divina quædam particula auro
quæ immaterialis et immortalis est et in ea lau-
dantur duæ facultates: intellectus ad quem
pertinent scientiæ et artes: ac voluntas, ad
quam virtutes et vitia

2 a Corporis præstantia, Conformatione
membrorum et Statu

3 ab harmonia illa mirabili Corporis
et animæ, quæ licet omnia spiritualia alteras
Corporæ naturæ in unam Concitantur,
naturam

utupetur homo idem Cognitus t. ab
anima rationali, dicitur orator, phyne Boni an
mali affert ratio hominibus.

2 ^{ab} intellectu quia ^{per} ab illa facultate
superbit aliquando homo.

3 a voluntate, quia meliora videmus et
tamen deteriora sequimur.

Contra Corporis præstantiam dici potest
nihil esse, cur eam ob rem tantopere glorietur.

Contra harmoniam et Conjunctionem
Disparium naturarum, dici potest, non modo
non esse armoniam, naturamque inter illas
amitam: quin imo perpetuo discordet.

perinde speciales laudantur vel vitupera-
ntur 1 a qualitatibus naturæ Corporis animæ

et fortuna 2 a factis seu rebus gestis. 2
ordo in his duplex est naturalis et artifi-
cialis. naturalis est in quo servatur ordo temporis
et historia vite; Dividiturque vulgo in tria
capitula in ea quae ante vitam quae in vita
quae post mortem artificialis est in quo tempo-
ris et vite ordine praetermittit altumuntur
santum laudando aut vituperando ea quae
in aliquo magis elucet

Caput. III
De iis quae ante vitam
Articulus I
De Patria ~

1. Locus a patria sumitur 1. si patria sit nobi-
lis et celeberrima.

2. si ob insignes virtutes pro ceteris -
commendetur.

3. si multos illustres viros Euleros, duces,
reges, oratores, artifices. &c.

4. si prudenter administratur.

5. si fertilis sit

6. si commodum situm habeat

7. si temperem aeris

8 Denique a moribus incolarum.

Si velis exemplum Contulæ atque
brevedati Contulam pacatum in peregrino
theodosio tibi mater hispania est feris
omnibus terra felicior. Si patria
vero fuerit ignobilis, dicet eum quem
habetis laudandum patriæ obscuritatem
virtutis sua radiis illustratæ quod confirma-
bit exemplis eorum qui idem fecerant.
Legite exemplum apud apuleium in
apologodico de patriæ vero meæ
vituperatio a patria sic fit. t. si
sit nobilis, dicetis ad commendationem
personæ nihil facere, loci aut patriæ
nobilitatem.

II Si sit ignobis vix homines ex ig-
nobili loco oriundi aliqui eximium
conceperunt

III Sit sit infamij facile est vitup-
erare Legite orationem pro fontecio
numero 20. an vero ista natione religio-
nes hujus servandi ac metu decorum
immortalium in testimonio dicendi. Com-
moveri arbitramini

Articulus 11

De Parentibus

Latus parentum Sumitur primo a nobilitate
Secundo an antiquitate nobilitatis. 3 a ma-
iorum virtutibus 4 a honoribus et magistra-
tibus quos gesserunt Statibus, Tropheis, mi-
nistriis honoris item a delatibus vltro digni-
tate

videtur exemplum apud Latinum
patrum ad Theodosium imperatorem
erat gratia Compensacionis occasio ut quidam
de patris sua Laudibus pauca dixerunt
patris saltem virtutibus prodecedendo pro
hinc immorare Si sit infame genus
vel nihil dicitur vel primum esse hominem
facta offerat.

Si vero humile et obscurum genus
facile est excutere si ostendere possit
eum quem Laudat, emertelle proprias
virtutes et natalium Sordibus.

parentum rebus per se sumitur a Con-
trariis Capitibus Cuius exemplum videtur
in oratione pro Sexto n. 21 erat pto
De

Caput. 17
De iis que in Vita
Articulus. 1.
De Natura

hæc duo potissimum Considerantur, in vita
natura et fortuna ad naturam pertinent actus
singulae, et actiones singularum etatum, item
qualitates corporis et animæ ad fortunam quæ
honoris &

in infantia Considerantur. In natiuitate ~
nomen nutritio. in natiuitate tempus quod com-
plectitur diem natalem, horam mensem annum
seculum. est idea huius de Laury apud eumenium
in panegyrico Const. De te igitur, mi Calare ~
inuenies hodie die gratulationis exordium
Dirigunt ille vestrae maiestatis orbes,

In nomine Considerantur. primo oratio
propter quam impotum est nomen Secundo
persona a qua nomen impotum est. Tertio
Significatio nominis. quarto Circumstantiæ ~
nominacionis, quibus ritibus datum est nomen
De his dandum de nutritioe. Si nihil in ea -

notata et dignum

Ducato Laudatur. primo
ex singulari parentum Cura
Secundo ex magistorum prostantia testo
ex loco quarto ex conversatione cum bonis
quinto ex artibus quibus puer institutus est
Sexto demque Consideratur ingenium pueri.
videbo ideam Laiddroni a pueritia in
maritima, ubi Cicerò laudat Pompeium
quod hoc homines Scientis unquam fuit
per Contraria Capita vituperat educationem
Cicero Secunda philippica numero 30
vituperat anthonium a pueritia.

multa sunt in adolecentia, Juventute
et senectute Laudanda et vituperanda quae
facile occurrunt: deo haec Consulto praetero.

Articulus II

De qualitatibus Corporis

qualitates Corporis sunt vulgo quatuor praecipue
forma, robur, excretatio, aetas.

forma Laudatur - primo a venustate
et dignitate Secundo ab amabili frontis inae-
qualitate Sexto a debita membrorum Confor-
matione videbo panegyricum theodori o

Digna imperatore nobilitas eius esse filium
principis, cui princeps esse debuerit. &

Robur Laudatur primo a firmitate &
epta Corporis. Secundo a Commendatione eorum
qui robore exsuperant testis ab animi magni-
tudine. Cum quae sepe Corporis robur conuen-
tione Plinius ad Trajanum nec verum
Laudandam perle magnopere dardem
corporis et laetorem.

exercitatio Laudatur. 1. ex eo quod vires animi
augeant et foueant 2. ex eo quod motus capiant
3. quod principes et duces disponant ad ferendos mili-
tae labores 4. a singulis exercitiis venatu equitatione
&c. tunc Plinius Trajanum Laudat quod animi
renitio tibi multo dardem Salty. exercitatio cubili
est ferax. &c.

Latus et alij Sumitur a his Capitibus. 1. si sit
intacta vitij 2. si animum intendat rebus honestis
3. si sit comoda vestita 4. a breui magnarum vitu-
rum 5. a maturitate prudentia et constan-

Articulus III

De qualitatibus animi

qualitates animi sunt duplex generis. aliae morales
sunt intellectus, ad quem pertinet omnes artes aliae
voluntates ad quam virtutes et iustitia porro istae
qualitates sunt vel ab natura data et vocantur

propositiones et inclinationes animi vel labore
et industria acquisita

qualitates acquisite sunt vel liberales artes
ut medicina &c vel illiberales ut venatio agricult
tura

Laudes artis petuntur generaliter ab honesto utili
iucundo fauli, vel difficili, specialiter vero. 1. ab
inventore, cultoribus originis subiecto. 2. ab
vniuerso objecto, fine, effectus commodis testis ab
vniuersitate et multitudine rerum quae con
prehenditur. quod 4. a vniuersis existimant qui in ea cae
lesunt & a primis quibus donantur qui se eis
applicant et quid ea intrinseci facere soleant
 tandem ab eius necessitate partem multam actionum
diuersarum laudes videntur a multis illudicis &
authoribus.

qualitates voluntariae sunt virtutes et vitia
a quibus homo denominatur bonus aut malus
virtus quae est animi habitus naturalis modo
atque rationi contrarietatis diuiditur in qua
tuor species prudentiam, iustitiam fortitudinem
et temperantiam temperantiam virtuti
Contrarium est vitium cuius adjuncta et offensa
in omnibus improbiis Cernuntur. Legit author
h. cupit exempla.

Articulus IV. De fortuna

Tres sunt præcipue fortunæ qualitates opes
generis vitæ felicitatis Laus, petitur ab opibus 1. ab
eorum affluentia 2. a modo quo quis eas compa-
rauit Labore industria bello bene merendo copatione
de amicis 3. a virtutibus cum quibus coniunguntur
4. ab eorum honesto vultu 5. ab eorum utilitate
6. et necessitate

Laus a genere vitæ petitur a Consideratione
cuius habet Naturæ an sit priuatus vel publicus;
obscurus vel Clarus; an leuis, an Liber; an
celebs an conjugatus quam artem exerceat, quam
exalenter 2

Laus a felicitate petitur. 1. a fortuna -
Constantia 2. a tranquillitate felicitatis 3. a eius-
singulari et mirabili incremento 4. a proximis
alacritudines. 5. a Communicatione felicitatis
6. a fortunæ et virtutis consortio

Illustrantur etiam facta edicta personarum
et vituperantur ledere Longius duram ad
alia Francos

Caput. v.
De his quae in morte et post
mortem.

Articulus unicus
De Persona Mortua

In morte Considerantur antecedentia Concomit
antia et Consequentia et antecedentia sunt pro
sagina portendentia somnia quae mortem prae nu
nciare vita sunt quam in rem referuntur -
Similia exempla si quae in historia reperiantur
Concomitantia. 1. ut quae Constantia et
fortitudine mortis aspectum, quo vulgo ceteri
mortales terentur fulerit 2. quam intrepidus
mortem obicit quae Letitia hilaris 3. quod ipse
mortis articulo dixerit, si quae digna dixerit
4. quod testamentum Condidit, si primum
si magnificum hoc 5. genus mortis: an dentur
an Subitaneum fuerit an Cum doloribus
tormentisque Coniunctum an Secus 6. quibus
similibus mori ceciderit 7. an pro patria pro
deo pro tuenda vita pro amice mortem
obicit an vero naturali fato quae omnia
magnam laudem aut vituperationem sequeantur

Superstitant

Consequentia sunt 1. honores decreti mortuo
 omniumque de illo iudicium 2. quantus fuit pop-
 uli luctus aut quanta solertia quantaque in-
 in imperio et in republica mutatio 3. qualis pompa-
 alatus fuit et quae monumenta reliquerit virtutis
 fortitudinis doctrina et quid in eius familia accidit
 6 Consolatio Superstitio

Caput. XVI

De genere Demonstratio Rerum

Articulus 1.

De Diuisione Rerum.

Nomine rerum comprehendimus Animas
 animatas quae personae non sunt tum inanima-
 tas animatae sunt duplici generi

1. Bruta quae sunt vel terrestria, vel laeui-
 colae vel aquaeae vel piscinae vel aerea vel aereae et
 mixtae.

2. Stirpes et herbae flores arbores.

Inanimata sunt triplici generi 1. Corpora
 inanimata ut Caelum tempus elementa aurum &c.
 2. regiones et loca ut Europa, urbes, domus, in-
 tra montes &c. etiam

3. qualitates Corporis et animi Corporis:
 ut robur, excrementa, etiam etiam sanitas
 morbus &c. accidentia etiam: ut sunt exilia leges

politica. animi quod hinc quatuor mentis et
voluntatis quae tam dicitur
omnia ista eodem fere modo laudantur
a vitu peracatur quo persona nam quod in personis
sunt parentes et praecipue id in his hinc origo
quod an illi forma corporis id in his figuris quod in
illis virtutes et vitia in his modest et doctes quod illi
actiones et praemia id hinc res gestae incultorum
facinora leges privilegia &c quaedam hinc tamen
subscribamus

Articulus 11 De Specialibus Capitibus Rerum

In genere Demonstratio

Latius brutorum potitur ab his quatuor Capitibus
natura corporis anima seu indole et facty
natura in his tribus perficitur conformatione
membrorum facultatibus et defectibus.

Indolis in brutis duo sunt partes ut in per
sonis una quaedam habet rationem mentis seu
intelligentiam qua disciplinam quodammodo sunt
capaces altera quae ad vitam voluntatis habet
facultates quaedam virtutem et vitiorum conser-
vatio est in parentibus &c. ad indolem pertinet
vbi comoda multitudine animantium.

facto animantium ex historia et fabulis

detumuntur ad facta pestinet Comparatio animalium
Cum hominibus

Situs arborum petitur etiam a natura a Corpore
ab indole, et Sicuti locus natalis est terra aqua
origo elementa vapor exhalatio

Situs Corporum inanimatorum Sumitur etiam
ab his Capitibus Locus natalis est terra, aqua
origo elementa vapor exhalatio Inventores et cultores
rependendi ex historia vel fabulis ad Corpus pertinent
partes et differentie ad Indolem proprietas et
effecta

Situs aut vituperiorum Locorum petitur ab his
de quibus iam satis

Caput VII.

De Panegyricis Orationibus

Articulus I.

De Oratione Genethliaca

in panegyricis orationibus generis demonstrativi loqui
naturae ordinem et hominem commitemur
in otibus in vite officiis et in obitu

genethliaca est helandati plena gratia
latio quod res veteres vocabant a libris et
opere levitibus

idem sacra faciebant in quibus securam
albumque silentium servabant
thuy, merum, flores generi offerebant

Sudy epulij, omnique festo aparatu cultuque-
Copiosi natalem proloquebantur
munera dabant amici
non tantum laudantur hominum natales
sed urbium templorum &c. item pro natalibus ~
colebant eos dies quibus ab aliquo presenti periculo
liberati fuerant

In publica Laetitia natalium ramos tem-
plos lucernas fenestris odium vestibula tapetibus
obtendere vias floribus et odorum suavi Respetho-
ne Complere morigerat

hi sunt mores veterum, iam videamus
que artificibus sunt hincendae haec orationes genethliacae
exordium potest hinc ab aliqua Ceram
stantia Socii vel temporis aut postonarium in locis
regnum provinciae orbis considerantur in tempore
annus dies hora. in personis dignitate splendor
decus familiae

2 placet orari a votis publicis, precibus
et sacrificiis quae ante natalitatem, et post illam
facta sunt a prolem querendam

3 ab exclamatione et laeto plausu futur
votum bonorum

Confirmatio haec procedet a patria pat-
entibus splendore natalium aliisque huiusmodi.
prodigia si quae procellerunt in medium adven-
da si quidem futurae claritatis significationem
habent celestem adducantur etiam ea quae ~

praesentis rei maxime propria hinc natiuitas,
cuiusque Circumstantia, Locu, tempus, antecedentia,
auguria, dicta, oracula, vel somnia, Consequenda
item rerum variarum in id tempus Consequenda
si quae puer apte virtutis, iam ab ipso ingreſſu
vita debet auguria. Hae etiam quae de puero
Concipimus ex genere facie futurae eius
inhibitione.

epilogus nota continet faustasque proca-
tiones puero parentibusque illis et multos annos
felice videat ut huius et patris aliquando ornare
vto eris potuit.

Jam si dicatur oratio genethliaca aucto
conficiatur quidem ex superioribus praecipis sed
potest etiam afferri res gestae et virtutes
et ostendatur respondentes felicibus auguriis
et omnibus quibus natiuitas eius conspirauerit
fuerat hinc superiora praecipia non hic omnia
sunt in vna

Articulus II.

De Oratione Lustrica

Lustrica oratio genethliacae orationi succedit dum
nomen infanti inuicem imponitur genus hoc etiam
orationis sibi vendicat mutatio a nemine pro
feri res proclares gestas hinc orationem lustricam
est tunc nomen ipsum dum res gestae propter
quas nomen datur.

Exordium ducitur a Latina Communi Socij
publicj tandem ab aliqua Circumstantia allis.
orationibus Communi

Confirmatio Commendat ipsum nomen per
eos Locos qui Cadere possunt in nominis Com-
mendationem vel Causam propter quam acceptum
nomen et tandem ipsam nominis Significationem
epilogus habet votas et faustas precatones
gratulationes, aut etiam adhortationes et tanti
nomis gloriam sustineant

Articulus. III.

De epithalamio Seu Oratione nuptiali.

Nuptialis oratio pertinet ad nuptias quibusdam
illustrij principij vel optimi viri.

Caveat hic orator ne immemor Christiana
modestia procurat fabulosa et fingentia solum
veterum poetarum

Exordium ducitur a Latina festaque di-
celebritate dicat aliquid orator de argumenti dif-
cultates addat Causam cur ad dicendum accedat

Confirmatio intinet sponzorum Laudem
a patria parentibus aliisque Socij generis ambo-
rum conferet dehinc quaedam Simbola ex divestij
florebus misto lauro & recitabit bona futura

et praesentia etiam et tandem adducet illos in
spem soboly virtute non imparij
epitologus vota fausta que omnia continebit

Articulus. IV. De oratione gratulatoria Seu epinicio

Oratio gratulatoria ^{est} qua alicui felicem euentum
gratulamur dignitatem natiuitatem et praecipue
victoriam

exordium exprimit quantum fuerit de-
illius felicitatis gaudium Comonem salutem
explicat

Confirmatio praedicat magnitudinem boni
quod illi aduenit. si honor. ostendit non fauore
non ambitu sed merito partem si victoriae et
gratulamur ob victos hostes ob metum periculum
sublatum. tum enumeramus praedare gesta exer-
citus praefectorum, militum, maxime vero imp-
eratorij qui ubique manu et Concilio addidit
frequentes descriptiones afferimus, tum calam-
tatis futurae si vicissent hostes tum ipsius praesentis
in quo fortitudo inuincibilis prudentia singularis
eluxit

in epitologo optamus ut deus hoc bonum esse
perpetuum velit: idem ut honor esse sit ipsi et
reip. imprimis salutaris

Articulus. v. De Oratione Lamentatoria

gratulatoria orationi opponitur Lamentatoria ~
Oratio quæ non multum artificij requirit cum dolos
vel infortunium reddere possit dicitur.

Quibus vultu o partibus absolute & significans
magnitudinem mali in quod incidimus

2 not Coniungimus odium in eo quibus id mal
nobis illatum vel metum alij injicimus finitij
infortunij hic

exordium potest duci ab exclamatione me
miserum o me peccatum.

Articulus. vi. De Oratione Postulatoria

exordium utrius orationis omnino artificiosum alia
omni petitio recta est alia obliqua: in illa aperte
petimus, hæc inhiemidiam requirit ad conciliandam
benevolentiam, non tantum ad attentionem sed etiam
libertatem excusandam.

hic notandum est quod, si levis sit petitio,
non tam accurata indiget insinuatione; si vero in
maximi momenti, maximam requirit industria;

(confirmatio incipit a liberalitate Benefactorij.
2 petitionem suam proponat, explicitè exornat,
3 ostendat petitionem rei esse honestam, justam, hujus,

facilem, periculum, immo necessitatem.

epilogus ostendit animum gratum et memorem

Articulus VII De oratione eucharistica

eucharistica seu gratiarum oratio actus, est qua gratias agimus pro beneficiis publicis vel privatis ordinem. Carere debet suspitione simulationis, potestque peti vel ab ipso beneficio quodcumque exte dicitur, Cuique impar sit omni gratiarum actio. vel ab ipsa testificatione gratiarum: Cum statim testamur nos plurimum debere iis, a quibus beneficium accepimus.

Confirmatio continet magnitudinem beneficii, quae exaggeratur a Circumstantiis persone dantis, et accipientis, Locis, temporis, &c. ita ut extenuetur dignitas accipientis, amplificetur autem gratia dantis: orando non, potest pro merito gratias agi, magnitudinem beneficii omnem eloquentiam superare. &c.
epilogus gratum animum pollicetur, volumque continet, quod fit pro beneficio. videbe totam Aulonii ad gratiarum orationem actoriam.

Articulus. VIII

De oratione Inauguratiua

Oratio inauguratiua fit dum dicitur in regem aliquis, aut creatur uttiliturque magistratus aliquis aliquis aut gubernator

exordium Sumitur ab eorum electione quae opter merita, resque bene gestas, (alij) praefertuntur; vel a fastis acclamationibus, vel a locis et Ceremonijs.

Confirmatio Describet totam Ceremoniam exponendo omnia praecipua quae sibi volent Sceptus, Coronae, throni, vestes regiae et alia eiusmodi.

epilogus non alius sit, quam quam martificis gratulatoria orationes decimus, nempe totus sit in vobis, ac precibus, proregis seu magistratus diuturna felicitate et gloria mactura nunquam.

Articulus IX.

De oratione paronymica

paronymica oratio dicitur qua tribuntur multa adi. Laurea Doctores

exordium ducitur ab ipsa inaugurandi consuetudine a festo die a loco communi virtutis

Confirmatio Laudat Doctorem pro virtutibus

que in eo eluceat a nobilitate et splendore
natalium a studio, &c.

Rationes a fert et hinc inaugurationis. explicat
omnes Ceremonias. 1 porrigitur Liber, et doctoris -
arma 2 piliolus veritatis ac Sanctitatis in hinc
3 annulus Iustitiae et imperii Symbolum. 4 deinde
accendit sigillum auctoritatis notas. 5 tandem.
Tona aurea traditur, qua Doctor uti fortitudinis et
fidei singulis munire pectus debet.
epilogus Contineat gratulationes, vota facta
omnia

Articulus X De Oratione funebri

Oratio funebri est quae a Mactum fuerit -
vel in amentariis funerum.

exordium ducitur 1. ad conditionem humane
conditionis 2 a Circumstantiis mortis ipsa prodicij
et postea hinc precellent. 3 ab exequiorum
pompa et apparatu adstantium genibus &c.

Confirmatio tria potissimum complectitur,
Comendationem defuncti, hinc amicum et
affinium solatium, quod benevolentia Comen-
datio defuncti tribus temporibus absoluitur, presenti
praesens et futuro presenti ut hinc describatur hinc

esse quid, Comensibus amorem ad honorandam
eius memoriam, quam tamque lacturam faciat
republicae. merito, Commemoratio eius virtutes
quo modo se gesserit, fecerit, &c. futuro h. ad solatium
posterorum decernatur potius motus honores, statua
ad immortalitatem nominis, &c.

epilogus Continet vota pro eius aeterna
beatitudine. proponit illam Libery et potteris -
ad imitandum: hec esse vivendum, ut similiem
moriatur hoc debere amicum esse solatio, quod -
ab omnibus aequa hucatur, &c. potteris potest claud.
oratio epilogus.

Articulus XI

De apotheosi seu Consecratio^{ne}

vel solum solemnij Celestium hominum Consecratio
vocabatur apotheosis qua hi heroes seu ceteros
homines in album deorum referebantur. Sed sacrile
gus ille cultus ex idolatria exolevit, succedit tamen
longe sacros Conductio qua pios homines in num
erum Sanctorum referimus et haec Consecratio
vocabatur Canonizatio cui hoc oratorij genus accom
modatur.

Possunt etiam heroes nostri, reges et principes
apothesi Commendari qua in Coelos pro hoc tollimus
et memoriam eorum fere aeternam asserimus

hoc est huius orationis artificium 1. finis huius
orationis hilari esse debet quippe diem probat hominem
apothecis, nec lacrimis prosequendus est mortuus, sed
latis vocibus excipendus.

II exordium sit omnino ad hilaritatem compositionem

III epilogus habeat verba prospera faustaque ~
omnia IV obtinet orator Cui dicat vel enim sancto-
vel principi qui nondum ecclesie attenti, sed naturae
in numerum Coelestium adhibetur. tunc orator
tui gloriam et immortalitatem querit istius heroicet-
opinione omissem; illius virtutes et miracula recenset.

V Ritibus apothecis profane usurpari possunt
vel ut allumantur velut rejiciantur.

VI Confirmatio expendat per istam Causam &
Consecrationis deinde laudationem integrum comple-
tatur

Caput VIII De genere Deliberatio

Articulus I.

De nomine et materia

generis Deliberatio

Suadere, aliquid aut dissuadere inquit Cui. graviss
ima mihi videtur esse per se nam et sapientij
est Conclium explicare suum de maximis rebus, et
honesti et dilecti, ut mente movere auctoritate probare

oratione persuadere possit

Multiplex est generis deliberativi nomen I ab omnibus passim deliberativum vocatur I De Fruen. Cic. n. 7. quod positum in disceptatione et consultatione civili habet inle sententia orationem

II Suatorium aut Suatio dicitur quint. L. 3. 88 pars deliberativa qua eadem Suatoria dicitur

III Concio sine Concioatorium quod deliberat vel orationes haberentur apud romanos in Curia

IV grecij Consultorium E dando Consilio, quod huius generis est proprium.

Materia generis deliberativi duplex est, publica, et privata. publica quatuorplex ab arist. assignatur de vectigalibus, de pace et bello de praediis urbium, de annonae et mercibus: denique de legibus. privata ut Cuncti Caroles V. romanorum imperator et hispaniarum rex deliberat an debeat abdicare se Imperio et regno. in utraque attendat orator bonum et malum, non naturae et fortunae. sed id quod a nobis pendet ut habeamus vel ab amentamus.

Si suadet orator petat argumenta ab honesto, necessario utili, jucundo, possibili et facili. Si detrahit a Contrarij.

Articulus II

De Fine et officio generis Deliberatiui

Deliberanti utile ac perniciosum, inquit arist. 1.
Rhet. C 3 pro fine propositum est, ut unum ~
sequamur, aliud vero fugiamus.

Certe aperte ostendit huius generis officium
itaque inquit, cum constet hoc generis Cularum
ex huiusmodi, et diuisionibus: Suasori proponitur Simplex
ratio: si et utile est et fieri potest, fiat. Diuisioni
duplex: una si non utile est ne fiat: ne baltea
si fieri potest ^{non} nec suscipiatur. Sic Suasori utrum
que dicendum est Diuisioni alterum in firmare
Satis est quid quid sit cum qui privatim deliberant
cum qui publice concionantur, semper horum,
alterum faciunt verum erit suadere, et dissuadere
generis huius officia esse.

Caput IX.

De Orationibus Delib eratiuis

Articulus I.

De Suasione et Dissuasione

In huiusmodi et dilutione fiducia et metus
affectus regnant.

Exordium sumi potest vel a rebus ipsi de quibus
deliberatur vel a personis eorum qui Consilio praesent
sunt vel ab eis qui primam sententiam rogantur, -
notre contrariam dicit

narratio semina quoddam argumentorum
continet ac rationes quae sumuntur ab honesto
ab utili, a facili a necessario et difficili, ab impossibili
ab isto a huic. &c.

Confirmatio narrationem petit e Sociis histo
ricis quibus tamen omnibus non semper attendendum
est

epilogus Concludit et sententiam pronunciat.

Oratio e Contrariis loqui debet

exordium petitur ex diversis Circumstantiis a
personae audientis, aut eorum qui audient et penes
quos est totius rei iudicium. propositio cum diu
hone legantur.

Confirmatio et epilogus Contrariis huiusmodi
stantur Capitulis.

de Auditorio

de Auditorio

de Auditorio

de Auditorio et Auditorio

Articulus I.

De Consultatione

multa sunt Consideranda in Consultatione,
inter attendendum Coram quo fiat Consul-
tatio: Si reus est, verbis ad attentionem Compro-
sity utendum. Si Senatus inter aequales longe
liberior debet esse oratio. Si Ceteris coelestibus
habenda est religionis ratio.

1 affectum omnem proprium deponat ora-
tor, et induat publicum.

2 negotium totum pervideat, Socii partem &
temporis, Ceterarumque rerum momenta diligenter
expendat ut scienter in utramque partem dispu-
tet.

Articulus III

De hortatione et Dehortatione

hoc genere orationis egent duces, cum audent
de pugnam: philosophi cum ad virtutis amorem:
Concionatores, cum ad fidem sustinendam martyrium
subeundum: Oratores in senatu, cum ad pacem
aut ad bellum: in urbe oblecta, cum ad fortiter
resistendum. &c.

Exordium hortationis pro variabile rerum dingo
horum varium et multiplex, 1. Comune cum non

indiget ad hortatione, oratione

2 dicitur a laude eorum, quos adhortari volumus.

Confirmatio petitur ex his Capitibus. 1. ex laude et gloria que ex la re quam hortamur, emersura est 2 ex fiducia rei Conficienda. 3 ex comendatione amoris eorum erga nos, aut erga patriam aut erga eos pro quibus res suscipienda 4. ex periculis que nobis et locis et amicis aut patriam imminant, queque declinari poterunt, si res suscipiatur, quam hortamur. 5 ab absentibus maiorum 6 ex contemptu virium hostilium. 7 ab eorum insolentia, 8 a votis bonorum omnium. 9 ex maiestate utilitate, honestate rei.

Dheortatio Contrarij Capitibus videtur et quasi frigida, adorem animi extinguit.

Articulus iv.

De Comonitione

ex et arte plurimum. Hæc oratio, quæ per se capere est moritur suspiciones odii aut latere mundæ temperetur egiatur moritur.

1 Significatione amoris 2 Significatione estimationis 3 præmittendo Laudes eius et

preclara facta Commemorando.

Exordium plenum sit amoris et Benivolentia. in Confirmatione explicabilis peccatum ostendat et ita se intimabit, ut monitus non offendatur Tali Libertate. potest Coniungere culpam in aliter et gentem; vel Constantem Coniunctum hominum iudiciorum.

epilogus exhortationem continebit, ut patitur tam preclara animi, Corporisque dotes habeat Eximie Commaculati: utque sustineat, quam deopto Conceperunt omnes opinionem.

Articulus v

De Commendatione

Exordium Commendationis sit valde liberum. non nunquam excusationem modestam habeat.

Confirmatio dicitur fere tota ab adjunctis personarum, rei, vel temporis ea propter, trium est habenda ratio, vel eius qui Commendat dum causas exponit Commendationis nimirum quod cum illo vel eius parentibus, ac propinquis vel sanguine aut amicitia, vel etiam studiose Societate sit Coniunctus, 2 a persona ipsius qui Commendatur, dum virtutibus illustrem ac de republica, benemeritum predicamus. 3 a persona

Qui Commendantur alium dum eius in aliis
 benignitatem et humanitatem cum quodam
 animi sensu commemorantur.

Epilogus obsecratione continet ac beneficii
 memoriam unum

Articulus vi De Consolatione.

Duo Considerantur in Consolatione, persona
 et malum. pro ratione persone varia est Consola-
 tio: aliter enim majores minores aliter minor mox
 oron. equaliter equaliter Consolatur. malum
 vel leve est, vel grave. si leve Consolamur
 videndo eius levitatem. si grave, vel iam
 advenit vel timebitur. si timebitur vel potest
 evitari vel non. si iam advenit sic instauratur
 Consolatio.

exordium varium est pro varietate
 personarum, et malorum

Consolatio modo continere debet Consulas.
 Consolationis quae petit ab honesto, ab utili
 a necessario a jucundo, a possibili, ab instabi-
 litate rerum, &c.

Epilogus. Continebit exhortationem qua
contrahitur orator merentem ab hac Calamitate
abducere, et ad perfectionem virtutem racionare
ne famam et nominis exstimationem diminuat:
ne inimicij causam gaudij crescat.

Caput. x

De genere Judiciali

Articulus 1.

De Dignitate et Nomine

generis Judicialis.

Hic est Institutio Tribunalis Cui multum
vita Civily Debet tamquam tranquillitatis
publicae, privataeque propugnaculo.

Sae hoc genus Judiciale. Comendat Cic.
secundo De Orat. n. 22 omnium Ceterarum
rerum oratio mihi Credo Locus est homini
non hebeti neque non ⁱⁿ exercitatio neque
Communisum Literarum et politionis humanitatis
caperti in Causarum Contestationibus magnum
est quodam opus, atque haud Sciam, an

De humanis operibus Longe maximum
in quibus vis orationis plerumque ab imperiis
exitu et victoria Judicatur, ubi adest armatus
adversarius quid sit et ferendum et Repetendum
ubi Saepe ~~his~~ is qui rei Dominus futurus
est alienus atque iratus aut etiam amicus
adversario et inimicus tibi est Cum aut doc
endus ut est aut Deducendus aut reprimendus
aut imitandus aut omni ratione ad tempus
ad Cautam oratione moderandus in quo
Saep. Benevolentia ad odium odium autem
ad Benevolentiam Deducendum est, qui tam
quam machinatione aliqua tum ad Leve
ritatem tum ad Remissionem animi tum
ad tristitiam, tum ad Letitiam est Conto
rquendus.

At Latini Dicitur Individuale quod in
Judiciis Causisque forensibus versetur
vocatur etiam Contentio Cautatum

Articulus 2 De Divisione Fine et Materia generis Iudicialis

Vult filius generis Iudicialis divisionem
cum ait in hoc genere non simpliciter tantum
sed comparatione spectari aequitatem: ubi
etiam indicat ad hanc extremam formam
pertinere illam quam divisionem rethores
dicunt in qua de verissimo aculatore disput
atur et ex multis qui aculare volunt
eligitur ille qui ex iure actionem, prode
reliquis, intendere debet, qualis est in verem
diuinitio

Aristoteles l. primo rethoricorum Cap. 3 dicit
iustum et iniustum propositum esse generis iud
icialis, hinc finis huius generis est aequitas
Materia vero huius generis est prolestant
tractare quippe unus semper acculat alius defendit

Hinc res praescriptae sunt propriae huius generis
De iure iudicis Statibus nulla datur in
Confirmatione.

Articulus 3 De Accusatione

Duae tantum sunt praecipuae partes generis Iudicialis
accusatio scilicet et defensio quae plures tamen Compro-
hendunt partes accusatio querelam expostulationem
et exprobrationem defensio vero purgationem et depre-
cationem. De duabus tantum praecipuis pauca dicam

Accusationis exordium potest fieri 1 a temporis
presentis deploratione in quo tam sunt Corrupti mores
qui in reo exprobandi.

2 necessitatem accusandi proponat orator vel
ex bono publico privataque et eloquentia venalis suppi-
cionem amoveat Iudices ad audiendum praeparat
ipsum reddat dociles Criminis atrocitatem tam
breuiter et clare sub oculos ponendo ut nullus
dubio Locus relinquatur

3 potest exordium a principio abrupto sumi sic
in casibus 2 quousque tandem

4 res personae et ipsum Crimen dant exordium
orationi

5 modesta species multum est efficax ad persuadendum

hinc adoris nimis flama et odium vehementer est
reiciendum

Narratio debet referre. Clare et robuste Gimi-
na potius ad reu'damnationem quam ad eloquen-
tiam narret. Leuioris momenti argumenta reiciantur
ne fides fortiorum periclitetur

Confirmatio colligit acute Gimina exponit
acriter Tabulas profert fideliter testes producit
religiose Scelus urget, et quare quomodo, quando
futurum vel homicidium admittunt manifestis ad-
ucit argumentis Causas omnes et adjuncta quibus usus
est ad rem ad maleficium exponit

Peroratio habet motus ira et odii grauiora

Articulus IIII De Defensione Seu apologia

Exordium defensionis qua accusatori opponitur
ad inuicem Circumstantis Similitud. seu Locorum seu
personarum; ab officij multas collatq; a persona

que defenditur, ab eorum Confessione nonnum
quam a Clementia

Præidet multum orator ut possit nullam Capta
rei benevolentiam quod facit si dicat aliquid
concedendum esse humane fragilitati personam
accusatam furenti aliquo odio vel damno, ysaubus
Lacertan - Crimen Comissile

anteacta ubi virtutes atque integritatem mori
itaque in rempublicam Persona accusata Com
memoret exponat e Contra aduersarii acquisitionem
scelera et mueleratam odium

narratio refutationem rationum Contrari
arum Continet

epilogus vero habet preces per breuem Repe
titionem meritorum eius in temp. et eorum rerum
quibus veniam ac salutem moris videatur

hec pro nostra Remittat habuimus precepta
De oratoria eloquentia vobis tradenda, quibus
oro vobis secundam omnem religionis catholice
sententiam nec vos lauat hoc opus ideo oratori
perfectissimo deo esse dedicatum ut sub hoc præsi
pue magistro veram eloquentiam discatis Insuper
hoc orum vos moneo **Adolescentes**
charissimi indefesso ardore virtutem
persequimini patriam parentes Colite et præcipue

Deum et religionem amate et servabitis memores
 mei etiam quem nulla dies vestri oblitum inue-
 nit donec peracto et abso-
 luto omnes simul
 ad vitam illam felicem pervenimus in qua
 fruamur

Christo Domino
 Dei ac Virginis filio
 omni operis alpha et o
 omega
 omni laboris
 meta.

Rhetorices Cursum perfecimus

an

Anno Sab. Rep. clv ic LXXIII 1673
 IV Idus augusti

L 4 august

... et regnum ...
... et regnum ...
... et regnum ...
... et regnum ...
... et regnum ...

Christo ...
... et regnum ...
... et regnum ...

... et regnum ...
... et regnum ...
... et regnum ...

... et regnum ...
... et regnum ...
... et regnum ...
... et regnum ...
... et regnum ...

iste Liber Rethorices
Pertinet ad me Franciscum
Lambert Massilienlem

S

Ce livre appartenait a mon Pere,
pour ses etudes de Rethorique. il
fatait qu'il fut deja dans la maison,
& qu'il eut servi a d'autres, puis que
en 1673. qu'il a ete achevé de dicté,
et que le cours, ou année de Rethorique,
a ete terminée, mon Pere n'était pas
né. il ne naquit même que 14. ans
après en Mars 1687.

